İlkbahar 2020

YapıKredi

Crystal

Kuzey Atlantik Denizi'nde birbirine bağlı 18 adanın deniz ve gökyüzünü yatay düzlemde birleştirdiği ıssız bir nokta, Fareo Adaları

CRYSTAL SAHİBİ OLMAK İÇİN:
CRYSTAL YAZIN, BİR BOŞLUK BIRAKIN, **TCKN** BİLGİNİZİ **4421**'E GÖNDERİN.

Crystal sahipleri en seçkin mekanlarda ayrıcalıklıdır.

Crystal ile İstanbul'un en gözde restoranlarında **%20 indirim** ayrıcalığından yararlanırsınız.

Detaylı bilgi ve diğer anlaşmalı restoran listesi için:
www.crystalcard.com.tr

YapıKredi Crystal

MART-NİSAN-MAYIS

YapıKredi

Yönetim
İmtiyaz Sahibi
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. adına
Arda Öztaşkın

Yönetim Yeri
Yapı Kredi Plaza, D Blok,
Levent, 34330 İstanbul
Tel: 0212 339 70 00

Yayın Kurulu
Didem Arslan, Ege Can, Esra Arat,
Mert Nuzumlalı, Deniz Öztürk,
Beran Toksöz, Müjde Metin

Yapım - Yayın
Lup Medya Ltd. Şti.
Gümüşsuyu Mah. Ayazpaşa Camii Sok.
No:7/5 Beyoğlu/İstanbul/Türkiye
Tel: 0212 243 6142
info@lupmedya.com

Yayın Koordinatörü (Sorumlu)
Beran Toksöz

Kreatif Direktör
Müjde Metin

Editör
Aylin Kumdagezer

Görsel Yönetmen
Gözde Kaniğ

Katkıda Bulunanlar
Demet Gezbor, Koray Yıldız,
Ayşe Tok, Barış Çetin, Zeynep Yener,
Efe Uygur, Aslin Kumdagezer,
Kristin Fındıkoğlu, Utku Palamutçu,
Ozan Aydın, Miranda Kocabıyık,
Berkant Demirbek

Reklam Direktörü
Evrim Yücesoy
evrim@lupmedya.com

Baskı
Promat Basım Yayım San. ve Tic. A.Ş.
Orhangazi Mah. 1673 Sok. No.34
Esenyurt/İstanbul/Türkiye
Tel: 0212 622 6363

Baskı Yeri ve Tarihi
İstanbul, Mart 2020

Yayın Türü
Yerel süreli yayın

Tiraj
8 bin adet

Crystal Dergisi, Lup Medya Ltd. Şti. tarafından T.C. yasalarına uygun olarak yayımlanmaktadır. Crystal Dergisi'nin isim ve yayın hakkı Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'ye aittir. Dergide yayımlanan yazı, fotoğraf ve illüstrasyonların her hakkı saklıdır. Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz. Yazıların sorumluluğu yazarlara, yayınlanan ilanların sorumluluğu ise sahiplerine aittir.
Mersis No: 0937002089200741

20

Güneş ile iletişimimizin yeni bir düzene girdiği ilkbahar aylarına adım atıyoruz. Yağmurlu ve soğuk havalar dolayısıyla kendimizi dört duvar arasında bulduğumuz günleri geride bırakıyor; dışarı çıkmak için farklı aktivite ve seyahat planlarına heveslendiğimiz bir takvime geçiyoruz. Bu sebeple Crystal İlkbahar 2020 sayısını da, Güneş'in üzerimizdeki enerjisini referans alarak hazırladık. Kapak konusunda rotamızı, yılın her dönemini farklı bir seyahat seçeneği sunabilen ilginç bir ülkeye, Faroe Adaları'na çevirdik. Bir diğer seyahat opsiyonu olarak, şimdiden yaz planlarınıza dahil edebileceğiniz, Afrika'nın safari destinasyonlarını inceledik. Yine Güneş ışınlarını daha sık gördüğümüz günlerden hareketle, şapka tasarımının tarihini irdeledik. İlkbaharın yeniden aramıza katılmasıyla daha sık pedal çevirmeye başladığımız şu günlerde, gelişen bisiklet modellerini ve kıyafetlerini de unutmadık. Kısacası daha pek çok konuyla, ilkbahar enerjisini yeniden canlandırmak için çabaladık. Hareketi ve motivasyonu yüksek olan aylarda keyifle okumanız dileğiyle...

54

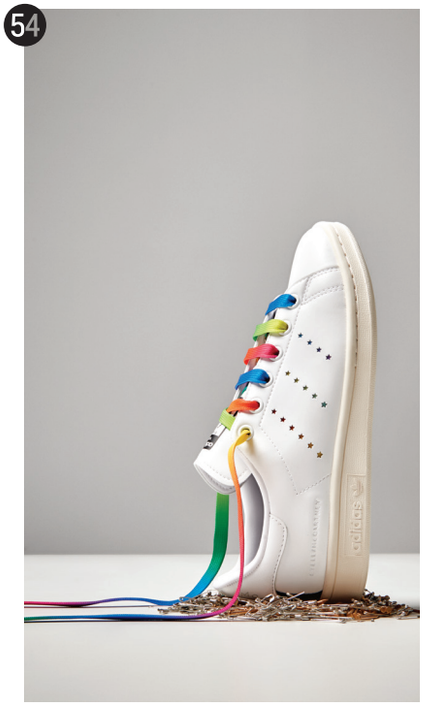

Gilan
İSTİNYE PARK
ZORLU CENTER
FOUR SEASONS HOTEL AT THE BOSPHORUS
İSTANBUL HAVALİMANI
ANKARA ÇANKAYA CADDESİ
@GILANISTANBUL | GILAN.COM

İÇİNDEKİLER

38

Sosyo-kültürel kontekste sahip bir diğer aksesuar: Şapka
Şapkaların ilk hallerinden günümüze uzanan evrimleri

60

Stabil değer: Haute couture
Lüks moda dünyasını spor giyimin kasıp kavurduğu bu dönemde, haute couture geleneği nereden nereye gidiyor?

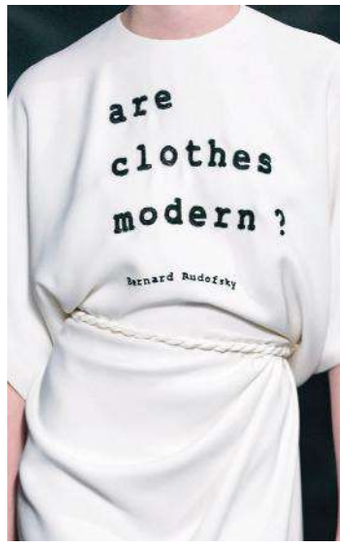

64

Mücevher ve zooloji
Mücevher dünyasıyla bütünleşmiş ikonik hayvan sembolleri

34

Simyadan gastronomiye evrilen mantarlar
Yenilebilen mantar türlerinin lezzet hikayeleri

42

Birincil safari kılavuzu
Safari noktaları: Kenya, Tanzanya, Güney Afrika ve Botswana

YENİ RANGE ROVER EVOQUE
GÖZ ALICI

ABOVE & BEYOND

Yeni Range Rover Evoque, dikkat çekici detayları, ClearSight teknolojisi, 10" Dokunmatik Touch Pro Duo ekranı ve göz alıcı tasarımı ile Borusan Otomotiv Land Rover Yetkili Satıcıları'nda ve Land Rover Online Satış Platformu'nda.*

*Yeni Range Rover Evoque, 2.0 lt 150 BG ve 180 BG motor seçenekleri ile sunulacaktır.

landrover.com.tr

Borusan Otomotiv

GÜNDEMDEN KISA KISA

Yazı Aylin Kumdagezer

ÇİN KOZMOLOJİSİNİN FİZİKSEL TEMSİLİ

Güney Çin'deki yeni He Art Museum'ın (HEM) tasarımına baktığınızda projede Tadao Ando'nun parmak izinin olduğunu tahmin etmeniz mümkün. Ando'nun mimari yapılarında görmeye alışık olduğumuz brüt beton, burada söz konusu bir sanat müzesi olunca, sarmal merdivenlerin baş malzemesi olarak karşımıza çıkıyor. 21 Mart'ta halka açılacak bu müze, Çin başta olmak üzere uluslararası sanatçıların eserlerini tek çatı altında topluyor. Eser seçkisi, 19. yüzyılda Çin sanatında hatırı sayılır bir yere sahip olan farklı suluboya tekniklerini empresyonizm ile buluşturuyor. Modern ve gelenekseli bir araya getiren HEM'in tasarımı da bu iki uç arasındaki iletişimden yola çıkarak projelendirildi. Müzenin adı için, Çincede denge, zenginlik, uyum ve birlik anlamına gelen *He* kelimesi seçildi. HEM'in silinirdik dış cephesini kapsayan dikey çubuklar ise gün ışığı ile müzenin iç aydınlatması arasında bir bağ kuruyor.

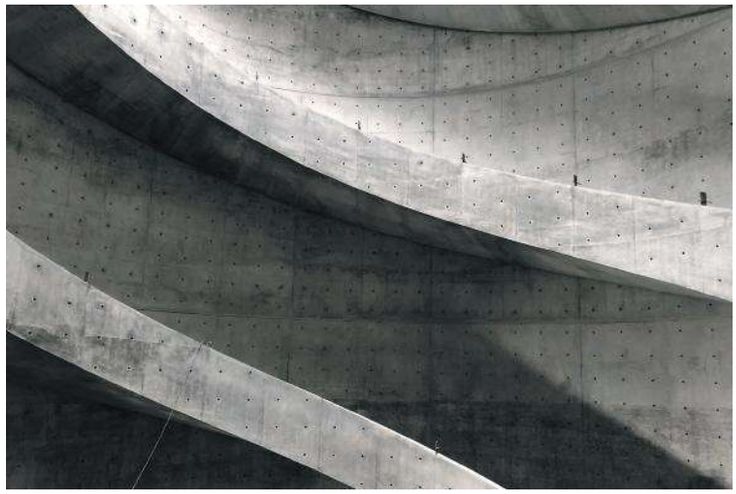

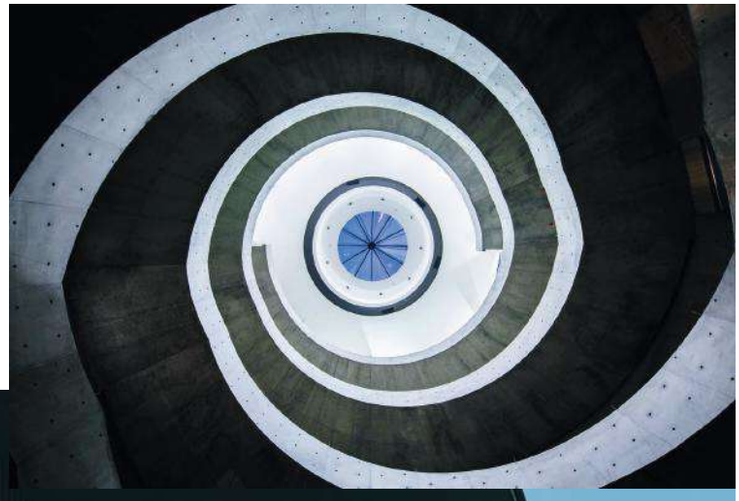

Tech Prep™
Movable.
Breathable.
Never not
comfortable.
Discover high-performing fabrics with Tech Prep™
to keep you comfortable whether you're taking
on the world or just taking the stairs.
GANT
www.gant.com.tr

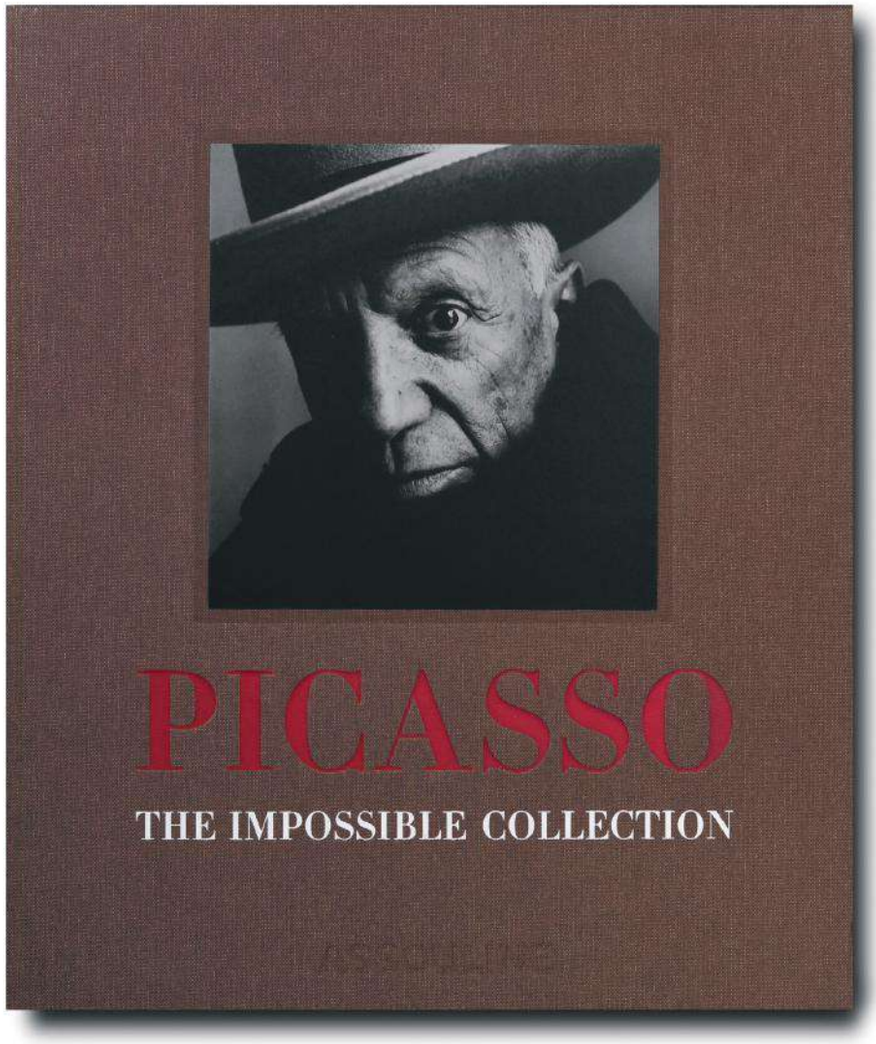

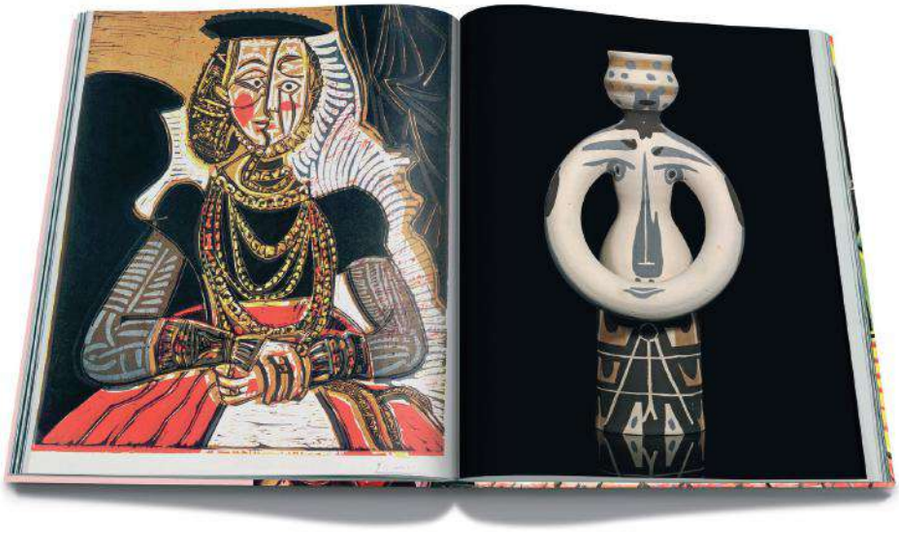

PICASSO RAFI

Picasso'nun Guernica'sından daha güzel bir görüntü varsa, o da sanatçının torunu Diana Widmaier Picasso tarafından seçilen 100 eserin tek bir ciltte toplanması olabilir. Picasso'nun kariyeri boyunca sanata kattığı eserler ve perspektiflerin çeşitliliği bir kenarda dursun, sanatçının her bir eseri halen dünyanın farklı lokasyonlarında sergilenmeye devam ediyor. Ziyaret edilecekler listenizi tamamlamadan önce, kütüphanenizde, Picasso'nun bilinen sembolleri dışında, görmeye çok da alışık olmadığımız eserlerine odaklanan *The Impossible Collection* için yer açmanızı tavsiye ediyoruz. Sanatçının tabloları, baskıları, heykelleri ve fotoğraflarına derin bir bakış açısı getiren koleksiyon kitabı, Assouline'in kaliteli baskı teknikleriyle bir seçki haline getirildi. *895 dolar fiyat etiketiyle assouline.com adresinde satışta.*

Türkiye'nin eşsiz kıyılarını Setur Marinas'la keşfedin!

TUZLA BOAT SHOW

Tuzla Boat Show'a özel fırsatlarımızdan yararlanmanız için 7-15 Mart 2020 tarihleri arasında Hall 2, B-301 No.lu standımıza bekliyoruz.

YouTube

Koç

SeturMarinas

*yeni ufuklara **yelken aç!***

FENERBAHÇE & KALAMIŞ 0 216 346 2346 | YALOVA 0 226 813 1919 | AYVALIK 0 266 312 2696 | MİDİLLİ +30 225 105 4000 | ÇEŞME ALTINYUNUS 0 232 723 1434
KUŞADASI 0 256 618 1460 | MARMARİS NETSEL 0 252 412 2708 | KAŞ 0 242 836 3700 | FİNİKE 0 242 855 5030 | ANTALYA 0 242 259 3259

/seturmarinas / Setur Marinas **seturmarinas.com**

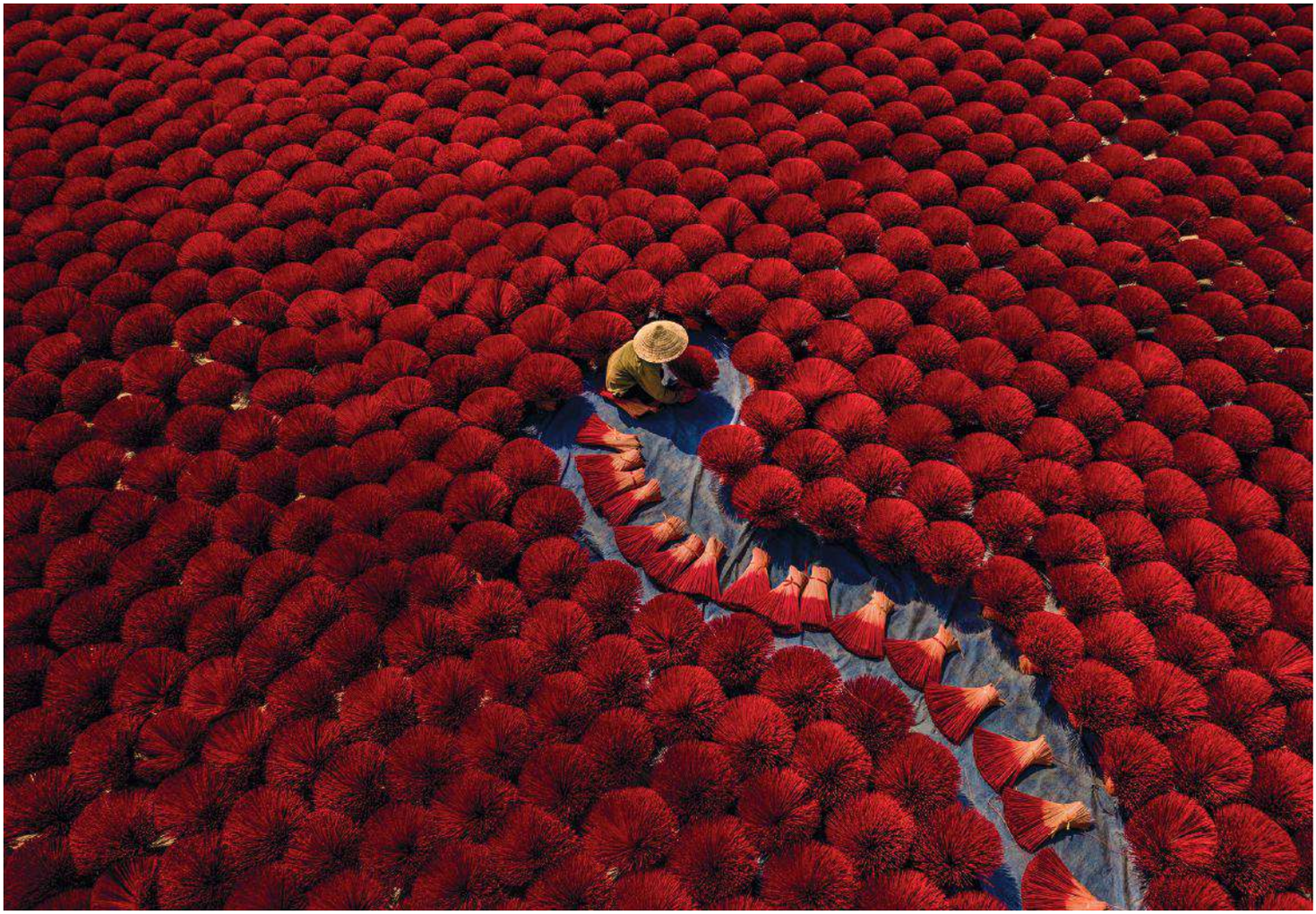

Üstte: Khanh Phan, *Vietnam*, Travel Photography 2020 Sony World Photography Awards

Altta: Dimitrios Manis, *Greece*, Street Photography, 2020 Sony World Photography Awards

BASKI DÜNYASI

Her sene Londra Somerset House'da düzenlenen Sony World Photography Awards Exhibition bu sene 17 Nisan - 4 Mayıs tarihleri arasında gerçekleşecek. Dört farklı kategori altında, doğal estetik ve etnik çeşitlilik etrafında şekillenen temaya ait 600'den fazla fotoğraf seçkideki yerini alacak. 16 Nisan'da Gerhadr Steidl'e verilecek olan üstün katkı ödülüyle başlayacak sergide aynı zamanda sanatçının koleksiyonundan önemli bir bölüm de gösterilecek. Sergide, modadan sanata ve sokak fotoğrafçılığından belgesel fotoğrafçılığına uzanan çok çeşitli bir görsel ifade spektrumu ortaya koyuluyor. Etkinlikte ayrıca Steidl ile iş birliği yapan sanatçıların kitaplarına da yer veriliyor: Örneğin, Karl Lagerfeld'in *The Japanese Box*'ı, Orhan Pamuk'un *Orange*'ı veya Andy Warhol'un röportajlarının bir yerde toplandığı *Crystal Ball of Pop Culture*'ı...

RARE WATCHES

AUCTION · 11 April 2020 · Dubai
CONTACT · Remy Julia · rjulia@christies.com · +971 (0) 56 484 0409

PATEK PHILIPPE
An extremely rare and important 18k pink gold perpetual calendar wristwatch with phases of the moon
ref. 1526, manufactured in 1951
Estimate: $250,000–350,000

ÇEVRESEL MICHELIN YILDIZLARI

1900 yılında yayınlanan rehber kitabından bu yana gastronomi alanında bir statü sembolü haline gelen Guide Michelin, 2020'de, tarihinde bir ilke imza attı, ve sürdürülebilirlik ile kaynak koruma başlıklarının altında, gıda israfı ve enerji tüketimini azaltma eylemlerinde bulunan şef ve restoranlar için bir program yarattı. Michelin, her ne kadar geçtiğimiz seneler içerisinde çevre ve sürdürülebilirlik konusunda küçük sayabileceğimiz anekdotlar paylaşsa da, son üç yıldır bu konu hakkında daha titiz bir araştırma içerisindeydi. Bu süre zarfında oluşturulan data ve veriler doğrultusunda, her bir ülke için farklı listeler oluşturuldu. Yani artık Michelin rehberleri puanlamalarını sadece tat, sunum ve servisle sınırlandırmayacak. Michelin, çevreyi korumaya kendini adamış şefleri bir adım öne çıkarma arzusuyla, sene içerisinde çeşitli platformlarda bu tarz restoran ve şeflerin tanıtımlarını yapacak. Bu konudaki ilk adımını ise, Michelin Guide 2020 listesinin açıklandığı tarihte, Enda McEvoy'un Galway'deki Loam restoranına Sustainability Award ödülünü vererek attı. *Geata Na Cathrach, Fairgreen Rd, Galway, İrlanda*

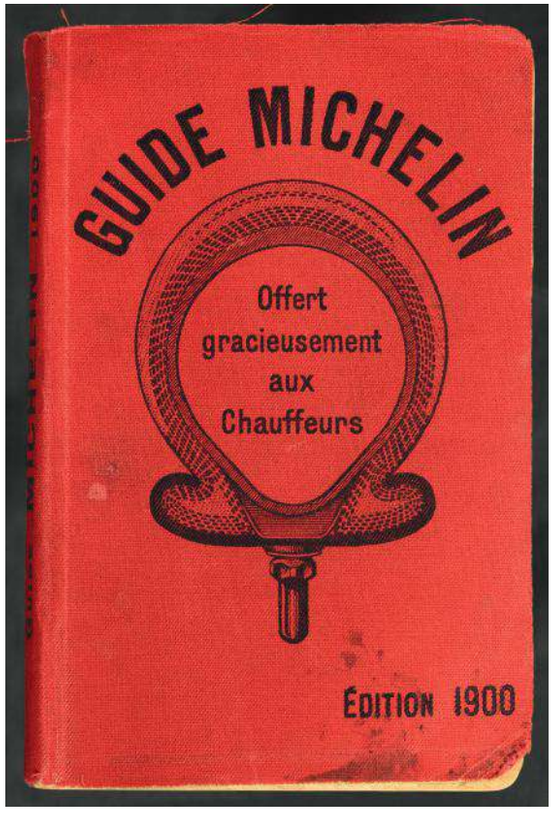

Rusya'nın Perm şehrinde açılacak olan *Tchaikovsky Academic Opera and Ballet* binası

RUS BALESİNİN MODERN SAHNESİ

Tchaikovsky Academic Opera and Ballet binası, Amerikalı wHY mimarlık tarafından Ural dağlarının yakınındaki Perm şehrinin Kama Nehri kıyısından inşa edilecek. Moskova ve St. Petersburg'dan sonra Rusya'nın en ünlü bale merkezlerinden biri olacak olan Perm'deki yapı, nehir manzarasına karşı yükselecek. Binanın içerisinde gerçekleşecek opera ve bale etkinliklerinden hareketle dalgalı çatısı ve kıvrımlı cam cepheye sahip yapıda kullanılan bakır tonları, Rusya'nın Kalargy bölgesindeki antik bakır madenciliğine atıfta bulunuyor. Binanın iç ve dış tasarımında bir dizi rampa ve yürüyüş yollarının eklenmesiyle tiyatro ve açık alanlar arasında iletişim kuruluyor.

Cheval Blanc'ın olduğu konumdan görülen Paris manzarası

CHEVAL BLANC'IN GÜNCEL KONUMU

Tarih ile yeniliğin uyum içerisinde mimariye adapte edildiği Cheval Blanc'ın Maison konseptine St. Tropez, Courchevel, Randheli ve St. Barth'ın ardından Paris de dahil oluyor. Seine Nehri üzerinde Sorbone ve Le Marais'yi birbirine bağlayan Pont Neuf köprüsünün yakınlarında konumlanan 72 odalı Cheval Blanc Paris, bölgenin ruhunu Art Déco tasarımlarıyla misyonuna ve vizyonuna entegre ediyor. Şehrin tarihi noktalarından birinde konumlanan butik otel, Peter Marino'nun projesi sayesinde modernite ve Fransız mimarisinin bir harmanı olarak tasvir ediliyor. Tasarımın yanı sıra her bir lokasyonunda olduğu gibi, Paris'in mutfak koordinasyonu da, şef Maxime Frédéric ve Arnaud Donckele'a emanet ediliyor. Otelde *spa* ritüeline de Dior Spa Cheval Blanc ile *bespoke* kavramı ekleniyor.

PORSCHE'NİN FULL ELEKTRİK KONSEPTİ

Elektrikli otomobiller segmentine dahil olan marka listesi günden güne kendini yenilirken, Şubat ayında gerçekleşen Super Bowl etkinliğinde listeye bir model daha eklendi: Porsche Taycan. Super Bowl'un devre arasında reklam verebilmek için çok haneli meblağlara ulaşan bütçelerle yarışan markalar bir kenarda dursun, Porsche 1997 yılından günümüze dek bu etkinliğin bir parçası olmamayı tercih ediyordu. Ama 2020 yılında 23 senelik sessizlik serüvenine son vererek, Taycan Turbo ve Taycan Turbo S modellerinin yer aldığı reklam filminin tanıtımı için Super Bowl'u seçti. Pazarlama taktiği biraz radikal karşılansa da, sunulan yeni modeller otomobil dünyasında bir o kadar iddialı karşılandı. Zira Turbo S modeli 100 km hıza sadece 2.8 saniyede ulaşırken, Turbo'da bu zaman 3.2 saniye. 800 volt şarj sistemine sahip olan modeller 22 dakikada şarjının yüzde seksenini doldurabiliyor. Geçtiğimiz aylarda ön siparişlerini kabul etmeye başlayan Porsche Taycan'ı önümüzdeki aylarda sol şeridinizde rastlamanız mümkün...

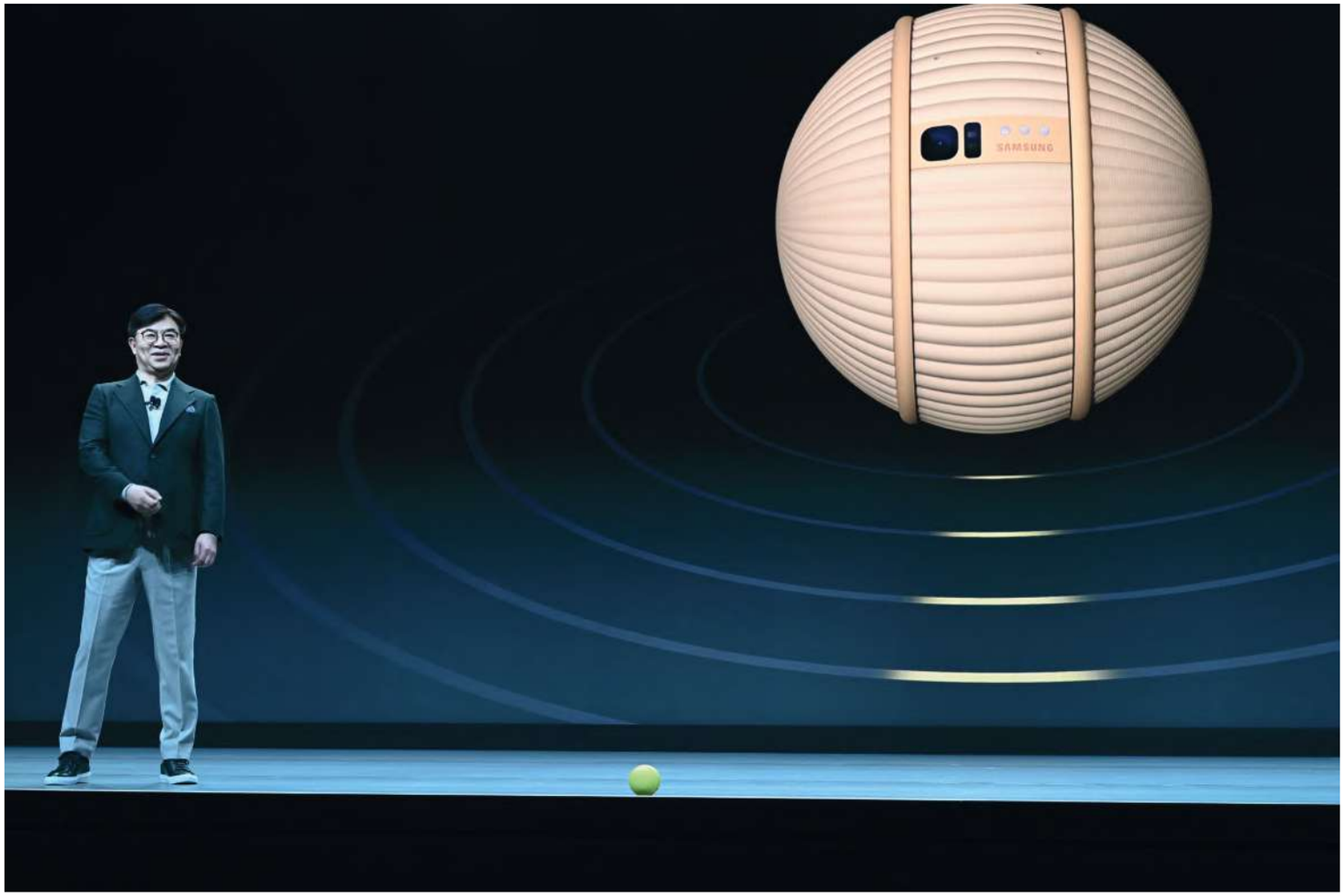

KÜRE ŞEKLİNDE ROBOT ASİSTAN

Star Wars'un *Güç Uyanıyor* filmiyle tanıştığımız BB-8'in varlığı, Samsung'un Ballie'siyle gerçeklik kazanıyor. Yapay zeka teknolojisinden yararlanarak tasarlanan akıllı robot Ballie, kimi zaman bulunduğu ortamın güvenliğinden sorumlu oluyor, kimi zaman ise size yardım edecek bir asistan görevini üstleniyor. Samsung'un "hayat arkadaşı" olarak tanıttığı hareket halindeki robot, aynı zamanda akıllı cihazlarla etkileşime girebilme özelliğine de sahip olduğu için, telefonunuzda anlık görüntü yayını yapabiliyor. Samsung'un bu konseptini piyasaya sürüp sürmeyeceği hakkında kesin bir açıklama yapmamasıyla birlikte Ballie, markanın yapay zekayla ilgili gelecek projelerinin bir başlangıcı olarak kabul edilebilir.

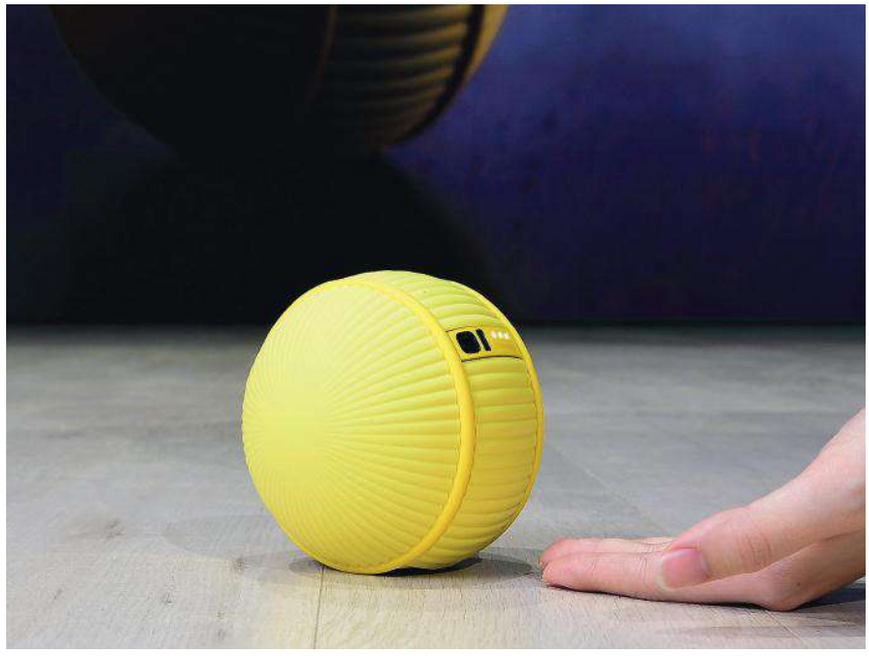

Le Corbusier ve Perriand'in arşiv tasarımları Rodolfo Dordoni, Philippe Starck ve Patricia Urquiola tarafından Cassina için yeniden yorumlandı

İTALYAN ESTETİĞİNİN OUTDOOR ADIMI

Cesare ve Umberto Cassina tarafından 1927'de kurulan Cassina, yüksek kalite mobilyadaki tasarım liderliğini kökenlerine bağlı kalarak sürdürmeye devam ediyor. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından mobilyalara artan talep doğrultusunda üretimini genişletmeye başlayan marka, 1950'lerde zanatkaarlığına endüstriyel üretimi de katıyor. Cassina, yenilikçi modern tasarım yelpazesine son olarak *outdoor* tasarımlarını da ekledi. Arşivlerden çıkardığı Le Corbusier ve Perriand tasarımlarını, Rodolfo Dordoni, Philippe Starck ve Patricia Urquiola güncelledi ve bu koleksiyon Cassina Perspective Goes Outdoor adıyla dış mekan mobilyaları olarak lanse edildi. Tasarımlar, en yüksek sıcaklıklara ve hava koşullarına dayanacak şekilde test edilirken paslanmaz çelik, nem önleyici kaplamalar ve suyun mobilyalar üzerinden kayıp gitmesini sağlayan *ecofill* kaplamalarla birlikte teknolojinin nimetlerinden de yaralanmayı ihmal etmiyor.

AÇIK SULARDA MİNİMALİZM

Danimarkalı mimarlık firması Norm Architects, MS Yatchbau üretimi olan *Bella* isimli yatın iç dekorasyonunu üstlenerek yeni bir minimal tasarıma imza attı. Kopenhag merkezli tasarımcılar, *Bella*'nın dengeli ve konfor sahibi yapısının bozulmamasına dikkat ederek, birinci sınıf işçilikle çalışarak yatın dış tasarımıyla uyumlu bir tasarım ortaya çıkardı. Yatın tek bir dümenle idare edilebilmesinden yola çıkan Norm Architects, iç tasarımda da aynı düşünceyi uygulamış ve sadeliğiyle öne çıkan büyük bir alan yaratmayı başarmış. Ana kamarası geminin baş kısmının altında bulunan yatta, iki kabin, ferah bir mutfak, oturma alanı ve çalışma odası bulunuyor. Mürettebat içinse yatın kıç kısmında ayrı bir bölme oluşturulmuş.

Agnès B., Paris'teki ikinci lokasyonu La Fab'in önünde

La Fab'in içinden bir sanat enstalasyonu

PARİS'E BİR GALERİ DAHA

Paris'in sanat galerilerine bir yenisi daha eklendi: La Fab. Augustin Rosenstiehl (SOA Architectes) tarafından tasarlanan yepyeni binada, tasarımcı ve koleksiyoner Agnès B., beş binden fazla eserden oluşan çağdaş sanat koleksiyonunu sergiliyor. Uzun yıllar boyunca sanatın farklı yansımalarını koleksiyonunda bir araya getiren Agnès B.'nin sosyolojik çeşitlilik ve kültürel farklılıklara odaklanan seçkisi, ilk kez La Fab'da sergileniyor. Galerinin yanı sıra, içerideki her objenin satılık olduğu bir eve dönüştürülen La Fab'da, tablo, heykel, fotoğraf ve mobilya tasarımları tek bir çatı altında toplanıyor. Agnès B.'nin La galerie du jour'un ardından Paris'teki ikinci lokasyonu La Fab, Paris seyahatinizin sanat bölümüne eklenmeyi hak ediyor.

Place Jean-Michel Basquiat, 75013 Paris

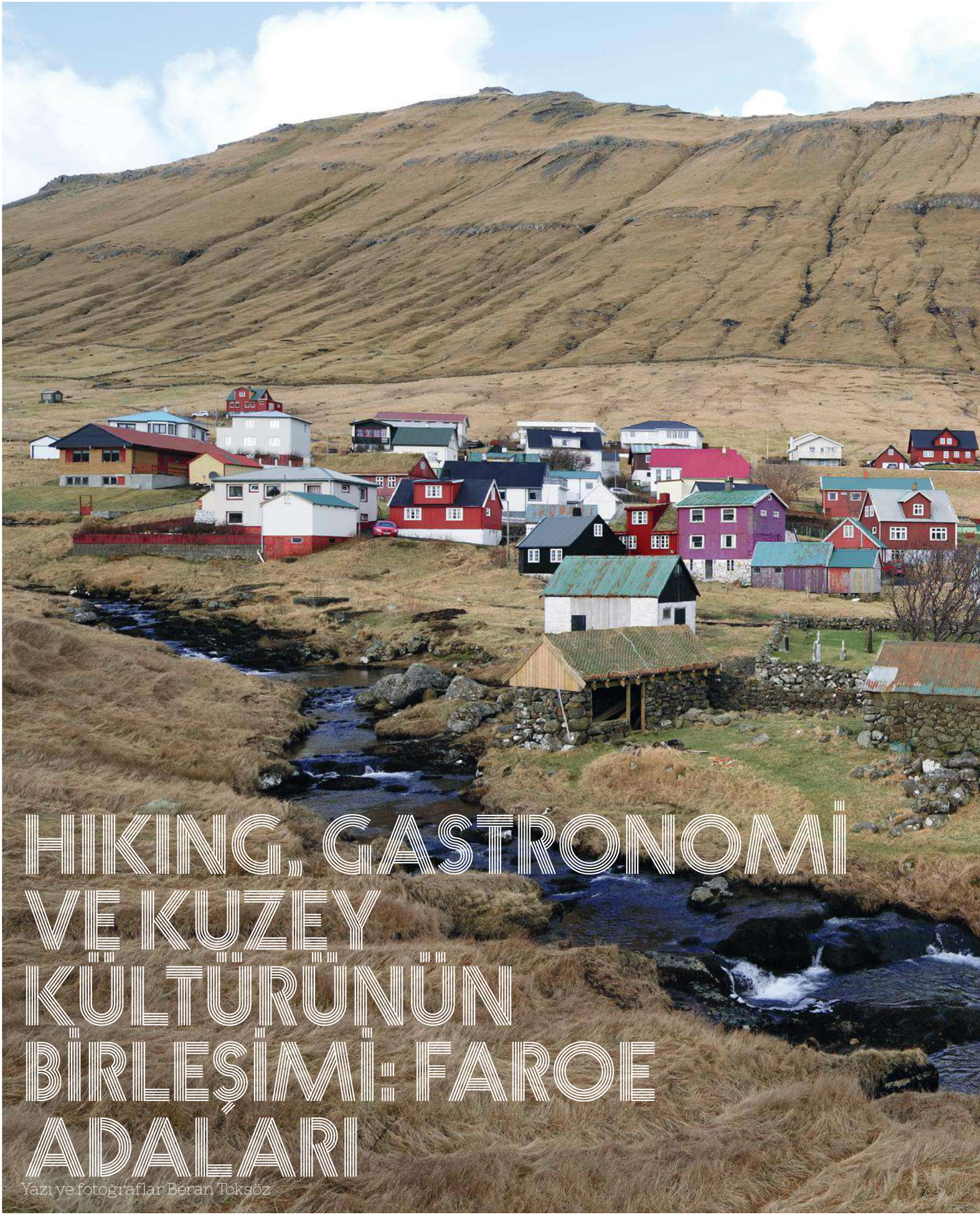

HIKING, GASTRONOMİ VE KUZEY KÜLTÜRÜNÜN BİRLEŞİMİ: FAROE ADALARI

Yazı ve fotoğraflar Beran Toksöz

Ekstrem soğuk coğrafyalara artan ilgi ve alakayla birlikte Kuzey ve Güney Kutup bölgesinin ziyaret edilme oranı da aynı derecede artış göstermeye başladı. Bu ilginin en büyük etkenlerinden biri de küresel ısınmanın etkisiyle şimdilik varlığını sürdüren kutup coğrafyasının ilerleyen zamanlarda yok olacağına dair ortaya atılan tezler. Rotasyonunuzu Dünya'nın en iki ucundaki üst noktalardan birine çevirmeden önce, her mevsim kendi içerisinde farklı bir seyahat alternatifi sunan ve Kuzey Atlantik Denizi'nde çoğu birbirine denizaltı tünelleri ve köprüleriyle bağlı 18 adacıktan oluşan Faroe Adaları'nı keşfetmekte fayda var. Danimarka, İzlanda, Finlandiya gibi Kuzey Avrupa ülkelerinin turizm sektörüne ciddi bir şekilde yoğunlaşması ve mevsim fark etmeksizin turizmde markalaşma çabalarından etkilenerek kendine sektörde yer açan bu ada ülkesi, şimdilerde maceraperest rota arayışlarında olan gezginlerin ilk sıralamasında yerini alıyor. Sizin de doğayla iç içe bir tatil planınız varsa, Danca'da koyun adası anlamına gelen Faroe, aradığınız her bir seçeneğe hitap ediyor.

Ahşap ve metal çatıların aşırı yağmurdan dolayı çıkardığı sesi engellemek adına adada çim damlar kullanılıyor

Ada sınırları içerisinde yaşayan koyun sayısının ada nüfusunun neredeyse iki katına tekabül ettiği için adını koyunlardan alan Faroe'de, bu hayvanlar tamamen özgür, yani serbest dolaşım hakkına sahip. Öyle ki, Google Maps'in Street View uygulamasını hayata geçirmek için Sheepview 360˚adı verilen projenin baş kahramanı yine bir koyun. Sonuç olarak, koyunun ada içerisindeki serbest dolaşımından hareketle Google Maps, Faroe Adaları'nı da lokasyonlarına eklemiş oluyor.

Koyunların egemenliğindeki takımada Avrupa Birliği'ne dahil olmadığından, vize işlemlerini Danimarka Konsolosluğu üzerinden gerçekleştiriyor. Faroe'nin ulusal havayolu Atlantic Airways, Vágar'a yapacağınız yolculuğun rotasını Kopenhag üzerinden sağlıyor. İki nokta arasındaki yaklaşık iki saat süren uçuşlara sezon bazlı ek seferler de yapılabiliyor. Böylece, hazır Avrupa'nın kuzey yakasına gelmişken İskandinavya'nın farklı coğrafyalarını da ziyaret edebiliyorsunuz.

Volkanik toprak yapısının yanında çoğunlukla bazalt lavlardan oluşan takımada, 62. boylamda (ki bu dünyanın oldukça kuzeyinde kalıyor) konumlanıyor olmasına rağmen Meksika Körfezi'nden başlayıp Kuzey Atlantik Okyanusu'na kadar uzanan Gulf Stream'den dolayı, aşırı soğuklara maruz kalmayıp ılıman havanın tadını çıkarıyor. Rakamlarla konuşmak gerekirse, yaz aylarında ortalama 13 derece seyreden hava sıcaklığı kışın ise üç derece civarlarında dolanıyor. Sıcaklık konusunda dengeli sayılan Faroe söz konusu anlık değişen hava şartları olduğunda hayli dengesizleşebiliyor. Bir yerde kar yağarken, 20 kilometre ötede güneş açabiliyor, yahut bir adanın arkasında sağanak yağmurlar görünürken, öbür tarafı tamamen sislerle kaplanmış olabiliyor.

Vágar, Streymor, Eysturoy, Suduroy ve kuzey adalarının birleşimi olan Norðoyar bölgeleri, 18 adalı Faroe bölgesini oluşturuyor. Farklı bölgelerin birbiri arasındaki bağlantıları ise denizaltı tünelleri ve köprülerle sağlanıyor. Kuzeyde konumlanan bir ada ülkesi olduğundan Faroe, ihracatının yüzde 98'ini balık ve balık ürünleri ile sağlarken, tahmin edildiği üzere, deniz taşımacılığında da oldukça gelişmiş durumda.

Adayı keşfetmenin en rahat yolu ise, yine de otomobil kiralamaktan geçiyor. Ama adadaki kısıtlı sayıdaki filolar göz önüne alınırsa, planlamalarınızın en başında otomobil rezervasyonunu eklemenizi de tavsiye ederiz. İskandinav radyosundan çalan Danca şarkılarla beraber adaları birer birer keşfetmeye devam ederken karşınıza daha önce görmediğiniz tabelalar çıkacak.

Bu trafik levhaları arasında özellikle dikkat etmeniz gereken bir ibare var: *Buttercup*. Düğün çiçeği anlamına gelen *buttercup,* Faroe Adaları'nda manzaraların dikkat çekici olduğu yollara verilen isim. Yolunuzu *buttercup*'lara göre çizerseniz adanın dik fiyortlarını görebilirsiniz. Aynı zamanda bu levhalar sayesinde koyun sürülerine rastlama olasılığınız oldukça artıyor.

Adada ister ismini Baltık savaş tanrısı Thor'dan alan ve dünyanın en küçük başkentlerinden biri olan Tórshavn'da şehir hayatınıza kaldığınız yerden devam eder, isterseniz de birbirine yakın olan ve başkente göre daha izole bir seyahat alternatifi sunan adaları ziyaret edebilirsiniz. Atlantik Denizi'ne nazır doğal güzellikleri keşfetmek isterseniz de önceliği Vágar'a verebilirsiniz. Adanın en batısında bulunan ve Gasadalur Şelalesi ile aynı adı taşıyan kasabanın en ucunda olan ve denizden 700 metre rakıma sahip yürüyüş yolu, uçurum kenarında konumlanıyor.

Hiking adanın en önemli turist etkinliklerinden biri. Faroe'nin en büyük gölü Leitiscan'ın etrafında da *hiking* yapabiliyorsunuz. Ama zaten adada istediğiniz her yerde durup yürüyüş yapma özgürlüğüne sahipsiniz. Bu bağlamda karşınıza iki alternatif çıkıyor: Spontane

rotasyonlar yerine, adanın resmi *hiking* kitapçığına göre daha sistematik ve profesyonel bir yol çizebilirsiniz. 18 adada 3 ile 20 saat aralığında değişen, toplam 23 rotaya yer veren bu kitapçık sayesinde kaybolmanız neredeyse imkansız. (Değişen ani hava şartları ve yön kabiliyetinizi bir kenara koyarak.)

Yürüyüş parkurlarının yanı sıra adanın sunduğu bir alternatif de Atlantic Airway'in kontrolü altında gerçekleşen helikopter turları. Adaların en ücra köşelerini keşfetme gayesiyle planlanan uçuş rotasıyla gün içerisinde dokuz farklı noktaya uçabiliyorsunuz.

Tórshavn sanatsal ve gastronomi anlamında gelişmiş bir şehir olmasıyla birlikte bir sonraki lokasyonunuza ulaşmanız için de bir başlangıç noktası özelliği taşıyor. Nolsoy Adası, başkent limanından sadece 20 dakikalık mesafede konumlanırken Nolsoy'dan sonraki rotanız Streymoy Adası oluyor. Saksun bölgesinde gerçekleştireceğiniz yürüyüş parkuru için dikkat edilmesi gereken en önemli nokta ise okyanus suyunun yükselip çekildiği

Sol sayfada: İskandinav mitolojisinde yer edinen Nykur heykeli Lake Sørvágsvatn'da konumlanıyor. The Nykur of Sørvágsvatn

zamanlar dilimleri. Saksun'dan sonra Eidi, Hosvik ve Tjornuvik ziyaret edilecek son noktalar oluyor.

Tekrar başkente döndüğünüz ve üstüne üstlük bir de Kuzey Atlantik'te bir adada olduğunuzdan, yöneldiğiniz ilk menü deniz ürünlerinden oluşuyor. Zira adanın sadece balık çeşitleri değil aynı zamanda koyun ve fermente kuzu etleriyle de kendini bir adım öne çıkarıyor. Özellikle nisan ve ekim ayları arasında gerçekleştireceğiniz Faroe ziyaretinize Michelin yıldızlı Koks'u eklemelisiniz.

Streymoy'dan bağlandığınız Eysturoy Adası'nı dolaşırken kendinizi bazen deniz seviyesi hizasında bazen ise denizden 600-700 metre yükseklikte bulabiliyorsunuz. Böylece, yolculuğunuz boyunca 40 santimlik kar manzaralarla karşılaştığınız gibi yemyeşil alanları da görebiliyorsunuz. Bu yüzden de Eysturoy neredeyse bütün yollarının *buttercup*'larla kaplı olmasının ardından Gjogv, Elduvik, Oyndarfjordur, Hellurnar, Funningur, Rituvik, Runavik, Nes, Eduvik gibi kasabaları da görmeden Eysturoy'u tam anlamıyla gezmiş sayılmıyorsunuz bizden söylemesi...

Mickey Mouse çizimleriyle Walt Disney, 1955

KARAKALEMDEN BİLGİSAYARLARA EVRİLEN ANİMASYON TARİHİ

Yazı Utku Palamutçu

Sıradan bir günde, vakit geçirmek, görsel bir zenginlik yaşamak ve iyi bir yapım izlemek için sinemaya gittiğinizde, yüksek ihtimalle bir animasyon filmi de vizyonda olacaktır. Üstelik bu yapımın çocuklar dışında yetişkinler için de uygun bir içerik olması ihtimali bir hayli yüksek. Zira animasyon türü, ana akım filmler arasında oldukça güçlü ve etkili bir yer edinmiş, sinema sektörünün dişlilerinden biri haline gelmiş durumda.

Kimi kaynaklar Antik Yunan döneminde üretilen ve aşık olunan heykellerin hayata geçirilmesi için yaratılan bir illüzyon olarak animasyonu işaret ederken, kimileri ilk animasyon örnekleri arasında *Phénakisticope* gibi icatları ya da *Flip Book* yani çevirmeli defter örneklerini gösteriyor. Lakin, bunların yanında bugün bilinen ve animasyon başlığı altında kabul gören ilk filmin 1906 yılında J. Stuart Blackton'un yaptığı *Humorous Phases of Funny Faces* olduğu biliniyor. Amerikan-İngiliz yapımcı Blackton, her ne kadar 1906 tarihinden önce de farklı denemeler yapmış olsa da, bu film kara tahta kullanılarak elde edilen çizimlerin kaydedilmesi ve bir araya getirilmesiyle hareket kazanıyor. Devamında 2 boyutlu çizimler, çizim tekniklerini geliştirerek daha etkileyici bir hal almaya başlıyor. 1917 yılında bir Güney Amerika sinemasında vizyona giren 70 dakikalık, saniyede 14 farklı kareyi bir araya getiren *El Apóstol, cutout* yönteminin kullanıldığı ve dönemin teknolojik şartları düşünüldüğünde oldukça başarılı bir yapım olarak tarihe geçiyor. Üstelik 2 boyutlu çizimlere kıyasla *cutout* yöntemi daha zahmetli bir prodüksiyon aşamasını da beraberinde getiriyor.

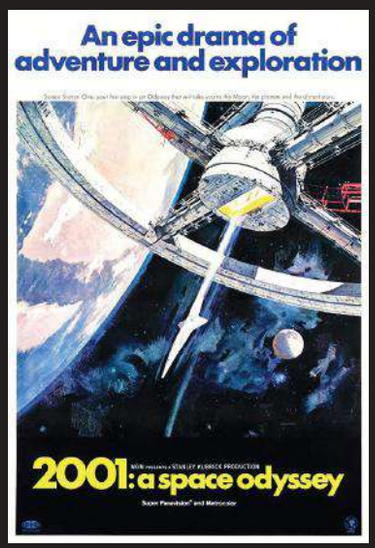

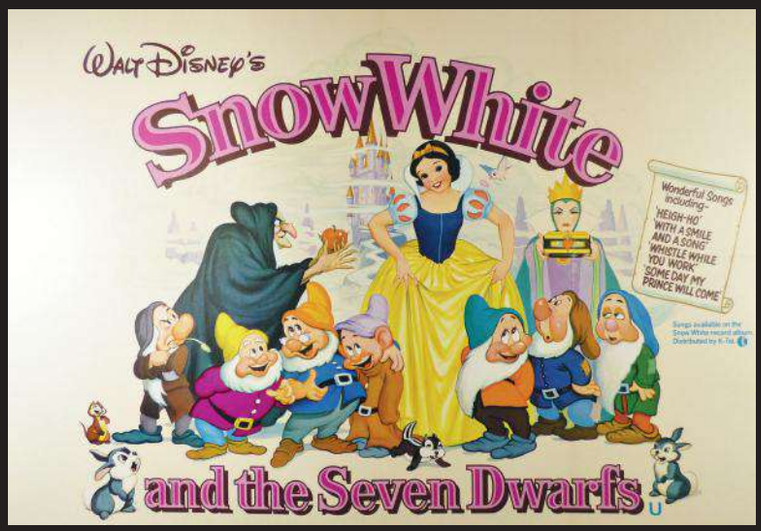

Şu şekilde bir hatırlatma yapmakta fayda var ki; sinema sektörü 1900'lü yılların başında sadece animasyonun sektöre entegrasyonuna tanıklık etmiyor. Paralel olarak sesli filmler de vizyona girmeye başlıyor. Haliyle animasyonlar da daha etkileyici bir hal alıyorlar. Bu yeni türün adından iyice söz ettirmesini sağlayan şey ise, tahmin edebileceğiniz üzere 1923 yılında Los Angeles'ta Walt Disney Studios, yani o günkü adıyla Disney Brothers Cartoon Studio'nun kurulması oluyor. 1923'te *Alice's Wonderland*'i yapan ve akabinde *Oswald the Lucky Rabbit*'i üreten Disney, bu iki filmin başarısız olmasını ve *Oswald the Lucky Rabbit*'in sadece birkaç yüz dolarlık bir gelir elde etmesini müteakip, farklı bir fikir

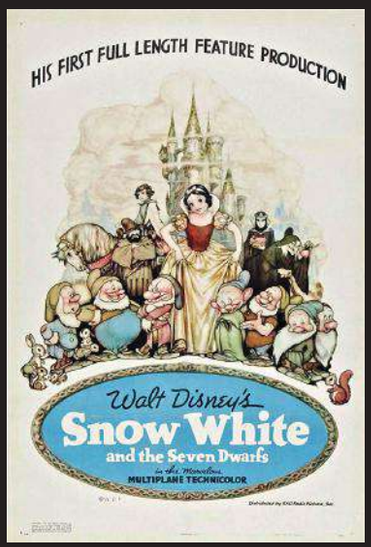

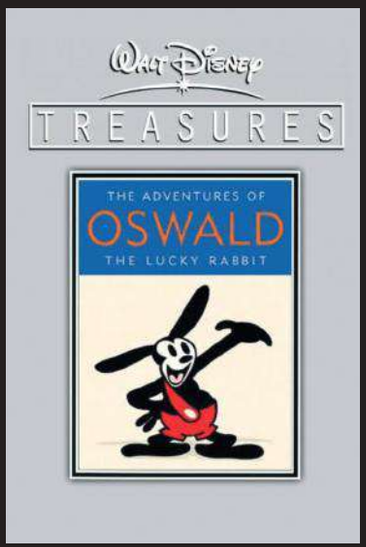

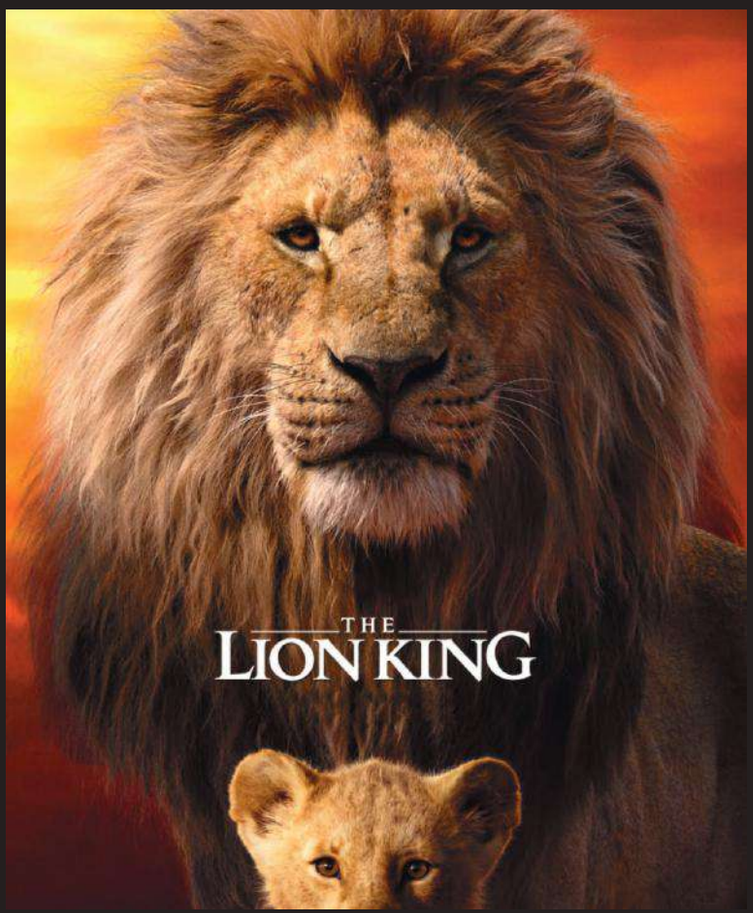

geliştirip dikkat çekmeye çalışıyor. *Mortimer* adında bir fare karakteri yaratıp bu farenin hayat hikayesi üzerinden şekillenen proje, zaman içerisinde adının değişmesiyle birlikte *Mickey Mouse* olarak ün salıyor ve 1928 yılında başlayan bu serüven, bugün animasyonun geldiği noktada önemli bir görev üstlenen Walt Disney'in sınırları zorlamaya başlamasına fırsat veriyor.

2 boyutlu animasyonlar, 1930'lu yıllarda popülaritesini artırarak sinema salonlarında ziyaretçileriyle buluşurken 1937 yılında, yapımı tam 3 yıl süren *Snow White and the Seven Dwarfs* vizyona giriyor ve takvimler 1939'u gösterdiğinde dönemin en yüksek hasılat elde eden filmi oluyor. Ancak bu tarihten sonra Pearl Harbor saldırısıyla ABD'nin İkinci Dünya Savaşı'na dahil olması, hem sinema sektörünü hem de Walt Disney'yi etkiliyor. Devlet, sektördeki çalışanları seferberlik yüzünden orduya çağırınca, Walt Disney ve animasyon ekibi, Pamuk Prenses'in ve Mickey Mouse'un serüvenlerini bir kenara bırakıp askeri filmler üretmek zorunda kalıyor. Savaş sonrası dönemde Amerikan halkının yaşadığı problemlerin animasyon segmentini baltalayacağı düşünülürken üretilen filmler Oscar ödülleriyle taçlandırılıyor; *Cinderella* gibi animasyon tarihinde kült mertebesine ulaşan filmler, halkın hala uzun metrajlı animasyonlara ilgi duyduğunun kanıtı oluyor. 1954 yılında Coca Cola Company ve Walt Disney Productions arasındaki iş birliği, animasyonun televizyona entegrasyonunu sağlıyor ve ABC, Walt Disney'in ilk televizyon serisini yayınlamaya başlıyor.

Bu sırada 2 boyutlu çizim

teknikleri giderek gelişiyor. 1900'lü yılların başında kağıt ve kalem ile yıllarca süren bir hazırlık aşamasından sonra kısa metrajlı filmler elde edilebilirken, bilgisayar ve çizim teknolojilerinin gelişimi, animasyonun bilgisayar ortamında üretilmesini sağlıyor. Önce ana akım sinema filmlerine dahil olan bilgisayar üretimi animasyonlar karşımıza çıkıyor *(2001: A Space Odyssey, Vertigo)* ardından sadece bilgisayar yapımı filmler lanse ediliyor. Bu sürece kadar her ne kadar animasyon segmenti Walt Disney'in dominasyonunda evrilse de, filmlerinde daha iyi bir görsellik yakalamak adına *CGI* teknolojisi üzerine bir departman kuran Lucasfilm'in kurucusu George Lucas, New York Institute of Technology'deki yetenekli isimleri kendi bünyesinde toplayarak, 1986'de Steve Jobs'ın yatırımıyla bağımsızlığını kazanacak Pixar'ın temeli atılıyor.

Pixar, 1995 yılında yayınladığı *Toy Story* ile tarihte o güne kadar tamamı bilgisayar teknolojisiyle üretilen ilk animasyon filmi vizyona sokuyor. 3 dalda Oscar adaylığı bulunan film, Tom Hanks gibi ünlü isimlerin seslendirme yapmasıyla da bilinirlik kazanıyor ve 30 milyon dolarlık bir bütçeyle hazırlanan animasyon 373.6 milyon dolarlık hasılat yapıyor. Her ne kadar 1995 yılına kadar *CGI* teknolojisi kullanılarak filmlere animasyon dokunuşu yapılmış olsa da, tamamı bilgisayar teknolojisiyle üretilen bir film, haliyle sektörde çığır açıyor ve bu tarihten itibaren animasyon teknolojisinin önüne geçilemiyor.

Takvimler 2020'yi gösterdiğinde animasyonun nasıl bir noktaya geldiğini daha iyi anlayabilmek için gözlerinizi kapayın ve 1994 yapımı *Lion King*'i düşünün. Disney'in 32. Uzun metraj animasyon filmi olan *Lion King*, 2019 yılında yeniden çekildi ve *CGI* teknolojisi, deyim yerindeyse bir animasyondan ziyade bir belgeseli izlememize sebep oldu. Tabii bu bağlamda, animasyonun eski duruşunu kaybettiğini söyleyenler de oldu. Geldiğimiz noktayı anlatmak için bir örnek daha verme ihtiyacı duyuyoruz: 2018 yılında vizyona giren, Ron Howard'ın yönettiği *Solo: A Star Wars Story* filminde L3-37 karakterinin aslında bir insan olduğunu ve son dönemde adından sıkça söz ettiren Phoebe Waller Bridge'in *CGI* teknolojisiyle bu karaktere can verdiğini biliyor muydunuz?

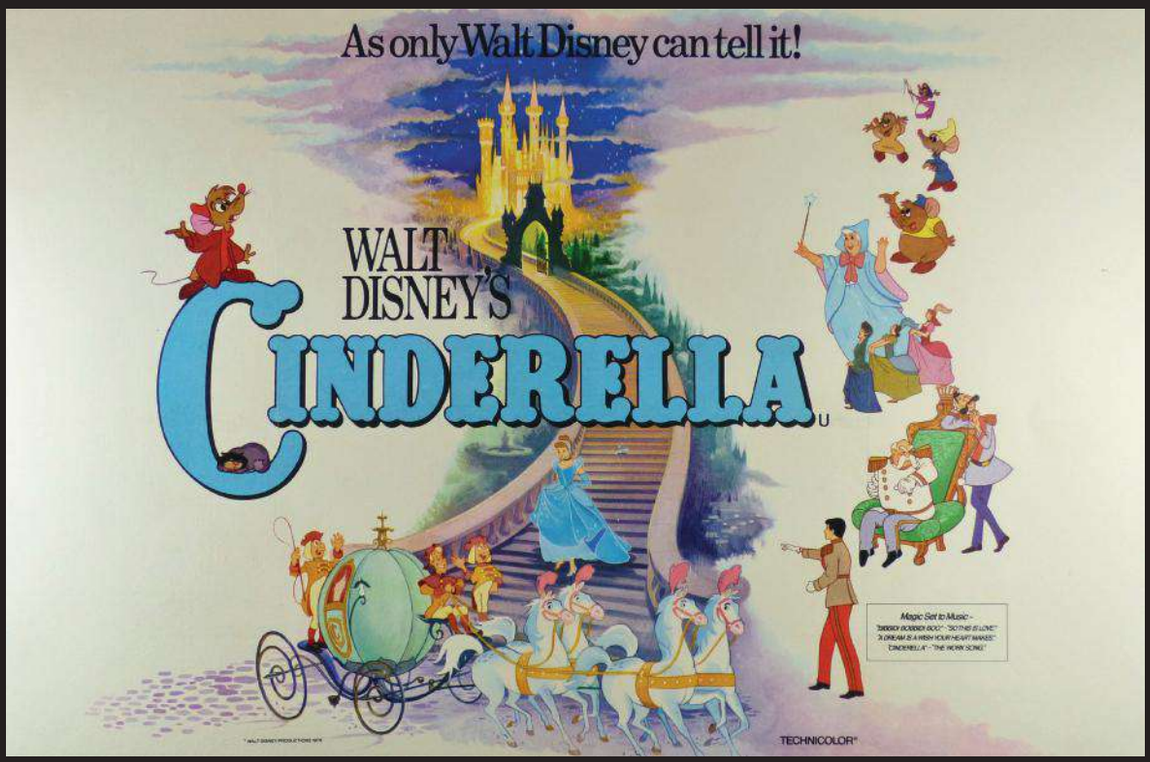

1950'lerde klasik
bir mutfak
perspektifi

SALONDAN MUTFAĞA: BİR ODA, BİR MUTFAK

Yazı Aslin Kumdagezer

1957 yılında Phillip Hiss, mutfaktaki baskın kadın karakterine yeni bir boyut getiriyor: Birliktelik

Mutfak, adı itibarıyla kağıt üzerinde çok vakit geçireceğiniz bir alan gibi durmuyor. Uzun zamandır yemek kültürüyle ve yapımıyla süregelen ilişkinizin kullanımını domine ettiği, hayli fonksiyonel bu oda, mimaride dogmaların en yoğun yerleştiği alan halini alıyor. Öyle ki medeniyetin sosyal kurguların kurallarını belirlediği zamanlarda mutfak, evin en geniş odası olmasına rağmen gözden uzak, karanlık, nemli, sürekli bir şeylerin kaynadığı, ağır kokan ve ev sahiplerinin nadiren uğradığı bir alan. Hatta çoğu zaman evin ana düzenlemesine dahi dahil olmayan ve müştemilatlarda yer alan mutfak daha çok görevlilerin yaşamının bir parçası. *Downtown Abbey*'nin altı sezon boyunca izlediğiniz entrikalarının arka planındaki mutfak, burada yüzyıllar boyunca sürdürdüğü statüsünün detaylı portresini çiziyor.

20. yüzyılın başlarına kadar hem ev sahipleri hem de misafirleri, mutfaklarından bir haber yaşamaya devam ediyor. Endüstri devriminin teknolojik değişimleri ve iki dünya savaşının dayattığı ekonomik krizler, mutfakların yeni ev planlarına dahil olmasıyla sonuçlanıyor. Zira hala ev sahiplerinin ilk tercih ettiği oda olmaktan çok uzakta... Çünkü sosyal normlar mutfağın hala tek bir göreve hizmet etmesini söylüyor: Yemek pişirmek. Yüzyılın başında yemeği "yeme" aksiyonu dahi mutfağın yanındaki, yemek odasında gerçekleşiyor. Anaerkil toplumlarda mutfak baskın kadın karakterin

Mutfaklar, yemek pişirme misyonunun yanına 1990'larda alanını ve fonksiyonelliğini genişleterek metrekarenin favori odası olma özelliğini ekliyor

ofisi haline geliyor. Mutfağa oyuncağıyla gelen çocuk yemek pişiren figürün "*ayakaltından çekil*" tepkisiyle karşılaşıyor. Çünkü mutfak ve eğlence henüz bir arada var olamıyor. Aynı anda birkaç tencere beraber pişiriyor, fırın dolu. Mutfak 18. yüzyıldaki kadar iptidai değil ama hala sıcak, zaman zaman nahoş kokuyor. Muhtemelen mutfağınızda otururken okuduğunuz bu satırlar, sizin bugünkü kullanım alışkanlıklarınıza ne kadar tezat düşse de, senaryonun size tanıdık olduğuna şüphe yok.

Yeni yüzyılda, mutfak minimalist mimari ile iş birliğine girişiyor. Bir zamanlar evin içerisine bile katılmayan oda şimdi, planların ana odağı haline geliyor. Açık alan konseptiyle tasarlanan apartmanlar, mutfak adasını planın orta yerine koyuyor ve kullanıcının mutfaktan tüm ev alanını görebileceği bir peyzaj çiziyor. Açık alan apartman konseptinin ve sadece yemek yapmanın ötesinde, misafir ağırlanan, ofis gibi kullanılan, kitap okunan ve *drink* alınan bir mutfak tasarımı için ilk adımları Shingle ekolü üyeleri Frank Lloyd Wright ve H. H. Richardson atıyor. Ev planlarını orta alanda şömineyi odak alarak tasarlayan Mr. Wright açık alan konseptiyle flört etmeye başlıyor. Bugün modern ev tasarımının ve günlük hayatımızın bir parçası olan açık mutfak İkinci Dünya Savaşı sonrasında, 1950'lerde artan nüfusun ve kalabalıklaşan çekirdek ailenin problemlerini minimalist ve fonksiyonel bir tavırla çözen *Mid Century Modern* akımının ana kurallarından biri haline geliyor. İlk olarak küçük alanlarda konforlu yaşamı kolaylaştırmak için başlayan akım bugün planetin hiç olmadığı kadar kalabalık olmasından mütevellit artık yeni konutlaşmanın normlarından sayılıyor ve günlük hayat bu alanın etrafında dönüyor. Günün ilk kahvesinden, iş dönüşü içilen bir kadehe ve gece yarısı atıştırmalarına ev sahipliği yapan alan büyük bir hızla oturma odası ve salonun giderek daha az uğranan odalar olmasına sebebiyet veriyor. Tabii yemek kültürünün Paris'in restoranlarından, Modena'nın ara sokaklarından Ikea minimalizimiyle tasarlanan mutfaklara taşınması ve cinsiyet, yaş fark etmeksizin herkesin tariflerini denediği bir anlayış da mutfağın evin favori odası olmasında önemli rol oynuyor. 1990'larda norm haline gelen bu yeni ev planı, 2000'lerde şehir konutlarının ev değerini artırıyor ve klasik mutfakları olan emlaklar, lokasyonundan bağımsız değer kaybediyor. Yeni nesil müstakbel ev sahipleri artık evlerin salon yüz ölçümünden çok mutfağın fonksiyonelliği ve metrekaresiyle ilgileniyor.

Ben bu satırları yine mutfaktan yazarken, modern mimarinin kurucularına atıfla modern fonksiyonel mutfağın salonu ele geçirdiği bir kurgu düşünüyorum...

Snaidero'nun günümüz mutfak tasarımları

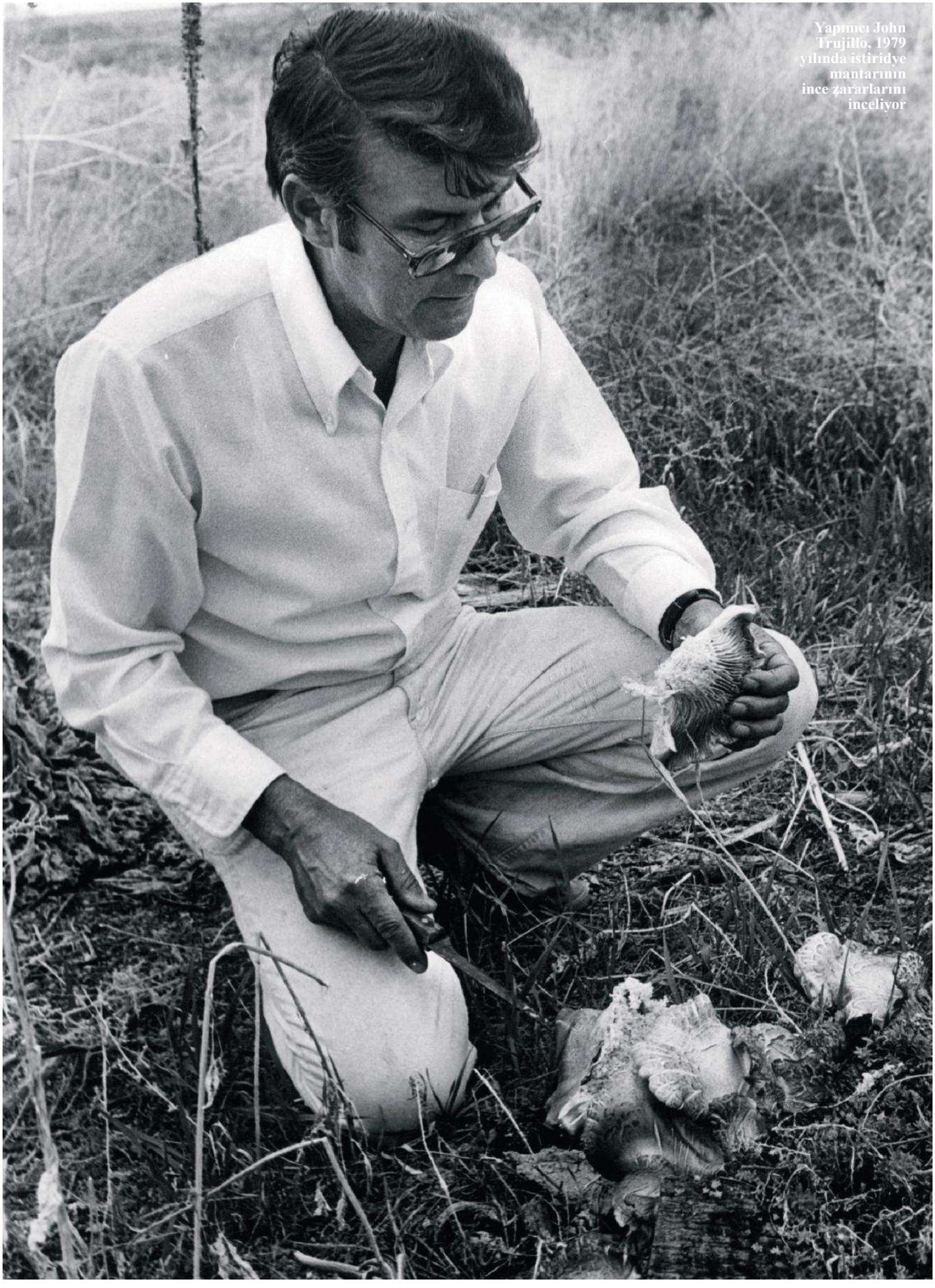

Yapımcı John Trujillo, 1979 yılında istiridye mantarının ince zararlarını inceliyor

SİMYADAN GASTRONOMİYE EVRİLEN MANTARLAR

Yazı Miranda Kocabıyık

Mantar, mutfaktaki yerini almadan önce tarih boyunca ölümcül, büyüleyici ve besleyici sıfatlarıyla anıldı. 1865 yılında Lewis Carroll'un *Alice's Adventures in Wonderland* kitabında mantar yiyen Alice'in farklı diyarlara yolculuğu ya da 1985'teki Super Mario'nun mantar yiyerek büyümesi, mantar hakkında verebileceğimiz popüler örneklerden. Mantarların popülerleşen metaforlarının yanında yapılan araştırmalar, mantar geçmişinin tarih öncesi dönemlere kadar uzadığını savunuyor. Henüz mantarların keşfedildiği yer ve zaman kesin olarak bilinmese de, MÖ 9000'li yıllarda Kuzey Afrika'nın Sahra bölgesinde yerli kabilelerin mantarlar kullanmaya başladıklarına dair izlere rastlanılıyor. Mısır'da ise mantarlar ölümsüz bitki olarak adlandırılıyor ve mantarların sadece kraliyet ailelerine sunulduğuna inanılıyor. Bununla birlikte dönemin insanları, Mısır mitolojisinde tanrı Horus'un yeryüzündeki simgesi ve güneş tanrısı Ra'nın oğlu olarak kabul edilen Pharaoh'un yanı sıra diğer Mısır ve Aztek tanrılarıyla ruhani olarak iletişime geçmenin yollarından birinin mantar tüketmek olduğuna inanıyorlar. Mantarı sadece bir besin olarak değil aynı zamanda bir ritüel haline dönüştüren tek ülke Mısır değil. Meksika ve Latin Amerika da mantarlara, kayıp nesneleri bulma ya da ruhun başka bir boyuta geçmesi gibi farklı ruhani etkinliklerin baş kahramanı oluyor. Avrupa kıtasına geçecek olursak, İspanya'nın Villar del Humo bölgesindeki 6000 yıl önceye ait duvar resimlerinde *psilocybe hispanica*

mantar türüne ait çizimler bulunuyor. Almanya, İsviçre ve Avusturya'da özellikle göl yerleşkelerinde yapılan araştırmalar, mantarların tarih öncesi insanlığa kadar uzandığını bir kez daha dile getiriyor.

Tarih öncesinde mantarın insanla olan iletişimi ve yetiştirme şekli coğrafi olarak değişiklilik gösteriyor. Öyle ki, Antik Roma ve Yunan'da *agrocybe aegerita,* namıdiğer kavak mantarı, kavak ağacının gövdesinden toplanırken aynı dönemde Çin ve Japonya'da Shii ağacından şitaki mantarı *(shiitake)* toplanıyor. Modern Avrupa'da mantar yetiştirmenin ilk adımları, 1600'de Fransız çiftçi Olivier de Serres'in *Le Theatre d'agriculture des champs* adlı kitabında atılıyor. 1678'de ise bir başka çiftçi tarafından kaleme alınan *Academie des Sciences* mantarların kontrollü bir şekilde nasıl üreyebileceğini konu ediyor. Ardından mantarın doğal keşfedilme serüvenine suni üremeler dahil ediliyor. Paris yakınlarındaki bir kavun yetiştiricisi, mantarı suni gübreyle büyütebileceğini fark ediyor. Bu fikrini pratikte de uygulayarak ticari bir hamle yapan tüccar daha sonra geliştirdiği mantar türünü Paris'teki restoranlara pazarlamaya karar veriyor. *Paris mushroom* olarak da adlandırılan bu tür, Türkiye sınırlarında da sıkça gördüğümüz kültür mantarı olarak dünya mutfağına giriş yapıyor.

Mantarın şimdiki gibi güvenli bir besin haline dönüşme süreci, mantar avcılarının deneme yanılma yöntemleriyle ve kimi zaman geri dönüşü olmayan sonuçlarla karşılaşmalarının ardından tamamlanıyor. Herhangi bir mikoloji bilginiz yoksa, doğadaki mantarlarla aranıza bir hayli mesafe koymanızı tavsiye ederiz. Zira bu mantarlar dış görünüş olarak her ne kadar tadına bakılası olsa da metabolizmanızı 10 günde çökertecek güce sahipler. Özellikle, şapkasında beyaz noktalar bulunan ve sap kısmında halka şeklinde izler barındıran *Amanita* familyasının ölümcül mantarlarının sempatik dış görünüşüne aldanmayın. Daha doğrusu yüzde yüz emin olmadığınız hiçbir mantarın tadına bakmayın.

Zaman içerisinde mantar tadımı konusunda uslanan mantar avcıları, yanlarına av köpeklerini de alıp harikalar diyarına daha güvenli bir şekilde adım atmaya başlıyorlar. Bununla birlikte, her mevsimin kendine özel mantar toplama zamanları oluyor. Mantarlar olgunlaşmak için uygun bir yetişme ortamına, iklim şartlarına ve en önemlisi belli miktarda neme ihtiyaç duyar. Birçok mantar yıl boyunca görünse de mantar konusunda ilkbahar ve sonbahar en cömert mevsimlerden. Bununla birlikte söz konusu mantar toplamaksa dünyanın en pahalı mantar türü beyaz trüfü mercek altına almamız gerekiyor.

Meşe ağacının köklerinde toprağın 5-20 cm altında yetişen kokulu mantar cinsi, her ne kadar kendini İtalya ve Fransa ile

Zehirli mantarları konu eden, *Poisonous Mushrooms: Plate 9* kitabından bir kare, 1886

özdeştirse de neredeyse dünyanın her yerinde yetişebiliyor. İtalya ve Fransa'da trüf avcıları mantar arayışlarında *lagotto romagnolo* cinsi köpeklerin koku yeteneğinden faydalanıyor. Dünyanın en pahalı mantarı olan beyaz trüf, 1500 dolardan başlayıp 4000 doları aşan rakamlara kadar ulaşabiliyor. Bu değişken fiyat aralığına bölgesel ve toprak yapısının verdiği lezzet ve kokular da dahil oluyor. Zira İtalya'da Peidmont, Marche ve Toskana gibi bölgelerde bulunan kavak, kayın, meşe ve söğüt ağaçlarının kökleri arasında büyüyen beyaz trüfler çok daha aromatik bir tada sahip oluyor. Bu yüzdendir ki, açık kahverengi ve sarımtırak renkteki bu tür genellikle tabak üzerine çiğ olarak tıraş edilir. İtalya'nın Umbria ve Piedmont bölgelerinde sevilen bir tür olan *black diamond,* siyah trüf, beyaz trüfe göre daha hafif kalan bir lezzet. İtalya'nın mantarları sadece tabaklarda sınırlı kalmıyor, her yıl ekim ve kasım aylarında Piedmont-Alba, Marche-Acqualagna ve Toskana-San Miniato'da uzun süreli pazarlar kuruluyor ve mantara özel festivaller düzenliyor. İtalya'dan kültür mantarının doğduğu Fransa'ya geçecek olursak, Fransa'da özellikle Périgord'daki siyah trüf mantarlarıyla kendini bir adım öne çıkarıyor. Ülkenin siyah trüf avı için en uygun bölgeleri arasında Périgord, Provence ve Burgundy yer alırken, iklim değişikliğinin sonucu olarak ülkedeki mantar üretimi düşüş gösteriyor. Hırvatistan ise hem beyaz hem de siyah trüf yetişir. Diğer ülkelerden farklı olarak siyah trüf her sene hasat verirken, beyaz trüf ise sonbahar ve kış aylarında kendini gösteriyor. Ülkenin mantar konusunda bir ilke imza atmışlığı da var: 1999 yılının Kasım ayında trüf ihracatçısı Giancarlo Zigante ve köpeği, 1.5 kiloya yakın beyaz trüf keşfetti.

Avrupa kıtasının yanı sıra Çin'de çıkarılan trüfler de Fransız mutfağının mantarlarına fiziksel olarak benziyor olsa da söz konusu kilo başına düşen fiyat birimi olduğunda, Fransa kendini bir hayli öne çıkarıyor. Burada 1'e 40 gibi ciddi bir farktan bahsediyoruz. Yine de, Yunnan eyaleti Çin'in trüf bahçesi olarak bilinirken Chuxiong Yi'deki *Nanhua County* mantar pazarı olarak kendine yer ediniyor. Çin'de yetişen trüflerden daha ucuz bir pazar payına sahip olan Namibya'da yetişen mantarlar, trüf grubunun en ucuz olduğu ülke oluyor. Neredeyse Avrupa'dan en az 100 kat daha ucuza satılan trüflerin kilosu 30 ya da 40 dolar arasında değişiklik gösteriyor.

Dünyanın en pahalı mantarı olan trüf kendini sadece gastronomiyle sınırlamıyor. Dünyanın birçok yerinde bu özel mantar cinsini ağaç diplerinde aramak için çeşitli turistik etkinlikler yapılıyor. Ormanların derinliklerindeki mantar arayışınıza eşlik eden köpeklerle birlikte kim bilir belki Giancarlo Zigante'nin keşfettiği beyaz trüfünden daha büyük bir mantar bulabilirsiniz.

Sol altta: 1600'de Fransız çiftçi Olivier de Serres'in *Le Theatre d'agriculture des champs* baskısı

Altta: 1896'da Le Petit Journal'de yayınlanan yenebilir ve zehirli mantarlar illüstrasyonu

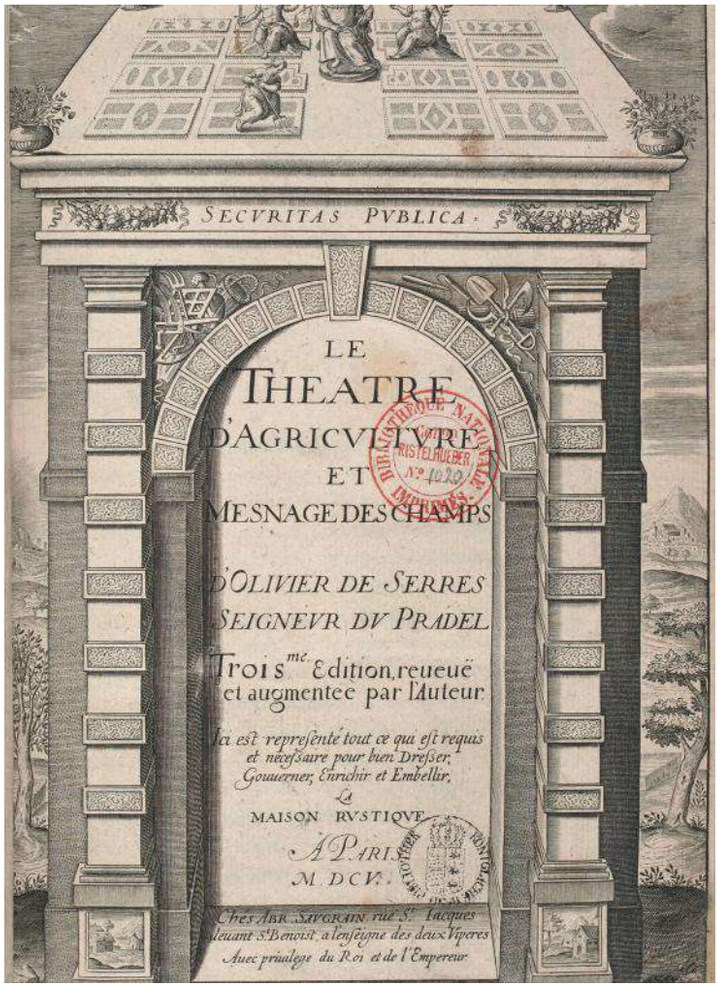

SOSYO-KÜLTÜREL KONTEKSTE SAHİP BİR DİĞER AKSESUAR: ŞAPKA

Yazı Aylin Kumdagezer

Sol sayfada: 80'lerde Buckingham Palace'da verilen bir bahçe partisinde neredeyse herkesin yanında şapkası var

İnsanlık tarihinin ilk şapka kullanımı muhtemelen homo sapienslerin doğa olaylarından korunmak için büyük bir yaprak ya da bir deri parçasını kafalarına kondurmalarına kadar uzanıyor. Koruma içgüdüsüne deneme yanılma yöntemleri de eklenince, kendilerini hayvanlardan ayıran en büyük özelliğin düşünebilme yetisi olduğu ortaya çıkıyor. Yerleşik hayata geçince deneme yanılma yöntemleri genişleyen insanoğlu, doğadaki varlığını bir üst seviyeye taşımak istercesine kıyafetlerini de radikal değişimler döngüsüne dahil ediyor. Sonuç olarak ortaya, dış görünüşün bir statü sembolü olduğu zaman dilimleri çıkıyor.

Homo sapienslerden sonra biraz daha yakın tarihe ilerleyecek olursak, Antik Yunan, Makedon, Trakya ve Etrüsklerin, homo sapienslerle aynı mantalite doğrultusunda tasarladıkları ve *petasos* ya da *petasus* adını verilen samandan yapılan güneş şapkalarıyla karşılaşıyoruz. Çiftçi ve gezginler tarafından kullanılan saman şapkalar halkın karakteristik sembollerinden biri olarak kabul ediliyor. Antik Yunan'ın şapka ile deşifre ettiği sosyal sınıflandırma durumuna, bir kölenin serbest bırakıldığında, özgürlüğünün sembolü olarak verilen *Frikya* şapkası da eşlik ediyor. Yüzyıllar sonra Fransız Devrimi sırasında adının özgürlük şapkası olarak değişeceğinden bir haber Frikya şapkalarının rafa kaldırılması ise, keçenin keşfiyle gerçekleşiyor. Bu döneme kadar erkeklerin hegemonyası altında bulunan şapkalar, keçe materyalinin keşfi ile 16. yüzyılda kadınları da bu koruma alanına dahil ediyor. Dönem itibarıyla şapka kullanımının erkekler için bir çalışma statüsü, kadınlar içinse bir stil parçasına dönüşmesiyle, şapka familyasının farklı türleriyle tanışmaya başlıyoruz.

Misyonu her daim koruma olan şapkalar zaman içerisinde koruma içgüdülerini bir kenara bırakıp, karakter ve sınıf göstergesi haline geliyor. Bunun en iyi örneklerden biri, 20. yüzyılın başına kadar güneşten köşe bucak kaçarak porselen tonunda bir cilde sahip olmanın üst statü göstergesi olması. 18. yüzyılda genellikle ipek şerit ve çiçeklerle süslenmiş *bergère* ya da çoban şapkalar, özellikle Fransız ve İngiliz aristokratlarının vazgeçilmez aksesuarlarından biriydi. Zira bir önceki cümlemizi daha anlamlı kılmak adına *bergère*'in etimolojisine baktığımızda şapkanın ismi, 1766'da François Boucher'in portesinde elindeki çoban tarzı

François Boucher'in 1766 yılında Madame Bergeret portresi

Şapkaların bir statü göstergesi olduğu yıllarda, 1935'te Winston Churchill kızının düğününde giydiği şapkası

Stiliyle her daim takip edilen Prenses Diana 1982'de pembe melon şapkasıyla

şapkasıyla *Madame Bergeret*'den ismini aldığını görüyoruz. Kadınlar kendilerini güneş ışınlarından koruyarak burjuva görünümlerini stabil şekilde sağlama alırken, aristokrat ve süvariler arasında *tricorn* ve *bicorne* türleri de kendini bir adım öne çıkarıyor. Bu zamana kadar bir statü simgesi olan şapkalar, 19. yüzyıldan itibaren melon şapka adıyla orta sınıflara da geçiş yapıyor. Londra menşeli şapka üreticisi Thomas ve William Bowler tarafından tasarlanan melon, resmi ve gayri resmi tarzıyla *smart casual* algısının başlangıcı olarak kabul edilebilir. İngiltere, İrlanda ve Amerika'daki işçi sınıfına mensup insanlar için üretilen şapkalar, koruyucu ve dayanıklı kumaşlardan oluşmasıyla her zamanki gibi sosyolojik olarak bir kontekst içermeyi de es geçmiyor.

Avrupa kıtasındaki şapkaların görüntüsünün altındaki buz dağı tespitlerinden sonra ise, marakas ve gitar seslerinin birbirine karıştığı bir coğrafyaya adım atıyoruz: Meksika'ya... Avrupa'da şapka kullanımı, her ne kadar güneşten korunmak için kullandığını iddia etse de söz konusu Meksika'nın sıcaklıkları olduğunda, Avrupa'nın bu tezi yetersiz kalıyor. Sıcak ve güneşli iklimlerde şapkalar tam da üstlerine düşen görevleri yerine getiriyor ve başımızın üstünde bir hare şekliyle tente görevi görüyor. Söz konusu Meksika'nın tropikal iklimi olunca klasik şapka formundan fazlasına yani *Sombrero*'lara ihtiyaç duyuluyor. Her ne kadar *Sombrero*'ların çıkış noktası hakkında kesin bir bilgi olmasa da, ortaya atılan bazı iddialardan biri de Orta Meksika'daki Mestizo kovboylarının günümüze bıraktığı bir tasarım olduğu. Coğrafyaların yakınlığından dolayı Sombrero'ların farklı bir türü, Teksaslı kovboylar tarafından da tercih ediliyor. Zira tasarımın Amerika tarafı Meksika sınırlarında görmeye alışık olduğumuz geniş kenarlı, yüksek ve konik şeklinden ziyade daha kısa ve düz bir tasarım benimsiyor. Manila Galleon ticaretleri sırasında yıllarca Filipinler ile Meksika arasında bir çeşit iletişim kuran İspanyol ticaret gemileri beraberlerinde kültürel etkileşimlerini de götürmeyi ihmal etmiyorlar. O zamanda günümüze Filipinler'de şekil, tasarım ve renk fark etmeksizin her şapka türüne *Sumbrero*

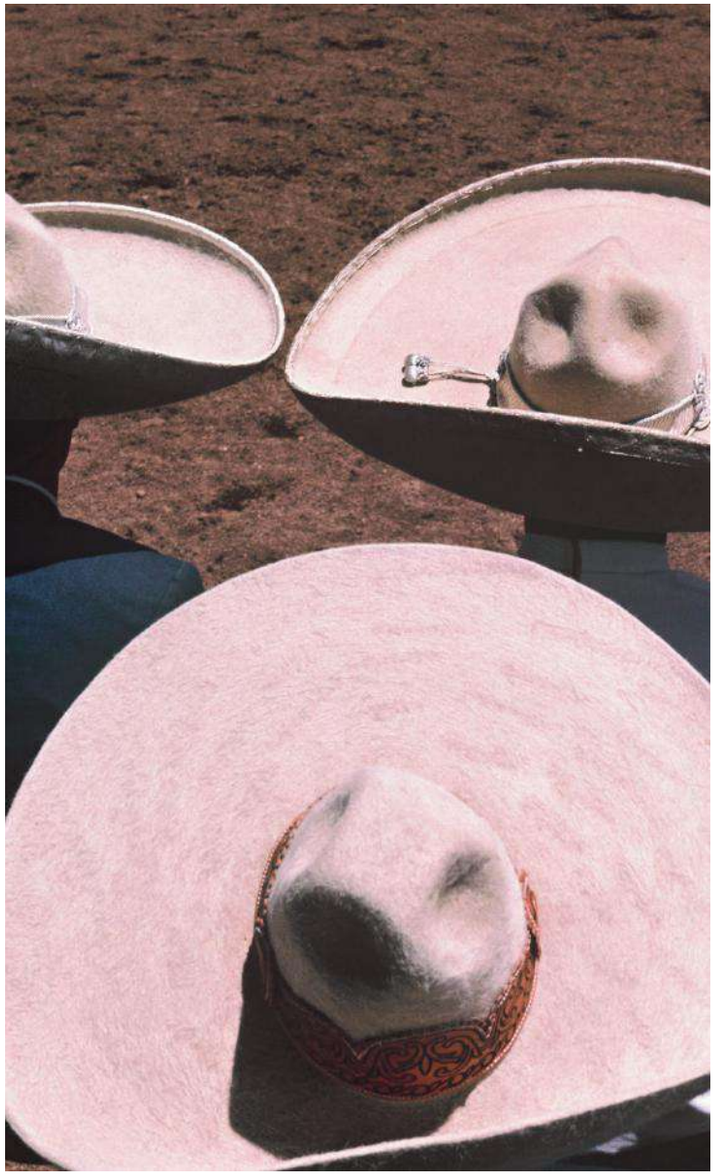

80'lerde Meksika'da ranchero'ların giydikleri sombrero şapkalar

Son yıllarda oldukça popülerleşen şapkalarıyla Jacquemus markasının modernize ettiği bir bergère tasarımı

deniliyor. Peki, Kuzey Amerika'da şapkalar her ne kadar bir statü simgesi olmasa bile, İspanya'dan dünyanın farklı lokasyonlarına dağılan *Sombrero*'ların İspanyol mandasının bir simgesi olarak kabul edilebilir mi?

Bu soruyu bir kenarda koyup, dünyanın kadim medeniyetlerinden biri olan Hindistan'ın şapkalara yüklediği özgürlük ve spiritüel anlamlarına odaklanıyoruz.

Hindistan tarihinin başından geçen siyasi, politik ve spiritüel olayların sembolleştirdiği bir tasarım var ise o da, bu coğrafyanın şapkaları ya da boneleri. Öyle ki, Mahatma Gandi'nin standart diplomatik kıyafetinin bir parçası haline gelen *khadi* kumaşından yapılmış *Gandhi Cap*, hali hazırda birçok politikacının ideolojisini temsil eden sembolik şapkalardan biri. Gandi'nin bir fiil kullandığı şapkası, bağımsızlık ruhuna sahip olduğu gibi sivri uçları ve geniş bantlı tasarımıyla da pasif direniş ve özgüvenin simgesi olarak Hindistan'daki varlığını sürdürüyor. Bununla beraber, Hindistan'da sadece erkeklerin başlarını bağladıkları bir şapka türü olan *pagri*'ler, şekil, boyut ve renk bakımından farklılık göstererek çeşitli inançları temsil ediyor. Renkler ve bağlama şekillerinin birçok şey ifade ettiği bu coğrafyada, beyaz renkli *pagri*'ler barış ve bilgeliği temsil ettikleri için genellikle yaşça büyük insanlar tarafından kullanılıyor. Aynı zamanda cenaze töreni veya parlak rengin uygun olmayacağı herhangi bir etkinlik ya da toplantıda da beyaz renk tercih ediliyor. Pembe ve kırmızı ise baharla ilişkilendirildiğinden dolayı ilkbahar aylarında ve evlilik törenlerinde erkeklerin başında görülen renk oluyor. Özel anma törenlerinde ise turuncu ve lacivert renkler tercih ediliyor. Sıraladığımız renklerin dışında, Hindistan'da etkinlik ve kullanım fark etmeksizin siyah *pagri*'ler egonun temsili olarak kabul ediliyor.

Kısacası şapkalar, bizi uzun yıllardır doğal etkenlerden koruma misyonuna, coğrafya bazlı bir politik duruş, statü simgesi ve köken sembolü olma özelliklerini de ekliyor. Şapkalar günümüzde bu anlamları baz alınarak kullanılmaya devam ediliyor mu bilinmez fakat şapkaları genel hatlarıyla kültür ve tasarımın karma timsali olarak kabul edebiliriz.

Kilimanjaro'nun arka planda kaldığı Kenya Amboseli Milli Parkı

BİRİNCİL SAFARİ KILAVUZU

Yazı Ozan Aydın

Bilim insanları modern insanın doğduğu yerin Afrika olup olmadığını tartışa dursun, yeryüzünün en eski kıtası olan Afrika, her sene artan bir yoğunlukla ziyaretçilerini ağırlamaya devam ediyor. Hem de belgesellerde görülenin çok daha ötesinde bir deneyim sunarak... Ama safari deneyimini detaylandırmaya başlamadan önce, Afrika ile ilgili akıllardaki olağan soruları yanıtlamakta fayda var. Bulaşıcı hastalıklar, güvenlik problemleri ve altyapı eksiklikleri insanların Afrika seyahati ile ilgili çekincelerinin başında geliyor. Öncelikle, seyahatten bir hafta önce yapılan aşılar ile bulaşıcı hastalık riskini minimize etmek mümkün. Afrika ülkeleri, eko-turizmin (çevre ve kültür değerlerinin sürdürülebilirliğini garanti altına alan, yerel halklara maddi yarar sağlayan turizm), ekonomileri ve coğrafyaları için ehemmiyetinin farkında olduğundan, turizm bölgelerinde altyapı yatırımlarını sürdürüp turistlerin herhangi bir güvenlik problemi yaşamamalarına dikkat ediyor. Güvenlik konusundaki titizliklerini milli parkların ve ekosistemin korunması için de göstermeleri ise oldukça sevindirici. Dünyanın hemen hemen her yerinden Afrika'daki başkentlere direkt uçuş mümkün fakat ülke içi karayollarının hala istenilen düzeyde olmaması yorucu kara yolculuklarına neden olabiliyor. Bu nedenden dolayı popüler milli parklara yakın bazı bölgelerde ufak pistler mevcut. Bununla beraber, bölge, farklı ulaşım ve konaklama imkanlarıyla her bütçeye göre bir safari turu alternatifi yaratıyor. Zira Afrika'nın ortalama konaklama fiyatı olarak en pahalı kıta olduğunu hatırlatmakta fayda var. Ulusal parkların kenarında kendi uçak pisti olan özel yüzme havuzlu otellerin yanı sıra, günün sadece belli saatlerinde elektrik verilen ve geceleri mum ışığında duş alabildiğiniz çadırlar da bölgenin konaklama segmentine dahil.

Otellerin bazıları ince çitlerle çevrili olsa da, bazıları direkt bakir doğanın içerisinde gece nöbetçileriyle korunuyor. Bu güvenli ortam içinde günün ilk ışıklarıyla balkonunuzdan gördüğünüz manzaranın bir zebra, antilop veya bir fil ailesi olmasının verdiği muhteşem haz, güne son derece enerjik ve huzurlu başlamanıza neden oluyor. Güneşi milli parklarda doğurup

hayvanların ve doğanın uyanışını seyretmek ise en etkileyici safari deneyimlerinden biri. Ziyaretçiler genel olarak günde iki kere 3-4 saatlik sürelerle ulusal parkları ziyaret ediyorlar. Ziyaret saatlerinin ağırlıklı olarak gün doğumu ve gün batımına denk gelmesi, büyük Afrika güneşinin yarattığı *fantastik* manzaraları eşliğinde devam ediyor. İlk kez safari yapanların genel beklentisi belgesellerde izledikleri atmosferi yakından tecrübe etmek olsa da Afrika kırsalları ziyaretçilerinin çoğuna beklentilerinin çok daha ötesinde bir deneyim sunuyor. Şehir hayatının çok uzağında, uçsuz bucaksız kırsallarda yaban hayatının getirdiği tarifsiz özgürlük ve sonsuzluk hissi, safari gerçeğinin tam olarak başladığı nokta...

Kenya

"Masai Mara'da sabah oluyor..." cümlesi birçok belgeselin başlangıcı olurken bu cümlenin yetersiz kaldığı ve daha nice betimlemelere ev sahipliği yapan Doğu Afrika ülkesi Kenya, kıtanın en gözde safari destinasyonlarının başında geliyor ve vahşi yaşam alanları ülkenin yüz ölçümünün yaklaşık yüzde sekizine tekabül ediyor. Kenya, başta Masai Mara olmak üzere Nairobi Milli Parkı, Amboseli Milli Parkı ve Tsavo Milli Parkı gibi birçok doğal parka ev sahipliği yapıyor.

Başkent Nairobi'den iki buçuk saatlik bir yolculukla Masai Mara'ya ulaşılıyor

Başkent Nairobi'den iki buçuk saatlik bir yolculukla Masai Mara'ya ulaşmak mümkün. Yol üzerinde Lake Nakuru ve Lake Naivasha gibi iki doğal göle uğrayarak kartallar başta olmak üzere sayısız kuş türünü gözlemleme fırsatına sahip olabiliyorsunuz. Yaklaşık 1.500 kilometrekarelik bir alana yayılmış olan Masai Mara'da, düzlük ve ağaçlık alanların seyrekliği, hayvanların görünülebilirliği ve izlenebilirliği açısından büyük bir avantaj sağlıyor. Bununla

beraber safarinizin bir amaca ulaşmasını istiyorsanız, "Big Five" olarak anılan aslan, leopar, fil, bufalo ve gergedanı görmek şart koşuluyor. Zira nesli her geçen gün azalan ve neredeyse yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalan gergedanlar, *big five* içinde görülmesi en zor olan tür olarak yerini alıyor. Beş büyük hayvana denk gelmeden Masai Mara turunu tamamlamak pek mümkün olmamakla beraber bazen istenilen hayvan grubunu ideal açı ve yakınlıkta görebilmeniz için biraz da sabırlı olmanız gerekiyor. Bunun sonunda hayvanların av ya da çiftleşme anına denk gelebilmeniz için şansınızın da size yardım etmesi gerekiyor.

İşi şansa bırakmayıp bu ihtimali artırmanın bir yolu ise bu turu hayvanların Serengeti'den Masai Mara'ya göç mevsimi olan temmuz ve ekim ayları arasında safari programınızı planlamaktan geçiyor. Bu tarihlerde daha sulak olan Masai Mara topraklarına gelen bu hayvanları büyük kalabalıklar halinde izleyebilmek mümkün. Yolculuk sırasında Mara Nehrini geçmeye çalışan sürülerin timsahlarla olan mücadelesi ise epik bir drama filmi niteliğinde.

Big Five'ın arasında görülmesi en zor tür, gergedan

Kenya'da, Masai Mara yerine okyanus hattına doğru bir safari rotası çizip tatilinizi bir deniz serüveniyle tamamlamak da seçenekler arasında. Nairobi'den iki saat yolculukla Afrika'nın en büyük dağı olan Mount Kilimanjaro'nun eteğindeki Amboseli Ulusal Parkı ziyaret edip daha ormanlık ve yüksekte bulunan Doğu ve Batı Tsavo Ulusal Parklarını görebilirsiniz. Bu parklarda da *big five* dahil çita, zebra, zürafa, antilop gibi birçok hayvan kolaylıkla gözlemlenebiliyor. Bu rotanın sonrasında Malindi ve Diani gibi sahil kasabalarında okyanusun keyfini çıkarmak ise safari planlarınızın sadece parklarla sınırlanmadığının ispati.

Üstte: Tanzanya'dan bir konaklama alternatifi, Singita Sabora Tented Camp

Tanzanya

En eski insan kalıntılarının bulunduğu ülkelerden biri olan Tanzanya'da turizm ülkenin en büyük gelir kaynağı olarak öne çıkıyor. Ülke başta Serengeti Ulusal Parkı olmak üzere 14 farklı milli parka sahip. Serengeti Ulusal Parkı Kenya'daki Masai Mara ile birleşmekle birlikte, Masai Mara'nın yaklaşık on katı büyüklüğünde. Serengeti'deki büyük göç mayıs ayında kuraklığın hissedilmesiyle başlıyor ve hayvanlar Grumeti Nehri üzerinden Masai Mara'ya doğru harekete geçiyor. Bu nedenle mayıs ve temmuz ayları arası Serengeti'nin en hareketli olduğu dönem olarak her yıl ziyaretçilerini kabul ediyor. Bu göç hareketini seyretmenin en keyifli yollarından biri de balon safarisi. Kapadokya'dan alışık olduğumuz balonlarla, Serengeti otlaklarındaki yüz binlerce canlının yer değiştirme ve hayatta kalma mücadelesine havadan tanıklık etmenize olanak sağlıyor. Serengeti'nin hemen doğusunda 1978'de Unesco dünya mirası listesine dahil olan Ngorongoro krateri bulunuyor. 20 kilometre çapında olan bu krater, yoğun bitki örtüsü ve etrafını çevreleyen 600 metrelik tepelerle kaplı. Yılın her ayı kraterde su bulunması nedeniyle buradaki hayvanların birçoğu Serengeti'deki büyük göçe katılmıyor. Bu durum yılın her dönemi, ziyaretçilere hayvanları toplu halde gözlemleme fırsatı sunuyor. Kraterin dibinde bulunan sodalı

göl Magadi'de yaşayan binlerce flamingoyu ziyaret etmek ise krater turunun en renkli kısmı olarak dikkat çekiyor. Kenya'da olduğu gibi Tanzanya'dan da Klimanjaro Dağı'na ulaşmak ve her ziyaretçiye uygun tırmanış patikalarıyla Afrika'nın en büyük dağına tırmanmak mümkün. Tanzanya'ya bağlı Zanzibar adası da tatilini deniz kenarında bitirmek isteyenlerin ilgisini çekmeye devam ediyor.

Ruanda

Senelerdir yaşadığı iç savaş ve soykırımla akıllara gelen Ruanda, bir milyon insanın hayatını kaybettiği kanlı günleri oldukça geride bırakmış gözüküyor. İç savaş sonrası barış ve demokrasi kültürünü çabucak yaratmayı başaran ülke, bugünlerde hızlı kalkınma süreci ve sevimli dağ gorilleri ile anılıyor. Günümüzde Afrika'nın en medeni ülkesi olarak gösterilen Ruanda, yükselen safari destinasyonlarının başında geliyor. Bin tepeli ülke olarak anılan bu coğrafya, yağmur ormanları ve orada yaşayan dağ gorilleri ile meşhur. Günümüzde sayıları binin altında olan dağ gorilleri, Ruanda, Uganda ve Kongo üçgeninde Virunga adı verilen on yanardağdan oluşan bölgede yaşıyor. Bu dağ gorillerinden 540 tanesi Ruanda sınırlarının içinde bulunuyor ve komün halinde yaşayan bu canlılardan sadece on aile ziyarete açık durumda. Teknik bir yürüyüş gerektirmeyen birkaç saatlik patika yürüyüşü ile bu ailelere ulaşmak mümkün ancak bir saatlik ziyaret için 1500 doları gözden çıkarmanız gerekiyor. Günde sekiz kişilik gruplar halinde yalnızca bir saat süreyle dağ gorilleri ziyaret edilebiliyor. Kısacası her gün yalnızca 80 kişi dağ gorillerini görebilme şansına sahip olabiliyor. Bu nedenle aylarca süren bir bekleme listesi mevcut. Dağ gorilleri yüzde 97'lik DNA benzerliğiyle şempanze ve bonobolardan sonra insana en çok benzeyen canlı türü. Sosyal bir hayvan olan dağ gorilleri ailecek yaşıyor; bu gorillerin en büyük hobisi yavrularıyla oyun oynamak. Otçul olan bu tür avlanmadan yaşamakla beraber hiçbir şekilde zarar verme eğilimi taşımıyor. Yine de ziyaret sırasında bağırmak, koşmak gibi büyük hareketlerden canlıları rahatsız etmemek adına kaçınılıyor. Zira 240 kilo ağırlığında yetişkin bir dağ gorili koşarak yanınızdan geçtiğinde yerdeki sarsıntıya hissetmek mümkün. Bu durumda hareketsiz kalmakta tamamen sizin sakinliğinize bağlı kalıyor. Ziyaretçilerle temas mesafesine gelmeye alışkın bu canlılarla kesinlikle temas haline geçemiyorsunuz. Bunun nedeni ise insanlar için çok ciddi sonuçlar vermeyen üst solunum enfeksiyonu gibi hastalıkların dağ gorilleri için ölümcül olması. Sayıları oldukça sınırlı olan bu türün yavrularının doğuşunu kutlamak için ise her sene eylül ayında yeni doğan gorillere isim verme töreni düzenleniyor. Törene dünyanın her yerinden birçok basın mensubu ile birlikte birçok ünlü

Ruanda'dan bir konaklama alternatifi, Nyungwe House

isim de katılıyor. Ruanda'ya gitmeden goriller ile ilgili bilgi sahibi olmak ve bu dünyayı keşfetmek isteyenler *Sisteki Goriller* filmini izleme listelerine ekleyebilirler.

Güney Afrika

Kıtanın en gelişmiş ülkesi olan Güney Afrika, safari deneyimi ile de turistleri cezbetmeyi başarıyor. Ülkenin kuzeydoğusunda bulunan Kruger Ulusal Parkı, 20.000 kilometre karelik büyüklüğüyle en gözde safari destinasyonu olarak dikkat çekiyor. *Big five* ile birlikte birçok vahşi canlıyı barındıran parkın en dikkat çekici özelliği ise Homo Erectus'un 500 bin ile 100 bin yıl öncesinde bu topraklarda yaşamış ve geride birçok arkeolojik eser bırakmış olması. Kruger Parkı'nın içerisinde duvar resimlerinin de dahil olduğu 254 adet kültürel miras yer alıyor. Bu özelliğiyle park, ziyaretçilerine hem vahşi yaşamı hem de erken insanlığın yaban hayatının izlerini günümüze taşıyor. Kruger Ulusal Parkı ziyaretçilerine yürüyerek safari yapma fırsatını da sunuyor. Silahlı korumalar eşliğinde yürüyerek vahşi yaşamı gözlemleyebilme şansı etik değerler açısından oldukça tartışmalı olsa da, bir yıl önceden rezervasyon yapılması durumunda gerçekleştirilebiliyor. Safari için Güney Afrika'da bulunmanın en güzel yanı ise Cape Town yakınlarındaki Boulders Plajı'nda Afrika penguenlerini görebilme fırsatı. Sayıları üç bin civarında olan Afrika penguenleri diğer tüm penguen türleri gibi uçamıyor fakat yüzerek avlanabiliyor. Arka fondaki okyanus dalgalarıyla bembeyaz kumlar üzerindeki penguenleri fotoğraflamak ise çoğu ziyaretçinin favori aktivitesi.

Safari 'nin en güzel taraflarından biri de aniden karşınıza çıkan hayvanlar

Güney Afrika'dan bir konaklama alternatifi, Royal Malewane

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE KURAKLIK BİRLEŞENİ

Yazı Barış Çetin

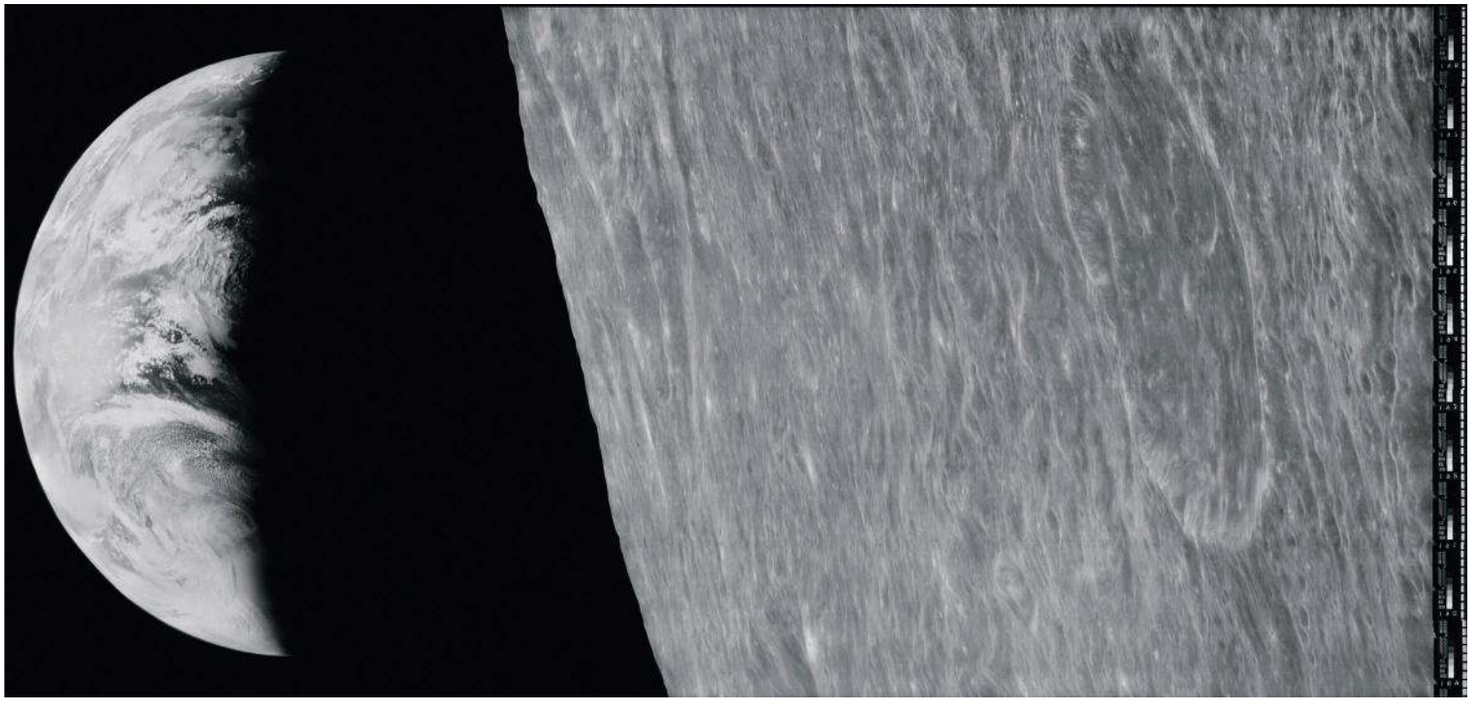

Kuraklık, yıllık ortalama kayıp miktarı bakımından yalnızca Amerika coğrafyasında bile 10 ila 14 milyon dolarlık bir bilançoya sahip olan, en pahalı doğal afetler arasında yer alıyor. İklim değişikliğinin hızla ilerlemesi, kuraklığın doğurduğu olumsuz etkilerinin gücünü hızlandırarak yakın gelecekte bu sorunların daha da artmasına sebebiyet veriyor. Küresel iklim krizi dünya gündeminin orta yerinde ve artık bilinçli insanlar olmak dışında bireysel aksiyonların alınması şart!

Kuraklık, dünya üzerinde ekonominin her sektörünü etkileme potansiyeli olan bir durum olsa da, özellikle tarım sektörü bu konudaki en savunmasız alan olarak görülüyor. Mevsim normallerinin altında seyreden yağışlar ve azalan yer altı ve yüzey üstü suları senelik mahsul verimliliğini doğrudan etkileyen faktörler. Buna ek olarak mevsim normallerinin üzerindeki sıcaklıklar mahsüller ve hayvanlar üzerinde de ekstra stres oluşturuyor.

Kuraklık ve susuzluğun ortaya çıkardığı küresel zorluklar karşısında, Kenneth Ewart Boulding'in gezegen sınırlarına saygılı ekonomik politikalar geliştirme ve sürdürebilirlik üzerine makalesi bugün hala yol gösterici nitelikte bir manifesto sayılmakta. 1960'ların ortalarına kadar süren ''Doğal kaynaklar yeterli mi, değil mi?'' tartışması Kenneth Boulding'in 1966'da uzaydan çekilmiş Dünya fotoğrafları çalışmasıyla son buluyor. ''Sınırlı kaynaklarla sınırsız büyümenin mümkün olduğunu düşünmek için ya deli ya da iktisatçı olmak gerekir'' sözleriyle döneme büyük damga vuran Boulding, ''Yeşil'' pazara dayalı teşviklerin ve düzenlemelerin de temelini yaptığı çalışmalarla o dönemde atmış oluyor. Boulding'in öngürüsü o dönem oldukça farklı görünse de iklim değişikliği de dahil olmak üzere küresel çevresel zorluklar karşısında bügün hala geçerli olmaya devam ediyor.

1966 yılında Ay yüzeyinden Dünya'nın ilk görüntüsü

Doğanın kuraklık ve susuzluk kadar gündeminde olan bir diğer afet ise yangınlar. 10 yıl kadar önce Brezilya'nın yağmur ormanlarındaki çiftçilerle, büyük Amazon yangınlarını sona erdirmeyi amaçlayan ileriye dönük bir anlaşma imzalanmıştı. 2009'da imzalanan anlaşmaya göre, Brezilya'nın önde gelen en büyük üç et firması, çevreci örgüt Greenpeace'in de desteği ile, yangın dolayısıyla tahribata uğramış bölgelerde hayvancılık yapan çiftçilerden hayvan satın alımı yapmayacaktı. Bu anlaşma aslında iyi bir örnek olabileceği gibi özel sektör ve çevreci aktivistler arasında da bir köprü kurmayı hedefliyordu. Her iki tarafa karşılıklı yarar sağlayan bu anlaşma, Greenpeace'e göre, Amazon yağmur ormanları yangınlarının birincil düşmanı olan et ticaretçilerine karşı bir çözüm sunmuştu.

Greenpeace'in on sene sonunda sunduğu rapora göre aslında her iki tarafın da mutabık kalamadığı durumlar olmuştu. Büyük et firmalarının bölgesel olarak zarara uğrayan bölgelerden hayvancılık yapan çiftçilerden

Altta: Avustralya'daki büyük yangının uzaydan görünümü

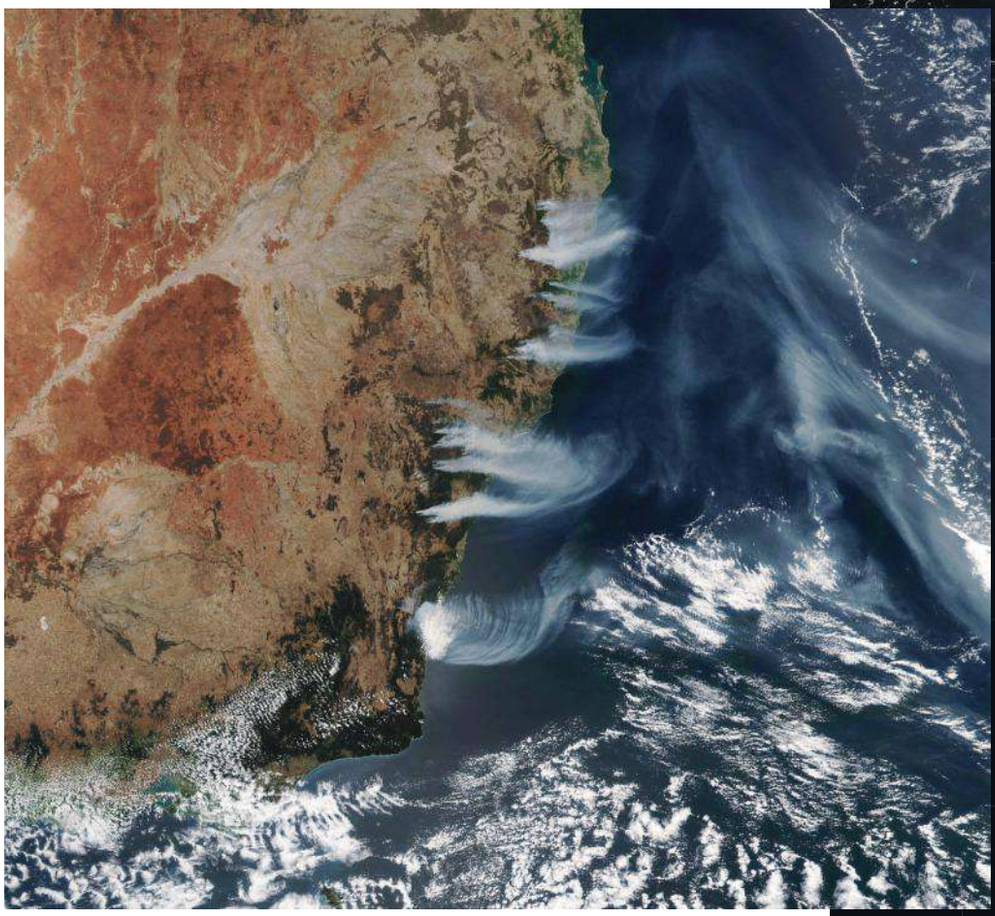

Sağda: 4 milyon hektarı aşkın alanın yok olduğu Amazon yangını

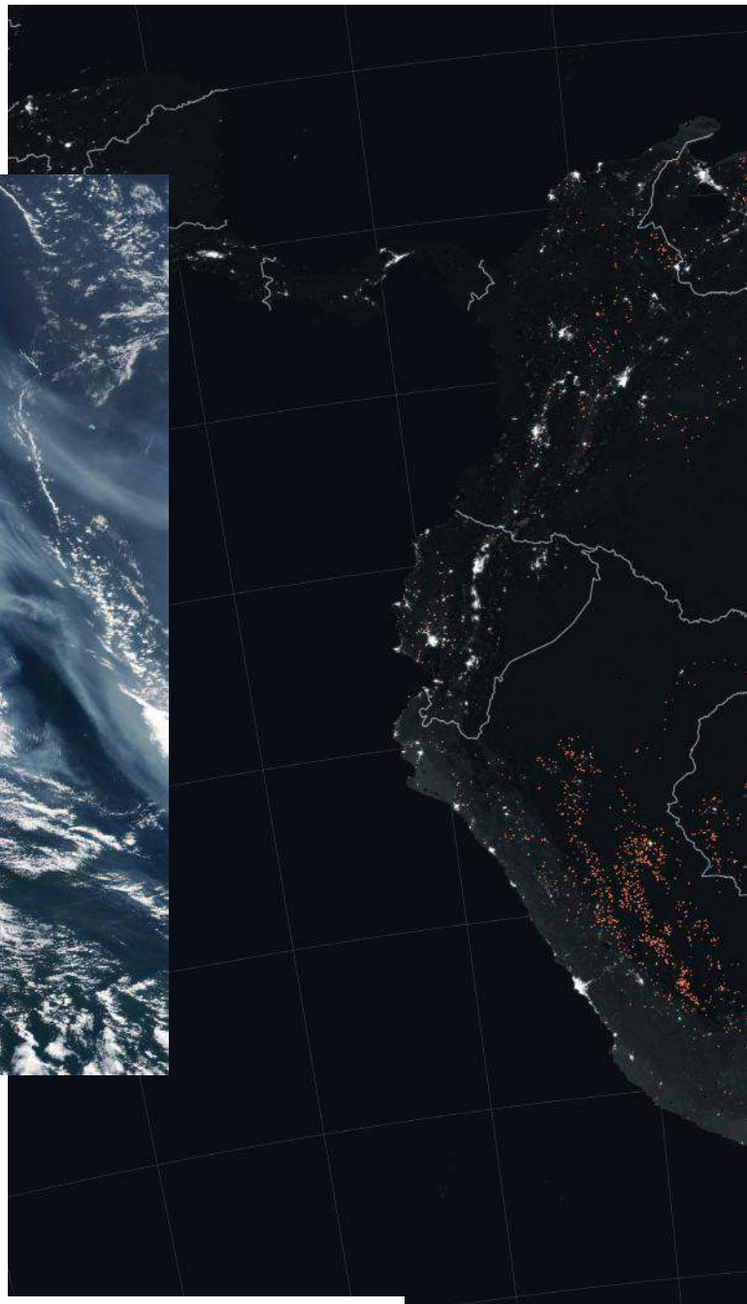

satın alım yapmaya devam ettiğini ve çiftçilerin de bu bölgelerde gerekli önlemleri almadığını bildirmişti. 10 yıl sonunda dönüp baktığımızda, dünyanın yükselen ısısıyla beraber, Amazon ormanlarında ekolojik kriz eskisinden daha da şiddetli bir şekilde devam ediyor.

Geçtiğimiz ekim ayından itibaren ise Avustralya'da ülkenin dört bir yanını sarmış olan alevler (biz bu yazıyı kaleme alırken) uzun bir süredir yanmaya devam etmekte. Vahşi yaşam popülasyonunun ciddi oranlarda azaldığı ve hatta bazı türlerin yok olma derecesine geldiği yangının büyüklüğü bugünkü bilgilere göre 32,400 metrekare; yani Amerika'nın Indiana eyaletinden çok az daha küçük bir bölgeye tekabül ediyor. Bu oran 2019'da çıkan Kaliforniya yangının neredeyse 80 katı!

Kuraklık, susuzluk ve tüm bu iklim krizine sebep olan durumlar karşısında, ancak daha fazla araştırma yapmak sosyoekonomik açıdan bu etkiler hakkındaki anlayışı geliştirip toplumların iklim değişikliğinden beklenen hasarların tamamını daha iyi açıklamalarına yardımcı olmalarını sağlayabilir. Farklı bölgelerde ve farklı zaman ölçeklerinde kuraklığın, susuzluğun veya büyük yangınların etkilerine ilişkin doğru tahminler, bundan sonraki durumlar karşısında hazırlıklı olma ve zararı en aza indirgeme konusunda yardım edebilir.

Mevsimlerin gözümüzün önünde birbirine karışmış, kuraklık ve susuzluk anlamında doğanın verdiği alarmlar rekor seviyelere ulaşmış durumda... Önlem almamaya devam edersek önümüzdeki 10 yıl içerisinde doğamızda artık geri dönüşü olmayan bir noktaya geleceğiz. Doğaya gereken özeni gösterip ve bir şeyleri değiştirebilmek için çok kısıtlı bir vaktimiz var. Gelecek nesiller için bu süreyi iyi değerlendirmek ve hala vaktimiz varken bunu en iyiye kullanmak zorundayız.

GÜNCEL SNEAKER NORMLARI

Önceleri spor salonlarından dışarı adım atmayan tasarımlar, bugün her türlü ortama 7/24 ayak uydurabilme konusunda oldukça başarılılar. Yani anlayacağınız, sezonun öne çıkan sneaker'ı, aslına bakarsanız yeni bir yatırım aracı.

Editör Utku Palamutçu
Fotoğraflar Berkant Demirbek

%100 vegan malzeme kullanılarak üretilmiş Stella McCartney x Adidas Stan Smith sneaker, Beymen

Virgil Abloh tasarımı, dana derisinden üretilen yüksek bilekli sneaker, Louis Vuitton

Nicolas Ghesquière tasarımı, deri ve sportif kumaşların bir arada kullanıldığı Archlight sneaker, Louis Vuitton

Yüksek tabanlı ve logo detaylı Salvatore Ferragamo sneaker, Harvey Nichols

Neon pembe desen detaylı Axel Arigato sneaker, Vakkorama

Kim Jones tasarımı, renkli file detaylı deri Dior B22 sneaker, Beymen

Dior'un 1957 yılındaki İlkbahar koleksiyonunun provalarından

STABİL DEĞER: HAUTE COUTURE

Yazı Kristin Fındıkoğlu

Dior

Haute couture, ünlü veya milyoner olmadığınız takdirde realiteden ziyade daha çok hayallerdeki *styling*'lerde yer bulabilen, modanın belki de tarihi boyunca özgür kalmayı başarabilen ender platformlarından biri. Tabii bu özgürlük nosyonunun korunmasında, satış kaygısının minimumda olması ve tasarımların zaten spesifik müşterilerinin oluşunun verdiği rahatlığın payı büyük. Ama bütün bu çıkarımlar zanaat kolunun, hızlı tüketimin hiç olmadığı kadar hızlı olduğu 2020'de hala nasıl yerini koruduğunu anlamlandırabilmek için yeterli değil. Etimolojik ve teknik bazı açıklamalarda bulunmak gerekirse, *haute couture* Fransızcadan "yüksek terzilik" olarak çevrilebilen ama bu haliyle anlam ifade etmeyen bir sözcük grubu. *Business of Fashion*'dan alıntılayacak olursak, bir markanın *haute couture* kriterlerine uygun olup olmadığı 1945 yılından beri Fransa'da *Chambre Syndicale de la Haute Couture* isimli bir "oda" tarafından belirleniyor. Bu odanın üyelerinin, müşterilerine atölyelerinde birden çok provanın sonucunda sipariş üzerine tasarımlar üretmesi ve bu atölyelerin tam zamanlı olarak en az 15 çalışanı olması gerekiyor. *Chambre Syndicale de la Haute Couture* tarafından markaların her sene yapılacaklar listesinde zorunlu koştuğu kalemlerden bir diğeri, ocak ve temmuz olmak üzere iki kez en az 50 orijinal tasarımın bulunduğu defileler düzenlemeleri.

Viktor & Rolf markasından Viktor Horsting'in belirttiği gibi: *"Haute couture* bir laboratuvar. Ticari anlamda özgür olabileceğiniz bir platform." Yaratıcılık ile arasına satış kaygılarının girmediği *haute couture* markaları, kemikleşmiş müşteri portföyleri sayesinde bugünün moda imparatoru gruplardan birine mensup olsa da, tasarımcıları sadece diledikleri tasarımları yapmaya ve zanaatkarları da sadece eskizleri hayata geçirmek için çalışmaya devam edebiliyor. *Haute couture* sınırları içinde modernizasyon kelimesi ise, üretim yöntemlerinden ziyade kreatif direktörlerin vizyonu ile tasarımlarda kendine yer bulabilen bir nosyon. Bu ifadeyi Christian Dior'un 2016'den beri kreatif direktörlüğünü üstlenen ilk kadın tasarımcı Maria Grazia Chiuri'nin düşünceleri ile örneklendirmek doğru olacak. Zira Chiuri, modernizasyon meselesini tasarım süreçlerinde belli aralıklarla kendisine sormanın dışında, Sonbahar-Kış 2019

Chanel

Viktor & Rolf

Couture koleksiyonunun ilk *look*'unda bir tişört üzerinde *"Are clothes modern?"* sorusuna yer vererek bunu izleyenlere de yöneltmişti. Amaç, bu soruyu zaten 1947'de sormuş ve cevabını MoMA'da bir sergi ile bulmaya çalışmış yazar Bernard Rudofsky'yi tekrar etmek değildi. Zaten *couture* defilesinin açılışını beyaz bir tişört ile yapma cesaretini gösterirken, modernizm anlayışından en büyük ipucunu da vermiş oluyordu.

Chanel ise 2019 yılında yaşadığı radikal değişim ile *couture* perspektifini de güncellemesi sebebiyle örneklendirme için ideal bir konumda bulunuyor. Geçtiğimiz sene vefat eden Karl Lagerfeld'in yerine kreatif direktörlük pozisyonunu devralan sağ kolu Virginie Viard, 1997'den bu yana markanın *couture* direktörlüğünü üstlenmekte. Dolayısıyla Viard'ın Chanel'deki pozisyonu sadece Gabrielle Chanel'den bu yana ilk kadın kreatif direktör olmasının öneminin yanı sıra, özellikle markanın *couture* segmentine getirmeye başladığı modernizmi anlamlandırabilmek adına önemli. Nitekim Viard'ın ilk Sonbahar 2019 *Couture* şovu, hemcinslerinin ne istediklerine odaklanarak gerçeküstü bir hayal sunmaktansa, giyilebilir ve gerçek hayata uygulanabilir bir el işçiliğinin mümkün olduğuna dair 70 adet tasarımdan oluşuyordu. Clare Waight Keller ve Givenchy birlikteliği ile Fransa özelinde *couture* markalarında kadın tasarımcıların üçe çıkışı, zanaat koluna dair cinsiyetler arasındaki görüş farkını açarken, podyumlardaki realist tasarımların sayısını artırarak,

Dior

Dolce&Gabbana

Givenchy

markaların müşteri fihristine yeni numaralar eklemelerini sağlıyor.

Fransa sınırları dışındaki *couture* aleminin statüsünü merak edenler ise, Dolce & Gabbana İtalya için Alta Moda adı altında, Fransa'daki *Chambre Syndicale de la Haute Couture*'den bağımsız bir şekilde 2012'den bu yana *couture*'ün gidişatını belirliyor. Alta Moda şovları özel müşteriler ve aileleri için bir defileden çok, her sene iki kere farklı egzotik destinasyonlarda 3 günlük bir tatil olarak planlanıyor. Sonbahar 2019 koleksiyonu için Sicilya'daki Antik Yunan tapınağı *Temple of Concordia*'nın seçilmesi ise tasarımların el işçiliğine olan hayranlığına, lokasyon itibari ile mimari bir harikayı ekleyerek etkiyi izleyenler için ikiye katlıyor. Domenico Dolce & Stefano Gabbana bu tabloya bir de Helena Christensen gibi modelleri ekleyerek, klişeleşmiş "unutulmaz deneyim" söylemini Alta Moda segmentinde güçlü tutuyor.

New York Times'da 2017'de yayınlanan bir makaleye göre, bugün dünyada sadece 2.000 adet *haute couture* müşterisi bulunuyor. Yine aynı makale, Maria Grazia Chiuri'nin şu sözleri ile sonlanıyor: "*Couture* tasarımlarımın bir hayal ürünü kadar güzel ama aynı zamanda giyilebilir olmalarını umuyorum.". 2020'de bu zanaat kolunun nereye gittiğine dair cevabı bulmak, markaların kreatif direktörlerinin ifadelerini tasarımlarının üstünden okumaktan geçiyor. Zira bu niş sektör için rotayı olabildiklerince özgür bir şekilde onlar çiziyor. Tabii kadınların ne istediklerine dair soruyu akıllarından hiç çıkarmama koşulu ile...

MÜCEVHER VE ZOOLOJİ

Yazı Zeynep Yener

1920 yılında Coco Chanel, hayatının en büyük aşkı Arthur Capel'in trajik ölümünün ardından Venedik'i ziyaret ettiğinde, dört tarafı kanatlı aslan heykelleri ile donatılmış şehirde tarifsiz bir özgürlük ve güç hissetti. O, bir aslan kadınıydı. "Başkalarından zarar görmemek için ben de tıpkı aslan gibi pençelerimi çıkarıyorum," diyen bir aslan kadını... Venedik seyahatinden sonra, şehrin koruyucusu, Coco Chanel'e kendisini ve içindeki kudreti hatırlatan bir sembol oldu. Evinin her köşesini bronz, mermer ya da ahşaptan aslan figürleri süsledi. Tıpkı tüvit ceketlerinin düğmelerini süslediği gibi... 1932'de kendi mücevher anlayışını yansıtmak üzere *Haute Joaillerie* koleksiyonu üzerinde çalışmaya başladığında, aslan, tasarımlarında kullanacağı kaçınılmaz bir figürdü.

Hayvan figürlü mücevher koleksiyonerlerinin başında gelen Meksikalı oyuncu Maria Félix 1959'da Venedik Film Festivali sırasında. Felix, 1966'da Cartier'den yılan şeklinde bir kolye sipariş etmişti

Coco Chanel ile aynı jenerasyondan bir başka Parizyen ve vizyoner kadın, Jeanne Toussaint, iş hayatına 1900'lerin ilk çeyreğinde Cartier'de başladı. Henüz kimse bilmiyordu ama 1933'te Rue de la Paix'deki stüdyonun kreatif direktörlüğüne terfi edecek ve mücevher endüstrisinde bu pozisyona yükselen ilk kadın olacaktı. Louis Cartier, ona *La Panthère* lakabını yakıştırmıştı. Yerlere kadar uzanan panter paltosuyla ünlü Toussaint, zekası ve azmiyle de kedi familyasındaki en güçlü türlerden birinin adıyla anılmaya layıktı. Sadece iş ortamında değil, Paris'teki sosyal çevresinde de *La Panthère* lakabıyla tanınıyordu.

Toussaint, Louis Cartier ile birlikte çıktıkları bir safari turu sırasında, doğal ortamında bir panter ile karşılaşmış ve ilk tepkisini "Zümrüt, oniks, elmaslar, broş!" diye çığlık atarak vermişti. Akabinde Cartier vitrinleri panterler ile donatılmış; aynı yıl Cartier, hatırı sayılır müşterilerine gönderdiği tebrik kartlarında, boynuna uzun kolyeler takmış şık bir kadının ayakları arkasında

Chanel, 2010 yılında Grand Palais'de düzenlediği haute couture defilesinde podyuma Coco Chanel'e referansla dev bir aslan heykeli yerleştirmişti

yatan panter illüstrasyonunu kullanmaya başlamıştı. Louis Cartier tarafından ünlü Fransız illüstratör George Barbier'e sipariş edilen çizim, Cartier'nin panter ile ilişkisinin miladı olarak kayıtlara geçti.

Gel gelelim, Toussaint'ın bu büyük kedi ile ilgili daha büyük planları vardı. Tasarım ekibinden üç boyutlu figürler bekliyordu. Paris'teki hayvanat bahçesine, okul gezisi misali, sayısız ziyaret yapıldı. 1927 yılında Cartier hanesine katılan tasarımcı Peter Lemarchand sayesinde, Toussaint'ın yaratıcı vizyonu ve panter takıntısı nihayet üç boyutta vücut bulacak ve 20. yüzyılın en ikonik mücevher tasarımlarından biri ortaya çıkacaktı.

20 yıl sonra, Windsor Dükü kapıdan içeri girdi. Cartier imzası taşıyan ilk panter figürlü mücevher, 1948 yılında özel olarak Windsor Düşesi için tasarlanmıştı. Altın ve oniksten figür, bizzat Dük'ün şahsi koleksiyonundan çıkan 116.74 karat zümrüt üzerine oturtulmuştu. 1949 yılında çift, Cartier'den bir broş daha istedi. Bu kez panter elmastan tasarlanacak, gözleri de safir olacaktı. 1987 yılında Windsor Düşesi'nin kişisel eşyalarının satışa çıktığı bir Sotheby's müzayedesinde safir gözlü panter broş bir milyon doların üzerinde fiyata alıcı buldu.

Boucheron'un bukalemun; Chanel'in aslan; ve Cartier'nin panter figüründeki yüzükleri

Singer dikiş makinelerinin varisi Daisy Fellowes'dan Barbara Hutton ve Nina Aga Khan gibi başka sosyetik isimlere, mücevher kasalarında Cartier panter broş bulunan ünlü kadınların sayısı arttıkça, panter, Cartier DNA'sındaki yerini iyice pekiştirdi ve marka tarafından farklı dönemlerde farklı stillerde yorumlandı. Jeanne Toussaint 1970 yılında emekliye ayrılsa da, panterin Cartier'deki hükmü devam etti. 1980'lerin gösterişli moda anlayışına çok yakıştı ve 2017 yılında çıkan *Panthère de Cartier* koleksiyonu ile yeniden gündeme geldi.

Gina Lollobrigida ve Baron Von Lille, 1980

Cartier, La Panthère

Cartier panter figürü ile sükse yapmaya başladığı dönemlerde Bulgari de, bilinen en eski mitolojik sembollerinden birini markanın karakterine yakıştırarak, mücevher tasarımlarında kullanmaya başladı. Bilgeliği, hayatı ve sonsuzluğu temsil eden, modern tıbbın simgesi yılan, 1940'larda ilk kez bir Bulgari tasarımı bir bileklikte boy gösterdi ve çok geçmeden marka, saat tasarımlarında da yılan figürüne yöneldi.

1962 yılında Elizabeth Taylor, *Cleopatra* filminin çekimleri için Roma'daydı. Bileğinde elmaslarla bezeli altın *Serpenti* bileziği ile filmin promosyonu için çekilen fotoğraflarda boy gösterdikten sonra, henüz Roma dışında hiçbir yerde mağaza açmamış olan Bulgari'nin daha fazla reklama ihtiyacı kalmamış; *Serpenti* uluslararası çapta üne kavuşmuştu. Bileziği Elizabeth Taylor'a hediye edenin, *Cleopatra*'daki rol arkadaşı ve sevgilisi Richard Burton olduğu kesin bilgi olmasa da, bu romantik ilişkinin içinde markanın teşkil ettiği yeri, Burton'ın tarihe geçen "Elizabeth'in tanıdığı tek İtalyan Bulgari" ya da "Ben onu birayla tanıştırdım, o beni Bulgari ile" sözlerinden tahmin etmek zor değil. Bulgari *Serpenti*'nin Elizabeth Taylor ile şöhret olmasının ardından, 1980'lerde değişen lüks algısı ve yükselişe geçen marka merakı, *Serpenti* familyasının yeniden popülerleşmesi için bir başka fırsat oldu. 2014 yılında Bulgari 130. yıl dönümünü kutlarken, 1965 tarihli bir Bulgari *Serpenti* saat bir Christie's müzayedesinde 1 milyon 107 bin dolara satılarak, rekor kırdı.

1800'lerde Frédéric Boucheron ise, tavus kuşu tüyünden esinlenerek *Plume de Paon* adını verdiği bir kolye tasarlamıştı. Bugün Boucheron, 20'den fazla türü içeren *Animaux De Collection*'unda, marka için ayrı bir anlamı olan bu figürü halen kullanıyor.

Chaumet'nin kurucusu Marie-Étienne Nitot, aynı zamanda kraliyet mücevhercisi olmasının etkisiyle, Napoleon'un kendi krallık sembolü olarak seçtiği arı figürünü benimsemişti. Chaumet için halen hayli önemli bir sembol olan bu figür, markanın *Bee My Love* koleksiyonunda reenkarne oluyor.

Tüm bu örneklere bakarsak, sembolik açılımlarıyla birlikte ya da sadece göz alıcı taşlarla bezenmiş gösterişli tasarımlar olmalarının etkisiyle, hayvan figürlerinin, insanlık tarihi kadar uzun bir mazisi olan mücevher kültüründeki yer ve önemi daimi.

MONTBLANC'IN ORTA DOĞU, HİNDİSTAN VE AFRİKA'NIN ORTAK PAYDASINDA: FRANCK JUHEL

Röportaj Beran Toksöz

Solda: Montblanc Heritage Collection'dan Small Second Limited Editioı modeli

Beran Toksöz: Son karşılaşmamızda yeni konsepti ve tasarımı dolayısıyla en sevdiğiniz mağazanın Dubai Mall içerisinde olduğunu söylemiştiniz. Emaar Square'in açılışının ardından fikriniz hala aynı mı?
Franck Juhel: Yeni Emaar Square Mall butiği, Dubai Mall gibi, global perakende tasarım konseptimizi en etkili sergileyen butiklerimizden biri, bu yüzden şüphesiz başkanı olduğum bölgelerdeki favori butikler listemde baş sıralarda yerini alıyor. Fransız tasarımcı ve iç mimar Noé Duchaufour-Lawrance tarafından tasarlanan Montblanc Neo perakende konsepti, Montblanc'ın uzun zamandır süregelen detaylı işçilik tutkusunu mükemmel bir şekilde ifade ederken, aynı zamanda siyah, beyaz ve ahşabı karıştıran sade ve düzenli bir estetik sunuyor. Bu konsepti İstanbul'da sunmaktan mutluluk duyuyoruz.

BT: Türkiye'deki mevcut ekonominin hayli istikrarsız olmasına rağmen, Montblanc yeni bir butik ile pazara yatırım yapıyor. Markanın yakın gelecekte bu pazardaki varlığını nasıl görüyorsunuz?
FJ: Montblanc, Türkiye'de yaklaşık otuz yıldır varlığını sürdürüyor ve bu coğrafyadaki bağımız her zamankinden daha güçlü. Türkiye gelişmekte olan bir ekonomi ve bizim için sofistike bir market. Hem lokal alıcılarıyla hem de gelişen *premium* turizm endüstrisiyle Türk pazarı Montblanc için mükemmel fırsatlar sunuyor. Türkiye Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın raporuna göre, sadece geçen yıl Türkiye'ye 46 milyondan fazla ziyaretçi gelmiş, yani Türkiye'nin turist alımı 2017'ye göre yüzde 21 artış

Üstte: Montblanc'ın Meisterstück Calligraphy koleksiyonundan bir dolma kalem

gösterdi ve bu yılın ilk yarısında ülke çoktan 18 milyondan fazla ziyaretçiyi ağırladı. Büyümeye devam eden turizm sektörü ve ekonomiye katkılarının yanında, saatlerimizi satın almaya devam eden sadık Türk müşterilerimiz de Montblanc için çok değerli fırsatlar sunuyor. Şu anda Türkiye'de dört bağımsız butiğimiz var; üçü İstanbul'da, biri Ankara'da. Ülke çapında çok markalı butiklerde de varlığımız sürüyor. Aynı zamanda uzun süredir distribütörümüz olan Rotap ve Beymen aracılığıyla satışlarımıza devam ediyoruz. Online satışımız da var. Kısacası, hedefimiz müşterilerimizin bize her yerde kolayca ulaşabilmeleri.

BT: Sizce İstanbul'un en etkileyici alışveriş bölgesi neresi?
FJ: Alışveriş söz konusu olduğunda İstanbul, konsept mağazalardan bağımsız tasarımcılara; uluslararası markalardan lüks butiklere kadar hem seçim hem de konum açısından müthiş bir çeşitlilik sunuyor. Bu sebeple sadece bir alışveriş bölgesini tanımlamak çok zor olacak. Mesela, Montblanc'ın, hem Nişantaşı'nda hem Zorlu Center'da butikleri var. Dolayısıyla bu iki lokasyonu listede sayabilirim. Asya yakasında birçok lüks markayı tek bir çatı altında toplayan Emaar Square var.

BT: Seyahatlerinizde sokak sokak dolaşıp alışveriş yapmayı mı yoksa alışveriş merkezlerini mi tercih edersiniz?
FJ: Bulunduğum şehre bağlı. Bazı ülkelerde sokak butikleri alışveriş merkezlerinden daha yaygın, diğerlerinde ise tam tersi. Bugünlerde bazen en iyi alışveriş noktası havaalanları olabiliyor, mesela İstanbul'daki gibi yeni havaalanlarına baktığımızda, lüks sokak butikleriyle kaliteli alışveriş merkezlerinin bir karışımını görüyoruz.

BT: Şu anda Orta Doğu, Hindistan ve Afrika bölgelerinden sorumlusunuz. Diğer bölgelerle karşılaştırıldığında, bu bölgedeki ülkelerin satın alma gücünü nasıl yorumluyorsunuz?
FJ: Sorumlusu olduğum bölge istisnasız, hızlı büyüyor ve istekli bir orta sınıf demografisine sahip. Alıcı kitlesi sadece lüks ürünlerin daha ince yönlerini araştırmakla kalmıyor, aynı zamanda marka bilincine de sahip. Bu demografi gittikçe daha kentsel bir hal alıyor. Montblanc lüks iş yaşamı için tasarım üreten bir *maison* ve bu gelişen demografiden yararlanmak için bölgede kendini çok iyi konumlandırıyor. Bu bölgenin toplu satın alma gücü de bence gelişmekte olan diğer ekonomilere benziyor.

BT: Röportajlarınızdan birinde Montblanc'ın kentsel yaşam stiline daha fazla entegre olacağını vurguladınız. Markanın ana hedefini genişletmeye mi çalışıyorsunuz, yoksa marka gençleşmeye

Montblanc Summit Collection'dan Summit 2 modeli

mi çalışıyor? Geleneğine ve değerlerine sadık kalmak isteyen bir marka için çalışırken inovasyon ve deneyime sizce yer var mı?
FJ: Montblanc'ın en önemli özelliklerinden biri koleksiyonlarımızın her nesile hitap edebiliyor oluşu. Tüm ürünlerimizi kullanıcısının ömür boyu yanında olabilmesi için tasarlıyoruz. Bu sayede de aslında her dönemde güncel kalabileceklerini söylüyoruz. 1906 yılında kurucularımızın ilk sızmayan dolma kalemi yarattığı günden beri inovasyon ve kaliteli üretim markanın genlerinde var olmaya devam ediyor. Günümüz iş yaşamında kullanıcının hayatını kolaylaştıracak en kaliteli ham maddeleri, tasarım ve teknoloji ile birleştiriyoruz. Örneğin, MY4810 kabin valizimiz kolay, fonksiyonel ve şık bir seyahat için tasarlanıyor. Artırılmış gerçeklikle üretilen kağıdımız Augmented Paper, kağıt üzerinde yazılan notları ve tasarımları dijital ortama yüklemek için tüm cihazlara bağlanma yeteneği ile tasarlanarak yüksek kalite deri ile birleştiriliyor ve Meisterstück kalemimizle harika bir takım oluşturuyor. Summit akıllı saatimiz, İsviçreli ince saat yapımının tüm kodlarını içermesinin yanında, bugünün yaşam tarzına entegre olan bir cihaz.

BT: Montblanc kendini yazı enstrümanları kategorisinde mi daha güçlü görüyor yoksa deri ürünler kategorisinde mi?

Üstte: Kağıt üzerindeki not ve çizimleri dijital ortama aktarabilen, Montblanc Augmented Paper

FJ: Yazı gereçlerimiz globalde en güçlü kategorimiz olmaya devam ediyor ancak deri ürünlerimiz adına da hızlı bir büyüme yaşıyoruz. Seyahat koleksiyonumuz dünya çapında başarı yakaladı. O kadar ki bu segmentteki talebe ayak uydurmakta zaman zaman zorluk çekiyoruz.

BT: Genç kuşakları cezbetmek için birçok marka, ürün yelpazesinde *vintage* arşiv görünümlerini birleştirmeye çalışıyor. Montblanc'ın bu trende yaklaşımı nedir?
FJ: Montblanc yeni nesilleri markaya çekmek uğruna trendlerden faydalanmıyor ancak tasarımcılarımızın ilham ve tasarım referansları bulabileceği yüz yıldan fazla bir süredir geliştirilen olağanüstü bir arşive sahibiz. Bu ayrıcalıklı arşivden tüm kategorilerimiz yararlanıyor. Mesela 1858 Collection'da bu arşivin referanslarını epeyce kullandık.

BT: Montblanc'ın logosu hakkında ne düşünüyorsunuz?
FJ: Montblanc amblemi, dünyanın en tanınmış logolarından biri bence. Tüketicinin her daim hatırladığı yegane tasarımlardan... Bu tasarım, sadeliğinin yanında, logo detaylarında *maison* Montblanc'nın adını aldığı Mont Blanc zirvesini de gösteriyor. Onca logo arasında, ben Montblanc'ınkini, geniş kapsamlı lüksün mükemmel bir sembolü olarak görüyorum.

SUV VE PICK-UP'LARDA LÜKS HAKİMİYETİ

Yazı Efe Uygur

Ford Model TT (1924)

19. yüzyılın sonları, dünya tarihinin gördüğü en önemli icatlarından birinin ortaya çıktığı yıllardı. O günlere kadar ulaşımını zorlu şartlarda, uzun süreler sonunda sağlamış; ticari faaliyetlerini yine benzer zorlukların üstesinden gelerek sürdürmüş insanoğlunun bu sıkıntılarını çözebilecek bu icat, Karl Benz'in otomobili Benz Patent Motorwagen'dı. Böylelikle ilk kez 1886 yılında insan hayatında yer etmeye başlayan otomobil, icadının üzerinden çok zaman geçmeden insanların ihtiyaçları doğrultusunda yeni sınıflarla farklılaşmaya başladı. Bu hızlı gelişim karşısında, üreticiler de ürün yelpazelerini daha o yıllardan genişletmek adına büyük bir yarışın içine girdiler.

Otomobil dünyasına dahil olan yeni sınıfın ilk örneklerinden biri 1913 yılında ortaya çıktı. Galion Allsteel Body Company'nin Ford T modelinin üzerine geliştirdiği ve ticari faaliyetlere cevap verebilecek nitelikteki yeni modeli, pick-up sınıfının da doğuşunu simgeleyen bir kamyonetti. Ancak pick-up sınıfındaki potansiyeli fark ederek harekete geçen ve büyük bir üreticinin üretim bandından çıkan ilk pick-up (bu model Ford Model TT'ydi) 1917 yılında Henry Ford'un Ford Motor Company'si idi. Yüzyıllar boyunca yüklerini zor şartlarda taşımak zorunda kalan insanoğlu, bu yeni makinenin nimetlerinden faydalanmak için hiç zaman kaybetmeden harekete geçmiş ve yıllar içinde popülerliğini gitgide artıracak bir sınıfın da ortaya çıkışına bir şekilde vesile oldu.

Dünya savaşlarının hakim olduğu yıpratıcı şartlar altında geçen 20. yüzyılın ilk yarısı, gelişmekte olan otomotiv sektörünü sivil alanda duraklattı ancak savaş koşullarının getirdiği zorunlu ihtiyaçlar, inovatif yaklaşımları da beraberinde getirdi. 1930'ların sonunda ABD ordusu, çetin zemin koşullarına uyum sağlayarak askerlerini taşıyabilecek sağlam, dayanıklı ve 4 çeker bir araca ihtiyaç duyup dönemin 130 farklı üreticisinden bu ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir araç talep etti. Gelgelelim ABD ordusu yalnızca 2 firmadan olumlu dönüş alabilip içlerinden birisi olan 1908 yılında ABD'de kurulan otomobil şirketi Willy's-Overland'ın sunduğu jeep prototipi kabul gördü ve ürettiği ilk SUV olarak otomobil tarihindeki yerini alan Willy's, Ford'un desteğini alarak 700.000'den fazla

Lamborghini Urus

Aston Martin DBX

Bentley Mulsanne

Mercedes-Benz X-Class

MB Jeep modelini üretti. 1941 - 1945 yılları arasında üretilen ve bu sürede Amerikan, İngiliz ve Avustralya ordularına İkinci Dünya Savaşı'nda başarıyla hizmet eden model, savaşın bitişini takiben daha güzel günlerde kullanılmak üzere CJ-5 (CJ, Civilian Jeep anlamını taşıyordu ve bu marka ile 1945-1986 yıllar arasında üretim yapıldı) adıyla halka satılmaya başlandı.

İkinci Dünya Savaşı'nın bitişi, üreticilerin tekrar sivil hayata yönelik üretimlere odaklandığı, ara verilen motor sporları etkinliklerinin tekrar düzenlendiği ve bir anlamda otomobil dünyasının ikinci yeni başlangıcıydı. Yaralarını hızla sarmaya başlayan otomotiv sektörü, tasarım, donanım ve teknoloji konusunda hızla ilerliyor, günümüzde efsane olarak anılan ikonik modeller bir bir ortaya çıkıyor ve özellikle 1950'li yılların sonlarına doğru pick-up ve SUV sınıfı da yalnızca kırsal kesimde ve arazide değil, şehir hayatının içinde de yavaş ama emin adımlarla kendine yer buluyordu. Elbette ki, farklı amaçlarla tasarlanan basit ama kullanışlı bu araçlar, günlük hayata uyum sağlarken çeşitli konfor ekipmanları ile donatılıyor; basit ama işlevsel hallerinin getirdiği zorlayıcı sürüş dinamikleri günden güne binek otomobillere doğru yaklaşıyordu. Ancak yine de günümüz otomotiv sektöründe ciddi bir pazar payına sahip olan SUV ve pick-up'ların kent

Rolls Royce Cullinan

yaşamına tam anlamıyla adapte olabilmesi için 90'lı yılların sonlarını beklemek gerekecekti.

Uzun yıllar boyunca ABD ve Çin pazarlarında oldukça popüler olan SUV ve pick-up modellerinin Avrupa kıtasında da ilgi görmeye başlaması, üreticilerin bu sınıflara karşı olan ilgisinin artmasındaki asıl nedenlerden biriydi. Sınıfların temsilcileri daha güvenli, daha konforlu hale geldikçe etkisi katlanarak artan bu ilgi, bundan belki on yıl kadar önce SUV ya da pick-up sınıfı ile adını dahi anmaktan çekineceğimiz markaların, bu sınıflarda üretim yapmasına da imkan sağladı. Ürettiği süper spor otomobiller ile bilinen İtalyan Lamborghini'nin SUV sınıfındaki ilk temsilcisi Urus, ya da konu konfor ve lüks olduğunda akla gelen ilk markalardan biri olan Alman Mercedes-Benz'in pick-up sınıfındaki temsilcisi X-Class, tüm bunların net bir yansımasıydı.

Piyasanın dinamiklerini takip ederek tıpkı diğer örnekler gibi 107 yıllık tarihinde bir ilke hazırlanan markalardan bir tanesi de Aston Martin oldu. Markanın geçtiğimiz 2019 yılının son aylarında, Los Angeles Otomobil Fuarı'nda tanıttığı yeni modeli, İngiliz markanın tarihindeki ilk SUV modeliydi. Dahil olmaya hazırlandığı lüks SUV segmentinde Bentley Bentayga, Rolls Royce Cullinan gibi etkileyici rakipler (bu rakipler de kendi marka tarihlerinin bu konudaki ilkleriydi) ile mücadele edecek Aston Martin DBX, markanın diğer modelleri Vantage ve DB11'de de kullanılan 4.0 litrelik V8 motoru- 550 beygir güç üretme kapasitesinde, saatte 100 km hıza 4.5 saniyede ulaşabilirken motor aynı zamanda otomobilin maksimum 291 km/sa ile seyretmesine de olanak sağlıyor, onlar kadar atak bir karaktere sahip olacakken, aynı zamanda iç mekanında İngiliz üreticinin yüksek standartlarında bir lüksü de vadediyor. Ancak kırılma noktası tüm bunların yanında sunduğu geniş yolcu kabini, yüksek yükleme kapasitesi ve farklı yol şartlarına da uyum sağlayabilecek SUV özellikleri olacağına şüphe yok. Planlara göre Aston Martin'i ilk kez arazi ile buluşturacak bu model, bu yılın ikinci yarısında yollara çıkacak.

Artık otomobil dünyasının her segmentinde ulaşılabilen lüks anlayışı, piyasanın önemli aktörlerini çoktan etkisi altına aldı. Otomobil dünyasının lüks üreticileri, bu değişimin içinde yer alabilmek için daha önce hiç yüzmedikleri sulara açılmakta tereddüt dahi etmedi. Görünen o ki uzun yıllar boyunca lüks otomobil denildiğinde zihinlerde beliren dev sedan imgesi, piyasada halihazırda var olan ve yeni gelecek SUV ve pick-up modelleri ile çoktan dağıtıldı bile.

VELESPİT TASARIMIN ENGEBELİ YOLUNDA PEDALA BASMAK

Yazı Aylin Kumdagezer

Sol sayfada:1932 yılında Herne Hill pistinde antreman yapan bir grup bisiklet meraklısı

Altta: Bisikletler tehlikeli olma durumundan, 1885 yılında tekerlek çaplarını eşitleyerek güvenli ulaşım sınıfına giriş yaptı

Çeşitli kombinasyonlar sonucu eklenilen ya da çıkarılan tekerlek sayılarıyla bisikletler, (düşme travmalarının yanı sıra) en güzel çocukluk anılarının yaşandığı yegane araç olma sıfatına sahip. Bir çocuğun hayatında, dengenin öneminin ilk defa kavrandığı o dönemde bisiklete binmek, yaşıtlarıyla arasındaki sosyallik seviyesini etkiliyor ama bacaklarındaki yaralar da korkusuzluğunu simgeliyor. Kısacası bisiklet, dört tekerlekle başladığınız sınavdan iki tekerleğe kendiliğinden geçişinizde verdiği mutlulukla birlikte, bir araç olmaktan çıkıp yaşam kesitlerinde farklı anlamlar da kazanıyor. Keza, büyük ihtimalle, bisiklet sürmeyi birlikte öğrendiğiniz kişi de anılarınız arasında farklı bir yere sahip. Ama 1817'de, sonralarda "bisiklet" adı verilecek yönlendirilebilir iki tekerlekli ilk mekanizmayı tasarladığı sırada Alman baronu Karl Von Drais'in yanında, kendisine destek veren biri var mıydı, bilemiyoruz.

Drais'in söz konusu bisiklet modeli sadece iki tekerlek, sele ve gidondan oluşuyor ve henüz pedalları kapsamıyordu; tüm bu nedenlerden dolayı *velocipede* ya da koşu makinesi olarak adlandırıldı. Bazı kesimlerde gereksiz bir araç (ve tasarım) olarak görülen *velocipede*, 1860'lı yıllardan itibaren geliştirilmeye başlandı. 1862'de Pierre Lallement, Fransa'da bebek arabası üretiminde çalışan bir zanaatkar iken, ata binen üst sınıf biriyle karşılaşmasıyla beraber, bisikletlere eklenmesi gereken bir gerecin farkına vardı: Pedal. Düşündüğü tasarımı hayata geçirmek için işinin ehli bir demir ustası arayışına giren Lallement, aradığı meziyeti Pierre Michaux ve oğlu Ernest Michaux'da buluyor. Üçlü bir koalisyon kuran Lallement ve Michauxlar ön tekerleğe bağlı pedallarla günümüzdeki bisiklet prototipini geliştirmeye başlıyorlar. Yine de bu tasarım henüz bugün "bisiklet" olarak bildiğimiz haline ulaşamıyor çünkü özellikle süspansiyon eksikliğinden dolayı engebeli yollarda hayli konforsuz kalıyor. İsmi de bu sebeple *boneshakers* olarak tarihe geçiyor.

Zaman içerisinde bisiklet tasarımı da diğer pek çok buluş gibi evriliyor. 1870 ve 1880lerde, Eugène Meyer ve James Starley'nin *penny-farthings* adını verdikleri bisiklet tasarımı ilk denemelerden bir diğeri. Ön ve arka tekerlek arasındaki orantısız büyüklüğüyle bu tasarım, her ne kadar tuhaf

bir iskelete sahip olsa da, Avrupa'da bisiklet kulüplerinin kurulmasına önayak oluyor. Hatta bisiklet yarışı geleneğini de başlatıyor.

1884'ün başında Thomas Stevens, Dünya'yı bisikletle turlayan ilk kişi oluyor ve bu turunu da *penny-farthings* ile gerçekleştiriyor. Böylece bisiklet, insan hayatının kalıcı dostlarından biri haline dönüşüyor. Günümüzde bile *penny-farthings* tasarımına, Avrupa'daki çeşitli festivaller ile Victoria dönemi ve Fransız Devrimi'nin konu edildiği filmlerde sıkça karşılaşıyoruz.

Dört metre yüksekliğindeki selesiyle *penny-farthings* zamanla bir tehlike makinesi olarak algılanmaya başladı. Daha fazla kişinin zarar görmemesi adına 1885'te ise, James Starley ve John Kemp Starley, eşit büyüklükteki tekerleklere zincir ilave ederek güvenli bisiklet tasarımının ilk adımını atmış oldular. Kısa bir süre içerisinde bu tasarıma ön ve arka fren sistemleri, lastikler, jant telleri, gidondaki vites kollarının çeşitliliği gibi teknik bölümler de eklenerek modern bisiklete adım adım ulaşıldı.

1960'lı ve 70'li yıllarda bisiklet, ulaşım aracı olmasının yanı sıra, egzersiz için de kullanılmaya başlandı ve neticede isminin önüne bir de "sportif" sıfatını ekledi. 1975'te dünya genelinde 17 milyondan fazla sürücüsüyle tam anlamıyla insan hayatına entegre olan ve kullanım açısından farklı dallara ayrılan bisikletler, iskeletlerinden ödün vermese de hafiflik konusunda çeşitli tasarımsal deformasyonlara uğradı. Örneğin, bir yarış bisikletinin ön ve arka tekerlekleri birbirlerine, diğer modellerdekilere göre daha yakın konumlandırılır. Bunun nedeni, bisikletin daha çabuk ivme alarak belli bir sürata ulaşması içindir. Bununla birlikte zincirlerdeki diş oranlarıyla da sürücünün optimum ritimde pedal çevirebilmesine uygun aralıklarla tasarlanmıştır.

1818 yılında Karl Von Drais tarafından keşfedilen *hobby horse* ya da *boneshaker* bisiklet tasarımı

Dağ bisikletleri de yine aynı şekilde kendi kullanım alanlarına göre yeniden elden geçirilen segmentlerden biri. *Off-road* bisikleti olarak da bilinen bu kategoride, lastik kalınlıkları engebeli arazilere dayanaklı bir şekilde yeniden tasarlandı. Dayanıklı frenleri ve dik yamaçları tırmanmak için zincirinde düşük dişli mekanizma bulundurmayı ihmal etmiyor. Klasiklere ek olarak *hybrid* teknolojinin ulaşım araçlarına sıçramasıyla birlikte bisiklet kullanımı da bu sisteme dahil oldu. Bir nevi yol ve dağ

Bisiklet iskeletinin değişen tasarımıyla beraber yıllar içerisinde kıyafetler de yün kumaştan nanoteknoloji ile üretilmiş kumaşlara geçiş yaptı

bisikletinin melezi olan bu tür, tüm arazi ve yüzeylerde kullanılmak üzere tasarımını yeniledi.

Günümüze adapte olan bir diğer bisiklet tasarımı ise *folding*, namıdiğer katlanabilir bisikletler. İnsanların minimalleşmeleriyle beraber, küçülen metrekarelere ve azaltılan eşyalara olan ilgileri günden güne artmaya başladı. Bu kompakt yaşam tarzı, insanların ulaşım aracılarında da daha fonksiyonel ve yer kaplamayan tasarımlara yönelmelerine neden oldu. Fakat şimdilik tasarım evrimini tamamlamış gibi gözüken velespitlerin ilerleyen zamanlarda alacakları şekil ya da kullanılacak olan sistemlerin farklılığı ise kafamızda oluşan soru işaretlerinden biri...

Bisikletlerin değişim gösteren tasarım evreleri sadece teknik ve iskelet başlıkları altında sınırlı kalmıyor. Bisikletlerin uğradığı tasarım erozyonuyla birlikte kıyafetler de değişiklik göstermeye başladı. 1800'lerde sele üstündeki insanlar, pamuktan daha çabuk kuruyan ve daha rahat olan yün kumaşları (her ne kadar ıslandığında üzerinizde ton varmış hissiyatı yaratsa da) tercih ediyorlardı. Ama 1940'lı yıllarda Armando Castelli'nin yarışlar için tasarladığı ipek formalarla bisiklet kıyafetlerinde ilk büyük adım atıldı. Tasarım olarak boyayı daha çabuk emmesinin yanında daha hafif ve serin tutan ipek, profesyonel bisiklet kıyafetlerinin vazgeçilmezleri arasındaki yerini aldı.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında polyester, naylon ve spandeks gibi farklı tür kumaşların keşfiyle kullanıcıların da tercihleri değişmeye başladı. 1970'lerde DuPont firmasının polyester ve elastik kumaşını bir araya getirerek icat ettiği *lycra* ile birlikte kıyafetler ipek ve yünden adım adım uzaklaşmaya başladı. Firmanın *lycra* keşfinin ardından, bilim ve teknolojiyi tek bir paydada buluşturan nanoteknoloji, farklı spor dallarındaki ekipman ve kıyafet tasarımlarına hızlı bir şekilde uyum sağlayarak, *lycra*'nın çöküşüne neden oldu. Her türlü koşula dayanıklılık konusunda bir üst seviye yaratan nanoteknolojiyle üretilen kumaşlar aynı zamanda sporcuların optimum vücut sıcaklığına da ulaşmalarını sağlayarak sağlık konusunda da kendilerini bir adım öne çıkardı.

19. yüzyılda pedalsız bir prototiple atılan bisiklet tasarımının değişimi, zamanla *hybrid* mekanizmasına evrilirken, bisiklet kıyafetlerinde kullanılan ipliklerde de yünden nanoteknoloji üretim kumaşlarına geçiş yapıldı. Bu bağlamda teknolojinin sektör bazlı tasarımlara olan etkisi yadsınmaz bir gerçeklik kazandı. Gelişmeye devam eden teknolojinin, bisiklet ve bu spor dalına özgü kıyafet tasarımlarına, ilerleyen zamanlarda nasıl etkiler bırakacağı ise merak konusu...

SAGALASSOSLULARIN KOCAMAN DÜNYASI

Röportaj Ayşe Tok

Dağların ortasında binlerce yıl Anadolu'nun insanlarına yuva olmuş Sagalassos Antik Kenti, kapsamlı bir sergiyle Yapı Kredi Kültür Sanat'ta izleyicilerle buluşuyor. Sergi, izleyicilere geçmişe uzanan bir kapı aralıyor ve farklı yönleriyle tarihten bugüne Sagalassos'u tanıma şansı sunuyor. Serginin koordinatörü Yapı Kredi Müzesi müdürü Nihat Tekdemir, serginin ilginç noktalarını, Sagalassos'un geçmişini ve projeyi anlattı.

YKY'nin 5500. kitabı olan ve Sagalassos sergisiyle aynı ismi taşıyan katalog kitap *Bir Zamanlar Toroslarda: Sagalassos*'un önsözlerinden biri Sagalassos Arkeolojik Araştırma Projesi Başkanı Jeroen Poblome'ye ait. Poblome, önsözünde Sagalassos'un herkese ait bir alan olduğunu vurguluyor ve Sagalassos'ta herkesin kendini evinde hissedebileceğinin altını çiziyor. Öyle ki, Sagalassos Anadolu'da ortak yapılar taşıyan halkların izlerini temsil eden ve uzayıp giden gelenekleri barındıran bir yuva niteliğinde. Bu yüzden de bağ kurmaya davetkar bir yapısı var. Uzun süredir bu proje üzerinde çalışan biri olarak size göre Sagalassos'un Anadolu'da nasıl bir yeri var?

Sagalassos Toroslar'ın batı uzantısında ve güney yamacında kurulu bir Anadolu yerleşimi. Kenti ziyaret ettiğinizde bir tarafta Toroslar'ın muhteşem dağ manzarası diğer tarafta Ağlasun Vadisi'nin muazzam görüntüsü sizi bağrına basar. Ağlasun Vadisi'nin araştırılmış kesimlerinde ve Sagalassos yüzey araştırmalarında ele geçen Geç Tunç Çağı çanak çömlekleri bize göstermektedir ki Sagalassos Anadolu'nun 'Lukka Ülkeleri' olarak bilinen bölgesi kapsamında. Küçük topluluklardan oluşan
Lukka halklarının dil ve etnik kökenleri Anadolu'nun sakinleri Luvilerle yakından ilintili. Sagalassos kelimesi olasılıkla Luvice kökenli. MÖ 14. yüzyılın ortalarında bir Hitit kraliyet mektubunda Sagalassos'tan Salawassa olarak bahsedilir ve Luvilerin dağ kalesi olarak anılır. Sagalassos'un dahil olduğu ve günümüz Burdur ve Isparta illeriyle Antalya'nın bir kısmını kapsayan antik Pisidia bölgesi bu kültürel çeşitlilik içinde biçimlenerek doğmuştur. MÖ 5. yüzyıldan itibaren ise Sagalassos bir kent olarak karşımıza çıkar ve büyük bir topluluk tarafından iskan edildiği görülür. Hemen yakınında yer alan Düzen Tepe isimli bölgede ise bir Pers yerleşimi belirir. Zamanla büyüyen ve gelişen bu iki yerleşim birleşerek Sagalassos'u oluştururlar. Antik kaynaklarda Pisidialıların ve Sagalossusluların

savaşçı birer toplum olduklarından bahsedilir. Pers ordusunda paralı asker olarak görev yapmışlardır. Büyük İskender ülkelerini ele geçirmek için kapılarına dayandığında destansı bir direniş göstermişlerdir. Roma İmparatorluğu Dönemi'ne gelindiğinde, imparator Augustus tarafından Likya-Pamfilya eyaletine bağlanır ve Romanizasyon (Romalılaşma) süreci başlar. Roma geleneklerine uygun kamusal yapılar, yollar, heykeller yapılır ve paralar basılır. Ancak özgün Anadolu kimliğinden de tamamen uzaklaşmaz Sagalassoslular ve Pisidialılar. Sergide yer alan Pisidialılar bölümü bunun en güzel örneklerini sunuyor. Pisidia'da ele geçen ve MS 2. yüzyıla tarihlenen kireçtaşı bir mezar heykeli Roma İmparatorluğu Dönemi'nde dahi yerel Anadolu kültüründen vazgeçmediklerini ve dağlarda devam ettirdiklerini göstermektedir. Anadolu'da Ana Tanrıça Kültü çağlar boyu çok önemli bir yere sahip olur. Neolitik Dönem'den itibaren varlığını sürdürmüştür. Hititlerde Kubaba, Friglerde Kybele, Hellenistik Dönem'de Artemis olarak karşımıza çıkmaktadır. "Bir Zamanlar Toroslar'da Sagalassos" sergisindeki mezar heykeli, duruş pozisyonu, kıyafeti ve yüz hatlarıyla bu kültün Roma Dönemi'nde de Pisidia dağlarında devam ettiğini göstermektedir.

Çok kapsamlı ve katmanlı bir sergiden bahsediyoruz. Sagalassos sergisinin yaratım ve fikir aşamalarından bahsedebilir misiniz, proje ekibi nasıl oluştu?

Yapı Kredi Kültür Sanat'ın uzun yıllardan bu yana arkeolojiye olan ilgisi günümüzde de artarak devam ediyor. Yayımladığımız arkeoloji kitapları ve açtığımız sergilerle kazılarda çıkan eserleri ve elde edilen bilimsel verileri kültür ve sanat yoluyla aktarmayı amaçlıyoruz. Bunun için göz önünde olan, herkes tarafından bilinen projeler yerine, daha az bilinen proje ve fikirleri de tanıtmak istiyoruz.

Toroslar'ın yamacında kurulu Sagalassos'un yükseklik avantajıyla günümüze iyi korunmuş halde ulaşması ve 30 yıldır devam eden disiplinlerarası araştırmayla kentin açığa çıkarılması bizde bir Sagalassos sergisi açma fikrini doğurdu. Az bilinen antik kenti "Bir Zamanlar Toroslar'da: Sagalassos" sergisi ve sergi kapsamında yayımladığımız kitapla tanıtabileceğimizi düşündük. Sürecin ilk adımı Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün destek ve onayını almaktı. Aynı şekilde Burdur Arkeoloji Müzesi'nin desteği ve katkısı da projemiz için çok önemliydi. Dolayısıyla

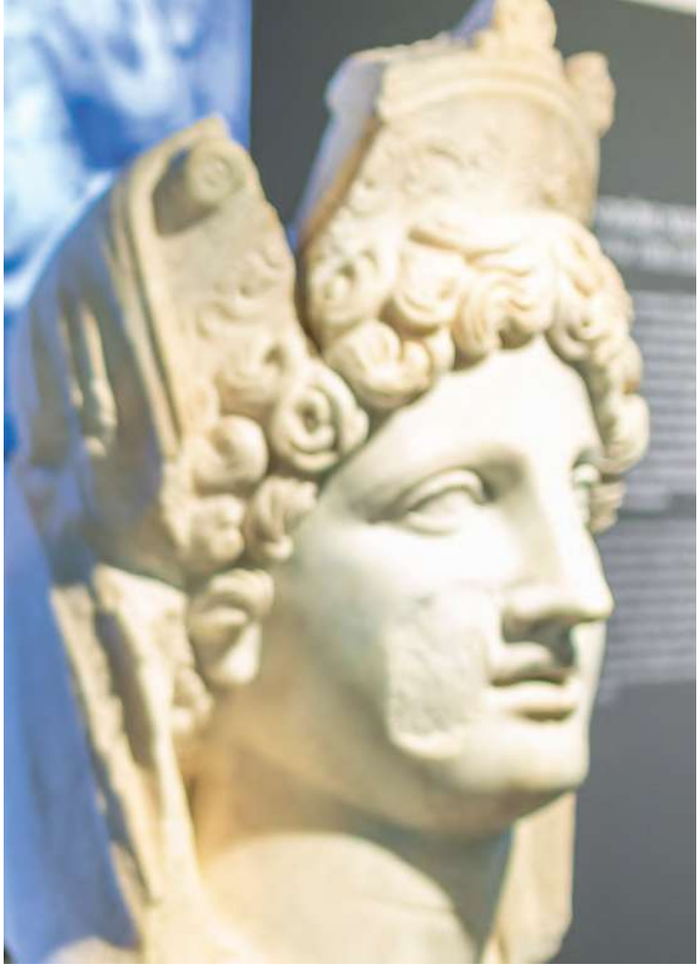

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, KU Leuven Üniversitesi'nin desteklediği Sagalassos Arkeolojik Araştırma Projesi ve Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık'ın geliştirdiği işbirliği ve koordinasyon sayesinde zengin içerikli bir sergi hazırlamayı başardığımıza inanıyorum. Sergi için Sagalassos Arkeolojik Araştırma Projesi ve projenin başkanı Prof. Dr. Jeroen Poblome ile iki yıl çalışmamız gerekti. Projenin henüz çok başında kazı ekibiyle aynı dili konuştuğumuzu fark ettim. Burada kastedilen dil, aynı amacı hedefleyen kişilerin, gerek sundukları fikirler gerekse uyguladıkları yöntemlerle ahenk içinde olması. Sagalassos ekibi farklı ülkelerden araştırmacıların yer aldığı uluslararası bir araştırma ekibi ve disiplinlerarası çalışmayı çok önemsiyorlar. Araştırma ekibi kusursuz işleyen bir çark gibi, her bir disiplin dalı da çarkın bir dişlisini oluşturuyor ve ortak bir hedefe, bilime hizmet için hareket ediyorlar. Biz de Yapı Kredi Kültür Sanat olarak, yıllardır süregelen arkeoloji yayınlarımız ve önceki yıllarda açtığımız arkeoloji sergilerimizden edindiğimiz deneyimle, sürecin henüz başında bu uluslararası ekibin parçası olduk ve çarkın bir dişlisini oluşturduk. Görevimiz açığa çıkarılan arkeolojik eserleri ve elde edilen bilimsel verileri kültür ve sanat yoluyla aktarmak.

Serginin farklı bölümlerinde Sagalassos'un geçmişindeki yaşamın gündelik denebilecek izlerine rastlanıyor. Yeme içme alışkanlıkları, ticaret ağının nerelere uzandığı, alışveriş adetleri, tapınma biçimleri hatta okumayla kurulan ilişkiyi anlamamıza imkân veriliyor. Bu ögeler, sergiyi, bir bilimsel araştırma projesinin nasıl hayata dokunabileceğine dair güçlü bir örneğe dönüştürüyor. Sizi bu anlamda en çok etkileyen parçalar nelerdir?

Sagalassos Arkeolojik Araştırma Projesini öne çıkaran temel prensip disiplinlerarasılık. Dolayısıyla bu derece kapsamlı araştırılan bir kentte sadece elitlerin ya da imparatorların hayatları değil, orta ve alt sınıfın oluşturduğu Sagalassos halkına dair araştırmalar da yapılıyor. Dolayısıyla kentte çok ilginç sonuçlara ulaşılıyor. Herhangi bir antik kentte elitlerin yaşadığı Roma villasının mozaik tabanı araştırılabiliyorken Sagalassos'ta orta ya da alt sınıfın yaşadığı evler, inanç sistemi, beslenme alışkanlıkları veya bebek ölümlerinin oranı gibi insana dair araştırmalar da yapılıyor. Sergiye getirdiğimiz kireçtaşı heykeller, yazıtlar, çömlekler, mermer parçaları, süs eşyaları, pişmiş toprak figürinler, ölü hediyeleri, mezar taşları gibi objelerle gündelik hayatın rutinde aktığını gösteriyor. Bulgular arasında dikkat çekici olanlardan biri cüzzama yakalanan bir kadının Sagalassos toplumu tarafından dışlanmaması ve hatta bağırlarına basılması. Bir diğeri, bebek ölümlerinin bebeklerin anne sütünden kesilip katı yiyecekle beslenme evresine geçildiği zaman artması. Genel haliyle basit ama mutlu bir hayat sürdüklerini de izleyebiliyoruz. Yoksullar için aş evleri kurulduğunu, kadınların çocuk sahibi olmak için istekli olduklarını görebiliyoruz. Kadınların dokumacılık yaptıklarını ve buradan ekonomik gelir elde ettiklerini biliyoruz. Erkeklerin daha çok savaşçı olduklarını, zaman zaman çevre kentlerle ticari rekabete giriştiklerini söyleyebiliyoruz. Burada yaşayan insanların, kentlerini sevdiklerini, doğayla barışık olduklarını, MS 6. yüzyıldan itibaren tarıma ve toprağa dönüşle mutluluk seviyesinin yükseldiği sonucunu çıkarabiliyoruz. Bu araştırmalar ve elde edilen sonuçlar, Sagalassos'u özel bir kent yapıyor ve elde edilen tüm sonuçlar da çok etkileyici. Sagalassos'un bende uyandırdığı hissiyat; insanların sevdiği, sevildiği, âşık olduğu, yas tuttuğu, dilek dilediği ve hayatın aktığı bir yuva diyebiliriz. Marcus Aurelius döneminde Roma İmparatorluğu'nun başkenti Roma'ya bağlı nüfusun 1 milyon civarı olduğu düşünülüyor. Sagalassos'ta ise nüfus 5 bin civarı. Roma'dan baktığınızda imparatorluk için küçük bir kent burası ama o dağlarda yaşayan bir Sagalassoslu içinse kocaman bir dünya.

Sergi kurgusunu hazırlarken nasıl bir yol izlediniz, neler planladınız ve elinizdeki bu zengin malzemeyi nasıl bir yapıyla sunmaya özen gösterdiniz?

Bu kadar geniş kapsamlı ve zengin içerikli bir sergi oluşturmak için öncelikle serginin konseptini belirlememiz gerekiyordu. Yapı Kredi Kültür Sanat'ın üç katına yayılan sergide, hangi katta hangi bölümün olması gerektiğini kazı ekibiyle beraber belirledik. Her kata bir kimlik vererek, kronolojik ve

tematik bölümler oluşturduk. Belirlediğimiz konsepte göre, Burdur Arkeoloji Müzesi'nden 368 eser seçtik. Daha önce görülmemiş eserleri de ziyaretçilerle buluşturmak istiyorduk. Bu nedenle müze depolarındaki eserlere ağırlık verdik. Sagalassos kültürünü Pisidia tarihi ve kültürüyle birlikte ele almak daha bütünsel ve kapsayıcı bir yaklaşım olacaktı. Bu nedenle Sagalassos'su çevre kültürleriyle birlikte ele aldık. Binanın birinci katı Pisidialar ve Sagalassoslulara ayrıldı. Pisidia bölgesinin ve Sagalassos'un jeolojisi, insanları, tanrıları, bitkileri, hayvanları, enerji kaynakları, yer altı suları gibi konuların anlatıldığı ilk bölüm. Kısaca yeryüzünden gökyüzüne, tüm katmanları temsil eden eserlerle bir bütünlük içinde sergiledik. Uzmanlarıyla yaptığımız röportajlar ve oluşturduğumuz disiplinlerarası çalışma laboratuvarı ise araştırma stratejilerine dair bilgiler sunuyor.

İkinci katta ise kronolojik bir sunuma sahibiz. 4.1 milyar yıl önce Dünya'nın oluşumundan günümüze uzanan bir zaman cetveliyle başlıyor bu kat. Tarihöncesi çağlar, Sagalassos'un kuruluşuna tanıklık eden Bronz Çağı, Hellenistik Çağ, Roma Dönemi, Bizans Dönemi ve Selçuklu Dönemi eserleri kronolojik bir konsept içinde sergileniyor. Sagalassos kazılarında açığa çıkarılan Yukarı Agora ve burada yapılan kazılarda bulunan imparator, tanrı ve kahraman heykellerinin en iyi örnekleri yine bu katta ziyaretçiye sunuluyor.

Üçüncü kat ise antik ekonomi, yaşam kalitesi, beslenme alışkanlıkları ve mutfak eşyaları, insanların ölümle nasıl başa çıktıkları ve ölümün nitelikleri gibi tematik bölümlerden oluşuyor. Serginin bu katına çıkan ziyaretçileri tarım ve bereket tanrıçası güzel saçlı Demeter heykeli karşılıyor. Ayrıca bu bölümde MÖ 5. Yüzyıl Pers Dönemi'nden başlayıp 18. Yüzyıl Osmanlı Dönemi'ne uzanan yaklaşık 2300 yıllık süreçten parçalar sunan bir sofra sunumu da yer alıyor.

"Bir Zamanlar Toroslarda: Sagalassos" sergisi, İstiklal Caddesi'nin tam göbeğinde çok çeşitli sosyal gruplardan ziyaretçilere açık bir konumda. Bu ziyaretçilerden her birinin gözden kaçırmaması gereken eserleri, özellikle dikkat çekmek istediklerinizi nasıl özetlersiniz?
Bana göre her şeyden önce ziyaretçiler sergideki hiç bir eseri gözden kaçırmamalılar. Her birini serginin konseptine göre özenle seçtik ve getirdik. Ziyaretçiler sergiyi gezerken, okuyucular kitabı okurken disiplinlerarası bir arkeolojik araştırmanın işleyişini ve çok katmanlı bir arkeoloji sergisinin sunumunu görebiliyorlar. Serginin verdiği bir takım temel mesajları ve alt mesajları serginin birçok farklı noktasından alabiliyorlar. Örneğin ziyaretçiyi Roma İmparatorluğu'nun en önemli imparatorlarından Marcus Aurelius heykeli karşılıyor. Bu sergiye gelen ziyaretçilerin bizim için ne kadar kıymetli olduğunu gösteriyor. Ancak Marcus Aurelius'tan sonra görebilecekleri ikinci eser ya sıradan bir öğütme taşı ya da kilden bir kalıp parçası. Burada da ziyaretçiye tarihi eserlerin form, malzeme, işçilik kalitesi fark etmeksizin bizim için ne kadar kıymetli olduğunu göstermek istedik. Her bir eserin bizlere aktardığı akademik bir bilgi, ziyaretçiye aktardığı

bir öyküsü ve mesajı var. “Bir Zamanlar Toroslar’da: Sagalassos” sergisi ve kitabının arkeologların, jeologların, paleontologların, biyologların 30 yıldır sürdürdüğü araştırmalarının özetini öyküsel bir üslup ve basit bir dille izleyiciye aktarabilmesini hedefledik.

Bu sergi hemen girişinde bulunan anıtsal heykelle, Marcus Aurelius’a dönük ilgiyi de gündeme taşıdı. Daha önce yine YKY’den kendisinin görüşlerini içeren “Düşünceler” isimli bir kitap da basılmıştı. Sizce nasıl bir konumu var tarihin içinde bu imparatorun?
Marcus Aurelius Roma İmparatorluğu’nun en iyi beş imparatorundan biri. Yaşadığı dönem “Pax Romana” dediğimiz Roma Barışı’na denk gelmekte. Bu dönemde Roma İmparatorluğu altın çağını yaşamıştır. Ayrıca tarihte filozof unvanına sahip tek hükümdar. Yapı Kredi Yayınları’dan çıkan Düşünceler kitabı, Platon’un ünlü sözü ile başlar: “Hükümdarlar filozof, filozoflar hükümdar olsaydı, kentlerin yüzü ışırdı.” Marcus Aurelius, Platon’un kendisinden yaklaşık 600 yıl önce söylediği bu sözü hayata geçiren tek imparatordur. Roma İmparatorluğu’nun da son iyi imparatorudur. Savaş konusunda çok yetenekli, muazzam askeri taktikleri olan ve ülkesini düşmanlarına karşı cephede kahramanca savunan bir komutan. Akşam çadırına çekildiğinde kılıç ve mızrağını bir kenara bırakıp eline kalemini alan ve düşüncelerini kâğıda döken stoacı bir filozof. Bir insanın dünyaya hükmeden, bütün gücü elinde bulunduran bir imparatorken kendisini felsefeye, bilime ve adalete adaması, erdem ve ahlak arayışında olması ve müreffeh bir toplum yaratma arzusu onu tarihin bütün diğer hükümdarlarından farklı bir konuma yerleştiriyor.

Roma tarihçileri ondan sonra tahta geçen oğlu Commodus’tan itibaren imparatorluğun çöküşe geçtiğini kabul ederler. Aurelius Latince altın anlamına gelen aureius sözcüğünden türetilmiştir. Kısaca onun döneminde hem Sagalassos hem Roma İmparatorluğu altın çağının altın evresini yaşamıştır diyebiliriz. Sagalassos Antoninler Çeşmesi de yine onun döneminde tamamlanmış ve kente ihtişam katmıştır. Sagalassoslular da onun bu ve benzeri iyiliklerini karşılıksız bırakmayıp orijinali yaklaşık 5 metre yüksekliğinde olan, yüksek kalite Dokimeion (Afyon) mermerinden anıtsal heykelini yaptırmışlardır.

Serginin bitimine dek birçok etkinlik de ziyaretçileri bekliyor. Bunlar hakkında biraz bilgi verebilir misiniz?
Sergi kapsamında sergiye bağlı konferanslar, söyleşiler, rehberli sergi gezileri, çocuk atölyeleri planlıyoruz. Örneğin, serginin açıldığı günün ertesi akşamı Prof. Jeroen Poblome bir konferans verdi ve bu konferans yoğun ilgi gördü. Biz de bu yoğun talep nedeniyle Prof. Poblome’u tekrar davet ederek bir konferans daha vermesini istedik. 26 Şubat 2020 tarihinde verilecek konferans ilkini kaçıranlar için iyi bir fırsat. Poblome dışında yine bu projede çalışan ve çeşitli disiplinlerde araştırmalar yürüten uzmanlar da 28 Mayıs 2020 tarihine kadar konferanslar verecekler. Ayrıca çeşitli üniversitelerin arkeoloji, mimarlık ve sanat tarihi bölümleri ile iletişime geçtik ve bu bölümlerdeki bazı öğretim görevlileri en az bir derslerini Yapı Kredi Kültür Sanat’ta işleyecekler. Konferansların ve derslerin yanı sıra diğer etkinliklerimiz de devam edecek. Okuyucular etkinlikleri kurumsal web sitemiz ve sosyal medya hesaplarımızdan takip edebilirler.

Son sorunun sizin kişisel olarak ilişki kurma biçiminizi de yansıtacağını düşünüyorum. Sergide en önemsediğiniz çalışma hangisidir?
Esasen sergideki bütün parçaları önemsiyorum. Ancak ilgimi çeken bir kaç örnek verebilirim. Ana Tanrıça Kybele formundaki kireçtaşından yapılma mezar taşı çok etkileyici. Anadolu kadınının binlerce yıl öteden gelen tezahürü gibi. Tarım ve bereket tanrıçası Demeter heykeli de en etkileyici parçalar arasında. Demeter aynı zamanda kentlerin, ailenin, kadının ve çocukların koruyucu tanrıçasıdır. Heykelinde bu unsurlara dair detaylar ustalıkla işlenmiş. Sagalassos kazılarında ele geçen MS 3. yüzyıla tarihlenen Romalı bir erkek ve 11. yüzyıla tarihlenen Bizanslı bir kadının kafatası, uzmanlar tarafından yeniden yüzlendirme tekniğiyle orijinaline yakın görünümlerine kavuşturuldu. Yüz rekonstrüksiyonunu bilim ve yaratıcılığın birleşimi olarak niteleyen kazı başkanı Jeroen Poblome, dijital yüz rekonstrüksiyonunun yüzde 75 kesinliğe sahip olduğunu belirtiyor. Gerçek isimleri bilinmeyen Pisidialılara araştırma ekibi tarafından Rhodon ve Eirènè isimleri verildi. Sergiye getirilen Rhodon ve Eirènè büstleriyle ziyaretçiler antik Pisidialılarla tanışma fırsatı yakalıyorlar. Fantastik değil mi?
Sergideki mamut kemikleri Anadolu’nun milyonlarca yıl öncesinden günümüze ulaşan tanıkları. 2 milyon yıl önce Burdur ve çevresinde filin atası mamut yaşadığını anlıyoruz bu buluntular sayesinde.

Yukarı agorada ele geçen ve sergiye getirdiğimiz kehanet taşı da çok ilginç. Günümüzde olduğu gibi antik dönemlerde de insanların geleceğini bilme arayışı vardı. Kararsız kaldıkları zamanlar kentin agorasına gidip aşık kemiklerini gelişi güzel atıyorlar ve çıkan rakamlarla kehanet taşında yazanları karşılaştırıyor ve geleceklerine yön veriyorlardı.

Günümüz Teflon tavanın atasının sergimizde yer alması da örnek vermeye değer.. Fethettiği topraklarda kalıcı olmak için Romalı mühendislerin en basit ama en etkili icatlarından biri. Bu sayede yemekler, piştikleri kaba yapışmıyor, su ekleyerek lapa bir halde pişirmek de gerekmiyor, hafif kızarmış hatta sos eklenebilen tarifler böylece ortaya çıkıyor. Görkemli Roma ise bu lezzetlerin taşıyıcısı olarak Anadolu’daki bir köylünün mutfağına kadar girip kalpleri fethediyordu.

Multidisiplinerlik sizin için ne ifade ediyor?
Fabio Brambilla: Multidisiplinerlik benim için özellikle mutfakta ekibimi geliştirmek için sahip olduğum bütün uzmanlık dallarını tek bir noktada buluşturmaktan geçiyor. Bu sadece fiziksel bir beceri değil; ben aynı zamanda mutfak ekibi ile bir sinerji kurarak psikolojik bir ortam yaratmanın da multidisiplinerlik kavramına tabi tutulduğunu düşünüyorum.

Mutfakta olmanın en güzel tarafı nedir?
Bana göre kesinlikle yemek pişirmek! Hayal ettiğiniz bir düşünceyi tutkuyla ve sanatla bir araya getirerek mutfak ekibinizle ortaya bir tabak çıkarmak mutfakta olmanın en iyi tarafı. Ama öte yandan belirtmeliyim ki sizin kişisel olarak hayalinizde kurguladığınız tabağa diğer şeflerin tamamen tutkuyla bağlanmalarını ya da yemeğin tam olarak içerisine girmesini bekleyemezsiniz. Buradaki önemli olan nokta tadım yapmaktan, denemekten, yeni şeyler denemekten vazgeçmemek... Bulduğunuz yenilikleri mutfağın yarattığı takım ruhuna uygun olarak diğer şeflerle paylaşmaktan vazgeçmemelisiniz.

Kariyeri boyunca farklı kıtalarda zaman geçiren biri olarak, kültür ve mutfak arasında nasıl bir eşleştirme yaparsınız?
Öncelikle bu iki öznenin arasında bir bağ olduğu yadsınamaz bir gerçek. Ne kadar yetenekli olursanız olun, bu ikili arasında iletişim kurmak ve bu bağlantıyı tam anlamıyla mutfak ekibine ve tabağa yansıtmak çok önemli. Farklı kıtalarda kültürel deneyimler elde etmek bir şefin kendi kişisel mutfak görüşünü etkiliyor ve bu etkileşim ile özümlemenin sonuçları gün sonunda çıkardığınız tabaklara yansıyor. Bu birikimle, yerel kültürü bir şekilde evrensel gastronomi sanatına işlemiş oluyorsunuz.

Daha spesifik düşünürsek hem kültürel hem de gastronomik açıdan İtalya ve Türkiye arasındaki zıt ve ortak birleşenler neler?
İtalyan ve Türk mutfağında zıtlardan çok ortak noktaların daha çok olduğuna inanıyorum. Her iki mutfak da özgünlüğünü geleneğe ve orijinal ürünlere dayandırıyor; kendi mutfağını bölgesel ve mevsimlik gıdaları baz alarak şekillendiriyor. Ama mutfakları ayrıştıracağım bir nokta varsa o da, ürünlerin pişirilme süreli. Türkiye'de balık ve et gibi ürünlerin pişirilme sıcaklığı oldukça yüksek, hatta Türkiye'de çiğ pişmiş bir ürün görmeniz neredeyse imkansıza yakın. İtalyan mutfağında ise pişirilme süreleri daha az olan tabaklarla karşılaşmanız mümkün. Örneğin, İtalyancada ham anlamına gelen *crudo*'lar, İtalyan mutfağının sevilen yiyeceklerinden biridir. Birçok ürünün başına *crudo* kelimesi geldiğinde yiyeceğiniz yemeğin çiğ olduğunu anlayabilirsiniz.

Otel mutfaklarından konsept restoranlara geçiş aşamanız nasıl oldu?
Aslına bakarsanız kariyerim pastacılık üzerine kuruldu ve bu bölüme odaklandığımdan dolayı kendimi *fine dining* restoranlarının mutfağında buldum. Kariyer planlarımın içerisinde otel mutfağında ya da *corporate* şef olabileceğimi düşünmemiştim. Benim için şef olmak tamamen çıkarılan tabak ve tabağın yaratım sürecinde hissettiğiniz duyguların baskınlığı oldu. Bu nedenle konsept restoranlarda ya da otel mutfaklarındaki pozisyonlarım arasında bir ayrım yapmıyorum. Sonuçta her nerede olursa olsun tabağı tek bir şef çıkarıyor. Bu durumda, fark yaratan şef oluyor.

röportaj

MEZZALUNA'DAN FABIO BRAMBILLA

Röportaj Aylin Kumdagezer

F.
SALVIA

Mekanlardaki açık mutfak teması size ne ifade ediyor?
Şefin misafirlerle arasında kurabileceği tek bir iletişim yolu var, sunduğu tabak. Konuğun beklentisini karşılamak amacıyla bir araya getirilen ürünler gösterinin tam anlamıyla kendisi.

Mutfak kelimenin tam anlamıyla bir ekip işi. Sizin ekibinizde olmazsa olmazınız nedir?
Cevabı tam beş kelimeyle ifade edebilirim: Şeffaflık, dürüstlük, esneklik, uyum sağlama ve kesinlikle en önemlisi saygı.

Şef olarak kendinizi nasıl tanımlarsınız?
Dinamik, açık fikirli ve bencil olmayan biri olarak tasvir edebilirim.

Şef olmanın getirdiği stres ve yorgunluktan kendinizi nasıl uzaklaştırıyorsunuz?
Eve gelir gelmez ilk işim yoga yapmak oluyor. Saat kaç olursa olsun her gün en az 30 dakika Shakti yoga yapıyorum. Yoga yaparken çeşitli pozisyonlarda nefes egzersizi yaparak iç enerjime ve gücüme odaklanıyor. Daha doğrusu odaklanmaya çalışıyorum çünkü yoga konusunda henüz başlangıç seviyesindeyim. Yoga sayesinde negatif düşüncelerimi, kızgınlıklarımı serbest bırakıyorum ve ertesi güne daha dinamik ve temiz başlıyorum.

Sizce tat ve sunum arasında nasıl bir bağ var?
İnsan beynin algıları geniş olduğu için, evet bir bağ var. Bir yemeğin tadına bakmadan önce görüntüsüne ister istemez bakıyorsunuz fakat lezzet algısına sahipseniz bir yerde işin sunum kısmını aşmanız gerekiyor. Ben kendi tabaklarımda sunumdan çok tabağın lezzetli olmasını seviyorum. Bu yüzden de önceliğin yemeğin tadında olduğunu unutmamak gerekiyor. Tadın sizinle konuşmasına izin vermelisiniz.

Geleneksel tatlar için daha oturmuş ve alışılmış diyebiliriz, bunun yanında modern tatlar ise kimi zaman çekindiğimiz bir kaşık olabiliyor. Modernlik ve gelenekselliği her iki tarafa da nasıl adapte ediyorsunuz?
Geleneksel mutfağa damak ve lezzet bakımından yeni bir tat eklemek oldukça zor bir süreç. Geleneksel bir tabağı modernleştirirken doğru ürünü doğru şekilde pişirmesi gerekiyor, ancak bu şekilde iki tarafı da ortak bir noktada buluşturabilirsiniz. Böylece geleneksel yiyecekleri baz alarak yenilikçi bir tabak çıkarabilirsiniz.

İsraf edilen gıda atıkları hakkında ne düşünüyorsunuz? Sizce sektör sürdürülebilir olma kavramına adapte konusunda kendini nerede görüyor?
Bu konu sadece gastronomide değil tüm alanların karşı karşıya kaldığı sorunların en başında. Neyse ki mutfak sektöründe gelişme kaydeden başlıkların en başında geliyor. Şimdiden birçok ülke, çiftçi ve tedarikçi arasındaki sürdürülebilirlik ilişkisini raya oturtmuş durumda.
Bugün şef olmasaydınız neler yapıyor olurdunuz?
Açıkçası ben her daim şef olurdum! Bu konuda çok da şanslı olduğumu düşünüyorum, zira kendimi başka bir sektörde başka bir pozisyonda düşünemiyorum.

Deneyimlemek istediğiniz bir mutfak var mı?
Mutfak olarak belirtemem ama yeni yiyecekler ve ürünler keşfetmek gayesinde olduğumu söyleyebilirim. Klasik bir mutfağa bağlı kalmaktansa farklı besinlerin tadına bakarak kendi sınırlarımı zorlamak arzusu içerisindeyim.

Kitaplarınızın da olduğunu biliyoruz peki siz bu aralar ne okuyorsunuz?
Klasik yemek kitaplarını okumaya devam ediyorum. Aynı zamanda bedenin gıdalara verdiği fiziksel ve duygusal reaksiyonların konu edildiği yayınlarda dikkatımı çekiyor.

Takıntılı olduğunuzu söyleyebileceğiniz bir malzeme var mı?
Takıntılı olduğum bir malzeme yok ve bu konudan gerçekten mutlu oluyorum çünkü bence obsesyon, mutfağın yaratıcı kısmını yok ediyor. Bir malzemeye takıntılı olduğunuz zaman mutfağın yapıcı ve kendini geliştirici yönlerinden uzaklaşıyorsunuz.

Şu sıralar ziyaret etmek istediğiniz ülkeleri sıralar mısınız?
Bu aralar sıralamam: Avustralya, Tanzanya ve Polonezya Adaları şeklinde.

AKTÜEL ETKİNLİKLER

Yazı Aylin Kumdagezer

ANDY WARHOL
Londra
Amerikan kültürü imgelerini sanat literatürüne dönüştürme beceresiyle kısa sürede *pop art* başlığına farkındalık getiren Andy Wahrol, 1928 yılında Slovakya'da işçi sınıfına ait bir ailede doğdu. 1949 yılında Pittsburgh'tan New York'a taşınan bu utangaç genç adamın çalışmalarına atfedilen seçkilerin bir parçası olmaya alışmış olsak da 12 Mart'ta Tate Modern'de gerçekleşen sergi, sanatçının hayatına da odaklanıyor. Marilyn Monroe, Coca-Cola ve Campbell'in konserveleri gibi *pop art*'ın ikonik görüntülerinin yanı sıra daha önce İngiltere sularında görülmemiş eserleriyle, 25 parçadan oluşan seçkiyi ziyaret etmeniz için son tarih ise 6 Eylül oluyor.

YapıKredi Crystal

Yapı Kredi Crystal sahipleri dünyanın her yerinde yapacağı tüm otel ve restoran harcamalarında **%5 indirim ayrıcalığına sahiptir.**

TASTE OF FLORANCE FOOD FESTİVALİ
Floransa
Floransa denince akıllara her ne kadar Rönesans etkisindeki mimarı yapılar ve sanat eserleri gelse de, 7 - 9 Mart tarihleri arasında gerçekleşen yemek festivalinden sonra şehri tanımlamak için bir sıfatı daha listenize ekleyeceksiniz, o da gastronomi. Pitti Immagine ve Davide Paolini'nin iş birliği sayesinde, İtalya'nın her bir köşesinden toplam 300 şirket tek bir alanda toplanıyor. Ülkenin farklı bölgelerine ait lezzetleri, yeni tatları ve fikirleri bir araya getiren festivalin biletleri ve bu seneki güncellemeleri için *www.pittimmagine.com* adresini ziyaret edebilirsiniz.

ANDRÉ RIEU
Birleşik Krallık
Müzik otoriteleri tarafından yüzyılın önde gelen müzisyenleri arasında gösterilen André Rieu'yu tanımlamak için sıralayabileceğimiz sıfatlar silsilesi bir kenara, sanatçının ismini duyduğunuzda zihninizde çalan ilk bestenin *The Lonely Shepherd* olduğunu düşünüyoruz. Rieu'nun canlı performansını deneyimlemek için halihazırda devam eden turnesine dahil olun. Nisan ayını Kuzey İrlanda, İrlanda ve İngiltere'ye arıyan Rieu'nun Belfast, Dublin, Birmingham ve Londra'da vereceği konserler hakkında detaylı bilgilere *www.andrerieu.com* adresi üzerinden ulaşabilirsiniz.

CECIL BEATON'S BRIGHT YOUNG
Londra
Fotoğraf sanatının farklı alanlarına değindiği kareleri bir kenara *My Fair Lady* ve *Gigi* filmleriyle Oscar ödüllü kostüm tasarımcısı Cecil Beaton'ın perspektifinden 1920 ve 30'lu yıllar nasıl görünüyordu? Bu sorunun cevabını merak ediyorsanız 12 Mart - 7 Haziran tarihlerinde National Portrait Gallery'de gerçekleşen *Bright Young Things* seçkisine göz atmalısınız. Sergi, Beaton'ın perspektifinden dönemin avangard sanatçı ve yazarlarını İngiliz kültürü çerçevesine oturtuyor. Aynı zamanda, Beaton'ın otoportrelerinin ve sanatçının sosyal çevresini dahil ettiği kareleri de unutmamak gerekiyor.

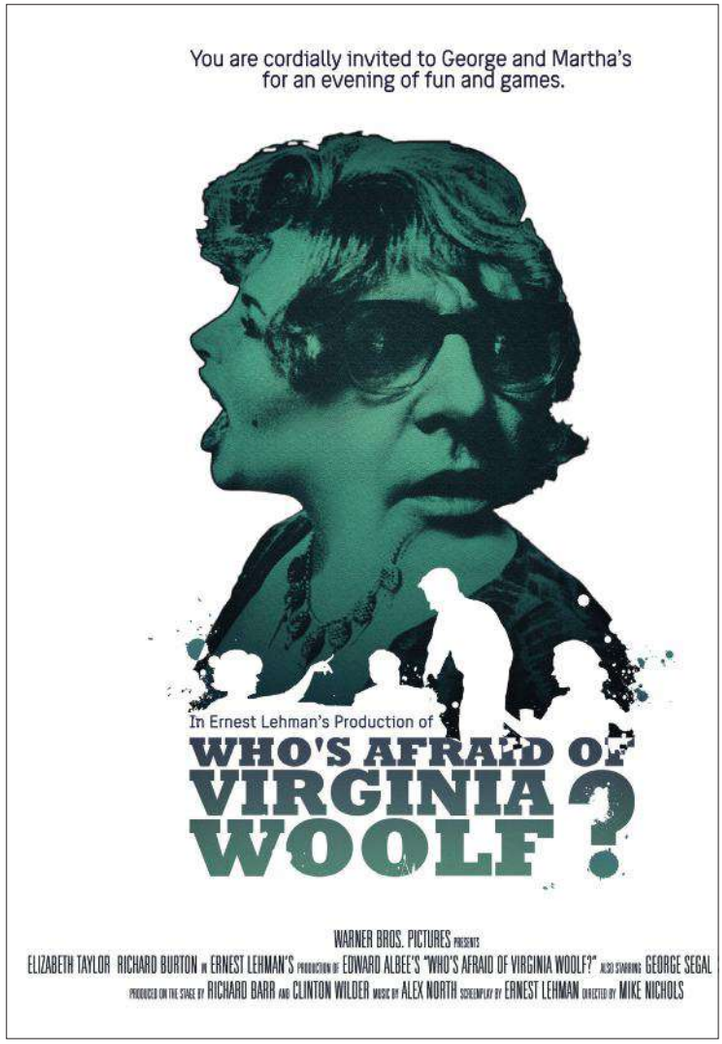

WHO'S AFRAID OF VIRGINIA WOOLF ?,
New York
Edward Albee tarafından yazılan ve ilk kez 1966 yılında Elizabet Taylor ve Richard Burton ile Broadway'de sahnelenen *Who's Afraid of Virginia Woolf ?*, neredeyse altmış yıl sonra Laurie Metcalf ve Rupert Everett ile yeniden sahneleniyor. 3 Mart'ta galasını gerçekleştirmesinin ardından 9 Nisan'da resmi olarak gösterime girecek olan oyun, planlanan New York seyahatinize sanat alternatifi yaratıyor.

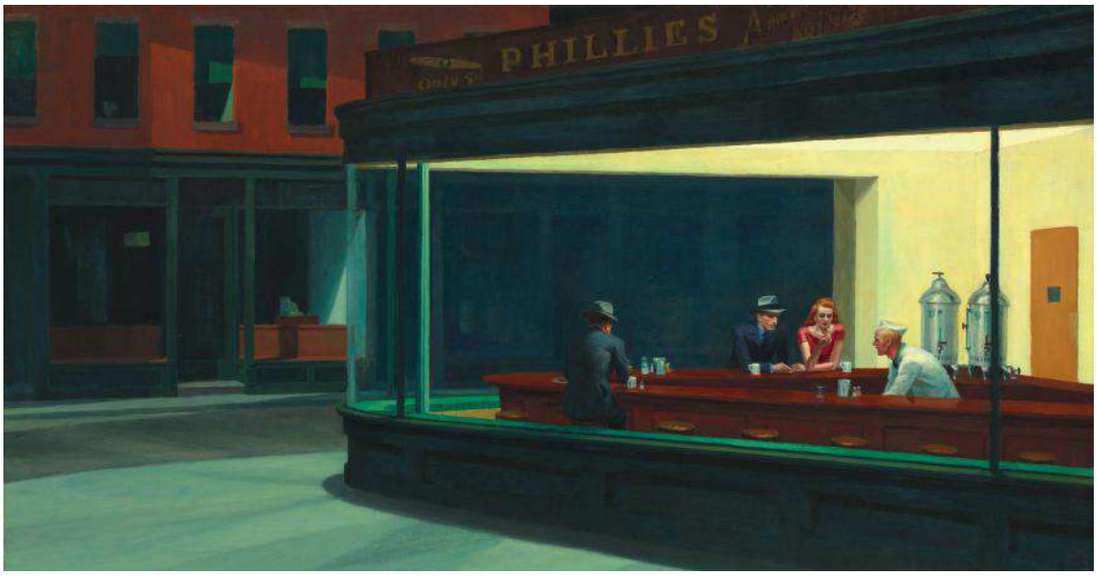

EDWARD HOPPER
Basel
Foundation Beyeler, 2020 baharını 20. yüzyılın önemli ressamlarından biri olan Edwar Hooper'a ayırıyor. Fransız ve Rus edebiyatının yanı sıra Diego Velázquez, Francisco de Goya, Gustave Courbet ve Édouard Manet gibi isimlerin referans noktalarını tablolarına entegre eden Hooper'ın Amerikan şehir manzaralarına odaklandığı eserler, Foundation Beyeler ve Whitney Museum of American Art'ın iş birliği ile bir araya getiriliyor. 17 Mayıs'a kadar seyahat planlarınız arasında Basel var ise Edward Hopper seçkisini kaçırmamanızı tavsiye ederiz.

CORRAL DE LA MORERIA
Madrid
Avrupa müzik formlarından biri olan flamenko her ne kadar İspanya'ya özgü bir dans olarak bilinse de aslında Endülüs bölgesinin kültür sembolüdür. Kültürel etkileşim ile birlikte flamenkoyu sahiplenen İspanyol halkı tarafından "flamenko sanat katedrali" olarak kabul edilen Corral de la Moreria, her yıl farklı temalar etrafında şekillendirdiği etkinlikleriyle karşımıza çıkıyor. Dans gösterilerinin yanı sıra başta tapas olmak üzere yerel İspanyol mutfağının tabaklarına da yer veren Corral de la Moreria, İspanyol ve Endülüs kültürünün harmanlandığı performans sanatlarının başında geliyor.

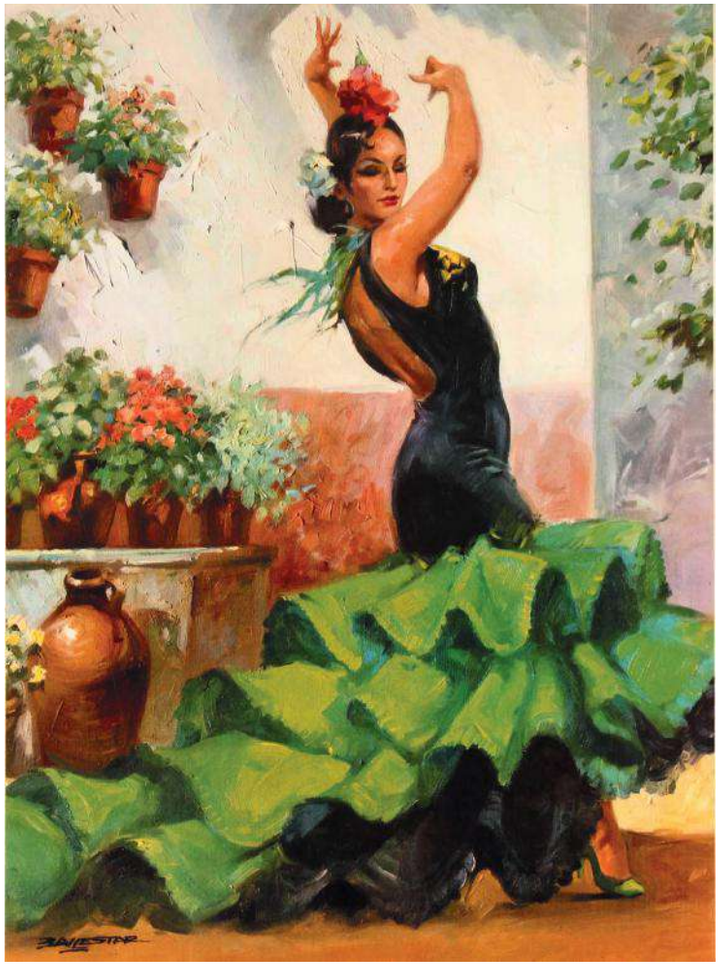

LONDRA KOŞU MARATONU
Londra
1981'deki Olimpiyat şampiyonu ve gazeteci Chris Brasher ve atlet John Disley tarafından kurulan London Marathon, 42.194 kilometreyle şehrin en uzun maratonu olmasının yanında sosyal sorumluluk projelerine sağladığı katkılarıyla da biliniyor. 38 yıl boyunca 830 milyon pound'tan fazla para toplayan etkinlik geçen sene erkeklerde, Eliud Kipchoge'nun maratonu 02:02:37 saniyeyle bitirmesiyle rekor tazelemişti. 2020'deki rekor yenilenir mi ya da kadınlarda 2003'teki rekor kıran Paula Radcliffe'in adının yerine yeni bir isim gelir mi sorularına cevap bulmak için 26 Nisan'ı beklemeniz gerekiyor.

THE BOAT RACE CAMBRIDGE X OXFORD
Londra
Mart ayında seyahat planlarınız arasında Londra yer alıyorsa, 1829 yılından bu yana Oxford ve Cambridge Üniversiteleri arasında gerçekleşen yarışların, 2020 versiyonunu listenize izlemenizi tavsiye ederiz. Şehrin en büyük ücretsiz etkinliklerinden biri olan bu yarışlar her sene büyük bir heyecan ile bekleniyor. Cambridge'in kadınlarda 44 kupası olurken Oxford için bu sayı 30'da kalıyor. Aynı şekilde erkeklerde de üstünlüğünü 84 kupayla sağlayan Cambdrige, Oxford ile arasındaki 4 kupa farkını bu sene 5'e çıkarmak istiyor. 29 Mart Pazar günü Thames Nehri'nde kadın ve erkek kategorilerinde aynı gün yarışacak olan iki ekolu Putney, Hammersmith, Barnes ve Chiswick kıyılarından izleyebilirsiniz. Nehir kenarını tercih etmeyenler içinse bir diğer önerimiz, Wainwright ve Bishop's Park oluyor. Parklarda kurulan dev ekranlar ve iki takımın taraftarları ile birlikte yarışın tadını çıkarabilirsiniz.

ROLAND GARROS
Paris
Avustralya Açık'ta erkeklerde yılın ilk set sayısı, Novak Djokovic ve Dominic Thiem arasındaki müsabaka sonucu, 8. kez Djokovic'e giderken kadınlar da ise kariyerinin ilk *Grand Slam*'ını kazanan Sofia Kenin oldukça konuşulmuştu. Raket dünyasının Avusturalya Açık'ın ardından bir sonraki durağı Roland Garros oluyor. Geçtiğimiz sene final maçını Rafael Nadal ile oynayan Dominic Thiem, her ne kadar kupayı kaldıramasa da favoriler arasında kalmayı sürdürüyor. Fransa Açık, geçtiğimiz sene kadınlar kategorisini, kariyerinin ilk *Grand Slam*'ını kazanan Ashleigh Barty ile kapamıştı. 24 Mayıs'ta başlayacak olan Roland Garros'un son servisi ise 7 Haziran'da atılacak.

NEW YORK INTERNATIONAL AUTO SHOW
New York
1990'dan bu yana her sene düzenlenen New York International Auto Show, bu sene 10 - 19 Nisan tarihleri arasında Javits Center'da gerçekleşiyor. Geçtiğimiz sene *Porsche 911 Speedster, Mercedes GLC 300 Coupe, Maserati Gran Cabrio MC* gibi modellerin sergilendiği fuar, gelişen teknolojiyle birlikte şekil alan tasarım ve teknik temalarıyla otomobil sektörünün beklenen etkinliklerinin en başında geliyor.

MONACO GRAND PRIX
Monte Carlo
F1 yarışlarının şehirle iç içe olduğu bir lokasyon varsa o da, Monako'dur. Port Hercule'e karşı konumlanan Circuit'de Monaco Pisti şehri adeta yarışların bir parçası haline getiriyor. Son zamanlarda bir hayli heyecanlı gelen yarışlarda, 2014'ten bu yana beş dünya şampiyonluğu elde eden Lewis Hamilton bir kenara pilotun en güçlü rakiplerinden biri olan Max Verstappen ile arasındaki sürtüşme de merak edilen noktalar arasında. Monaco Grand Prix'nin gerçekleşeceği tarihler ise 21 - 24 Mayıs.

ARTİSTİK PATİNAJ DÜNYA ŞAMPİYONASI
Montreal
Dünya çapında 300 milyondan fazla izleyiciye ulaşan ve 50 ülkeden 200 sporcunun kadın, erkek, çift ve buz pateni kategorilerinde yarışacağı şampiyonanın bu seneki ev sahibi Montreal. 11. kez Kanada'da gerçekleşecek etkinlik, Montreal'e en son 1932 yılında uğramıştı. Bu nedenle bir hayli heyecanlı olan şehir, 16 - 22 Mart tarihleri arasında gerçekleşen şampiyona için Centre Bell'i uygun görüyor.

13 Temmuz 1985 yılındaki Live Aid'te Elton John ile birlikte Queen, David Bowie ve The Beach Boys gibi isimler de performanslarını sergilediler

ELTON JOHN FAREWELL YELLOW BRİCK ROAD
Kuzey Amerika
Rocketman filminin ardından ilk ve tek resmi otobiyografisi *Me: Elton John*'u çıkaran sanatçı, 2018'in eylül ayında başladığı *Farewell Yellow Brick Road* turnesiyle dünya turuna devam ediyor. 2021 son bulmadan önce beş kıtada 300'den fazla konser verecek olan Elton John, mart, nisan ve mayıs aylarını Amerika kıtasına ayırıyor. Kanada ve Amerika'nın farklı eyaletlerinde gerçekleştireceği konserler ve turne hakkında detaylı bilgilere *www.eltonjohn.com* adresi üzerinden ulaşabilirsiniz.

JAZZ & BLUES
Bern
Bern'in 12 Mart - 18 Mayıs tarihleri arasında ev sahipliği yapacağı Jazz Festivali, bu sene 45. kez düzenleniyor. 200'den fazla yerli ve yabancı sanatçıyı bir araya getiren etkinliğin bir parçası olmak isteyen 20.000'den fazla izleyici her sene şehri ziyaret ediyor. Bern'e ulaşımınız Zürih'ten tren yolculuğu ile bir saatten az sürerken festival Innere Enge ve Marians Jazzroom'da gerçekleşiyor. Bilet ve festival hakkında detaylı bilgilere *www.jazzfestivalbern.ch* adresinden ulaşabilirsiniz.

YapıKredi Crystal

Yapı Kredi Crystal sahipleri İstanbul'un en gözde restoranlarında **%20 indirim ayrıcalığına sahiptir.**

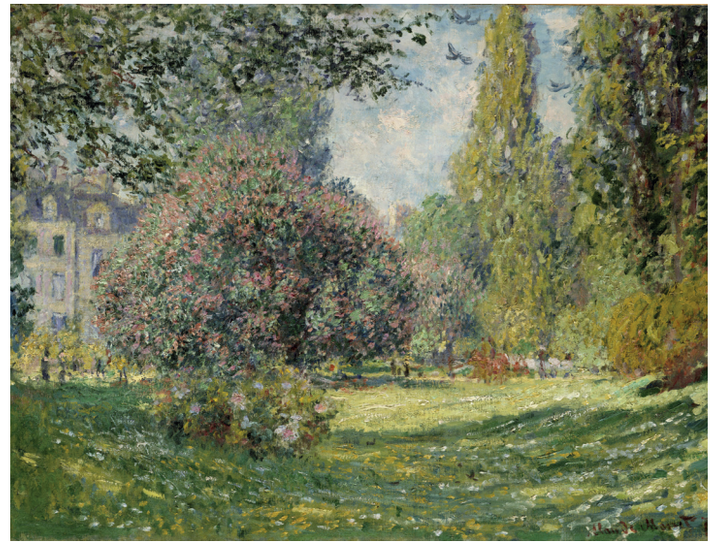

MONET: PLACES
Postdam
Normandiya sahilinde, Hollanda'daki Zaandam'da, Londra'da ve Venedik'te çok sayıda resim üreten Claude Monet'nin tablolarına baktığımızda, pitoresk simgelerden çok doğanın değişken ışık ve renklerinin bir arada olduğunu görüyoruz. Özellikle Paris'te yaşadığı Argenteuil, Vétheuil ve Giverny'nin park ve bahçelerle çevirili oluşu, Monet'nin ışık ve renk arasındaki bağlantıyı yakalamasına yardımcı oluyor. Museum Barberini *Monet:Places* seçkisi, sanatçı ve doğa manzaraları arasındaki uyuma odaklanıyor. 1 Haziran'a kadar Monet'nin büyük ölçekli retrospektifine ev sahipliği yapan müze, sanatçının üslubunu etkileyen alanları topografik açıdan incelemeniz için bir şansı sunuyor.

BIENNALE ARCHITETTURA
Venedik
Bu yıl 17.'si gerçekleşecek olan uluslararası mimarlık bienalinin küratörlüğünü Hashim Sarkis üstleniyor. 21 ve 22 Mayıs'taki özel açılışının ardından 23 Mayıs - 29 Kasım tarihleri arasında ziyaret edebileceğiniz festivalin bu seneki teması, hızlı yapılaşmanın karşılaştığı zorluklar ve bu zorlukların insanlar tarafından nasıl aşılacağının neden ve sonuçları oluyor. Bu bağlamda birlikte yaşanabilir bir çevre yaratmak için neler yapılabileceğine dair alternatif sunan Biennale Architettura, mimarlığın bir arada yaşama şekline ilham veren maddi, mekansal ve kültürel özgünlüğünün de altını çiziyor.

PRINT CABINETS
Amsterdam
Raphael, Michelangelo, Carracci, Barocci, Canaletto, Tiepolo ve Piranesi gibi sanat dünyasına mal olmuş isimlerin çizimlerini bir arada görme ihtimali, 24 Mart'a kadar Rijksmuseum'da sürecek olan *Print Cabinets* seçkisiyle gerçeklik kazanıyor. Raphael'in *The Transfiguration* tablosundaki figür çalışmalarından Michelangelo Buonarroti'nin II. Henry için yaptığı altlı heykele kadar sanatın farklı disiplinlerine odaklanan *Print Cabinets* ayrıca Raphael'in öğrencilerinden Perino del Vaga ve Giulio Romano ile Piranesi ve Canaletto'nun çizimlerine de yer veriyor.

ATHENS TECHNOPOLIS JAZZ FESTİVAL
Atina
90'lı yılların başına kadar Atina'nın endüstriyel fabrikalarından biri olan Technopolis zaman içerisinde kendine yeni bir kimlik edindi. Üretim faaliyetinden sıyrılıp kültürel etkinlikler için kullanılan bir merkeze dönüşen Technopolis, bu dönüşümünü çeşitli etkinliklerle kutlamaya devam ediyor. Müzik, dans, tiyatro, sergi ve sahne sanatları gibi farklı performanslara yer veren yapı aynı zamanda Yunanistan'ın en büyük jazz festivaline de ev sahipliği yapıyor. 27 Mayıs - 2 Haziran tarihleri arasında gerçekleşecek olan Athens Technopolis Jazz Festival'ine bu sene 25'ten fazla sanatçı konuk oluyor.

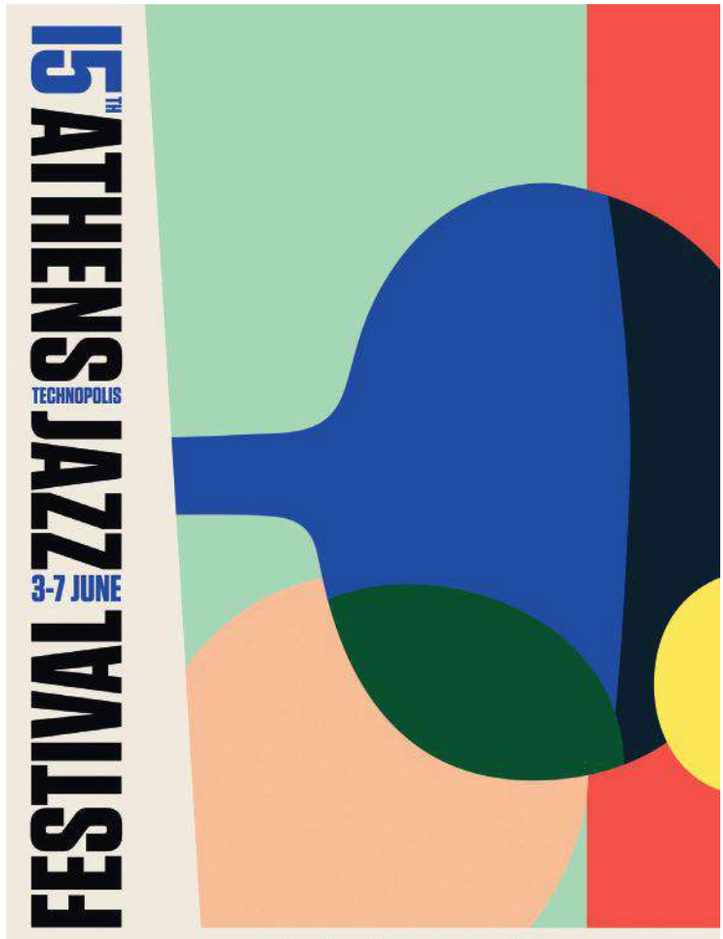

BUDAPEST SPRING FESTİVAL
Budapeşte
Bu sene 40. yılını kutlayacak olan Budapeşte İlkbahar Festivali, 3 - 19 Nisan tarihleri arasında klasik müzik, opera, jazz, tiyatro, sergi ve görsel sanatların baz alındığı etkinlik seçkisiyle şehrin farklı lokasyonlarında baharı karşılıyor. Pesti Vigadó ve Várkert Bazár gibi kültürel enstitü ve müzelerde iki hafta boyunca şehrin ritmine tempo tutacak festival programından kendi zevkinize göre bir etkinlik arayışınızı *www.btf.hu* adresinde sonlandırabilirsiniz.

FONKSİYONEL ROMANTİZM

Hazırlayan Kristin Fındıkoğlu

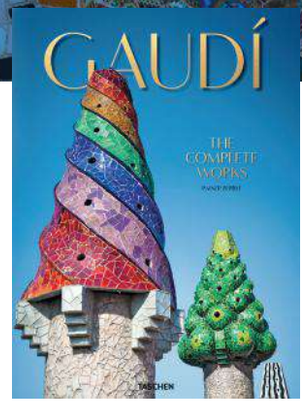

Kitap, ***The Gaudi Complete Works,*** **Taschen**

Saat, **Omega**

Şapka, **Gucci**

Sandalet, **Manu Atelier, (Vakkorama)**

Christian Dior
İlkbahar/Yaz 2020

Mum, **Diptyque, (Beymen)**

Etek, **Maxmara**

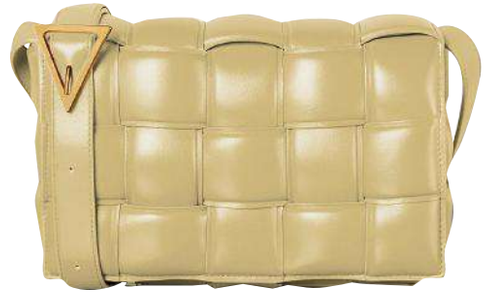

Çanta, **Bottega Veneta (Beymen)**

NOMOS
GLASHÜTTE

Tangente Update. Made in Germany. The bestselling NOMOS model is now available as Tangente neomatik 41 Update—with a ring date and entirely new mechanical movement. This automatic timepiece has already received a number of awards, including the Grand Prix d'Horlogerie de Genève. Available now at Tevfik Aydin in Istanbul. More here: tevfikaydin.com.tr and nomos-glashuette.com

TEVFİK AYDIN
Since 1889

ROLEX

YACHT-MASTER

Çift yöne dönebilen bezeliyle Yacht-Master, yelkencilik dünyasından ilham alarak tasarlanmıştı ve açık denizlerin gereksinimlerini karşılamak üzere evrimini sürdürmeye devam ediyor. Bu, zamana dayanıklı mükemmelliğin ve Rolex'in hikayesi.

#Perpetual

OYSTER PERPETUAL YACHT-MASTER 42
18 KARAT BEYAZ ALTIN

RHODIUM